

Täysistunto

Torstai 14.2.2019 klo 16.05—22.05

Täysistunto alkoi klo 16.05. Täysistunto päättyi klo 22.05.

Puhetta johtivat toinen varapuhemies Tuula Haatainen (16.05—18.01), ensimmäinen varapuhemies Mauri Pekkarinen (18.01—20.00) ja puhemies Paula Risikko (20.00—22.05).

1. Nimenhuuto

Nimenhuutoraportti Liite 1A

Toimitettiin nimenhuuto.

2. Suullinen kyselytunti

Vastaamassa olivat seuraavat ministerit
pääministeri Juha Sipilä
valtiovarainministeri Petteri Orpo
kunta- ja uudistusministeri Anu Vehviläinen
opetusministeri Sanni Grahn-Laasonen
asunto-, energia- ja ympäristöministeri Kimmo Tiilikainen
ulkoministeri Timo Soini
työministeri Jari Lindström
liikenne- ja viestintäministeri Anne Berner
sisäministeri Kai Mykkänen
sosiaali- ja terveysministeri Pirkko Mattila
elinkeinoministeri Mika Lintilä
eurooppa-, kulttuuri- ja urheiluministeri Sampo Terho
oikeusministeri Antti Häkkänen
perhe- ja peruspalveluministeri Annika Saarikko

Toinen varapuhemies Tuula Haatainen: Päiväjärjestyksen 2. asiana on suullinen kyselytunti.

Pyydän paikalla olevia ministereitä siirtymään ministeriaitioon. Pyydän niitä edustajia, jotka haluavat esittää kysymyksen ministerille, ilmoittautumaan painamalla P-painiketta ja nousemalla seisomaan.

Ministereille esitettiin seuraavat kysymykset:

2.1. Suullinen kysymys yrityksistä vanhuspalveluiden tuottajina (Jukka Gustafsson sd)

Suullinen kysymys SKT 259/2018 vp

Pöytäkirja PTK 159/2018 vp

Suullinen kyselytunti

Toinen varapuhemies Tuula Haatainen: Ensimmäinen kysymys sosiaalidemokraattinen eduskuntaryhmä, edustaja Gustafsson, olkaa hyvä.

Keskustelu

16.06 Jukka Gustafsson sd: Arvoisa puhemies! Viime päivinä vanhustenhoito on puhuttanut ihmisiä paljon. Se on monia kosketanut, loukannut, satuttanutkin. Oikeutetusti on reagoitu.

Ikäihmiset tarvitsevat hyvän ja inhimillisen hoidon, olivat he sitten kotihoidossa tai palvelutaloissa. Nyt ilmenneitä räikeitä epäkohtia ei voi eikä pidä hyväksyä, ei julkiselta eikä yksityiseltä taholta. Monet hoitopaikat toimivat hyvin, ja hoitajat ansaitsevat kiitoksen, mutta monet suuret yhtiöt ovat ahneuksissaan syylistyneet palkkaamaan liian vähän työntekijöitä, tehneet suoranaisia petoksia, ihmisarvoa on loukattu. Näin ei voi jatkua.

Herra pääministeri, pohditte toissa päivänä politiikan toimittajien tilaisuudessa sitä, onko osakeyhtiö ylipäättään oikea muoto vanhustenpalveluihin. Arvoisa pääministeri, voisitteko avata, mitä oikeastaan tarkoittitte?

16.07 Pääministeri Juha Sipilä (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Pohdiskelin tuossa vastauksessani sitä, että oli pa kysymys osakeyhtiöstä, julkisesta toimijasta, osuuskunnasta, niin aina tällaisessa tilanteessa, kun puhutaan vanhusten arvokkaasta, laadukkaasta hoidosta, arvojen pitää olla päätöksenteon ohjaava tekijä numero yksi ja vasta seuraavana voi tulla taloudellisen tuloksen tekeminen. Tämän pitäisi olla itsestäänselvää kaikille alan toimijoille, sekä yrityksille että julkisille toimijoille. Jokainen suomalainen vanhus ansaitsee arvokkaan ja laadukkaan hoidon, ja sen pitää olla sinne yhteisön arvoihin kirjoitettu.

Toinen varapuhemies Tuula Haatainen: Pyydän niitä edustajia, jotka haluavat esittää lisäkysymyksiä, ilmoittautumaan painamalla V-painiketta ja nousemalla seisomaan.

16.08 Jukka Gustafsson sd (vastauspuheenvuoro): Niin, pääministeri, nyt alkaa olla to tuuden hetki käsillä. Olette ajaneet kohta neljän vuoden ajan markkina-sotea, joka avaa lähes 6 miljardin lisämarkkinat ison rahan kasvottomille, monikansallisille sote-jäteille. Tämä teidän mallinne siis johtaa siihen, että vanhuksia hoidetaan jatkossa yhä enemmän markkinoiden ehdoilla. [Oikealta: Päinvastoin!] Samalla toiminnan valvonta jää yhä enemmän yritysten oman valvonnan varaan. Tämä on sosiaalidemokraattien mielestä väärä suunta.

Esiin tulleiden vanhuspalveluiden väärinkäytösten pitäisi avata kaikkien hallituksen markkina-soten kannattajien silmiä. [Timo Heinonen: Mites Tradeka?] Eikö siksi olisi parempi nyt vielä arvioida tämä markkina-sote uudelleen, kun se teidänkään mielestänne ei sovi hoitopalveluihin?

Te, pääministeri Sipilä, puhuitte eilen politiikan toimittajien tilaisuudessa arvoista. [Puhemies koputtaa] Nyt tulee tärkein kysymys: kumpi teidän arvoissanne menee edelle: lähes 6 miljardin markkinoiden avaaminen yrityksille [Puhemies: Aika!] vai ihmisarvoisen vanhuuden tarjoaminen kaikille? [Välihuutoja]

Pöytäkirja PTK 159/2018 vp

16.09 Pääministeri Juha Sipilä (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Ehdotomasti tuo jälkimmäinen eli ihmisarvoisten palvelujen tarjoaminen jokaiselle suomalaiselle vanhukselle. Juuri sen takia teemme tätä sote-uudistusta, että saamme järjestyksen tähän hommaan. [Kari Kulmala: Kuka estää?] Eli nykyjärjestelmä karkaa käsistä koko ajan, ja nyt tarvitaan järjestys taloon: samat säännöt julkiselle ja yksityiselle puolelle.

Ennen kaikkea tämä sote tuo järjestäjälle leveämmät hartiat, paremman osaamisen siihen, että voidaan valvoa, että arvojen mukaisesti myöskin toimitaan. [Jukka Gustafsson: Ne valvoo omaa toimintaa!] Se tuo myöskin valvontaan paremmat resurssit ja myöskin lainsäädännön muutoksen siihen, että valvontaa voidaan tehdä tehokkaammin 18 toimijan toimesta, ja myöskin se osaaminen siinä, kuka tekee ja kuka ei tee täällä, paranee.

16.11 Krista Kiuru sd (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Tuottajalaissa valiokunta päätti jo nostaa esille tiettäviä asioita. Tuottajalaissa kerrotaan yleisperusteluissa, että valvontaan käytettäviä resursseja ei ole kuitenkaan mahdollista lisätä yksityisten palveluiden määrän kasvua vastaavasti. Lisäksi näissä yksityiskohtaisissa perusteluissa todetaan, että siellä veloitettaisiin palveluntuottaja valvomaan toimintansa laatua ja asianmukaisuutta sekä asiakas- ja potilasturvallisuutta, mutta siinä valvonnassa korostuisi juuri tuottajan omavastuu — tuottajan omavastuu. Kysynkin nyt vielä kerran: onko järkevää tehdä tämä kaikki markkinoiden ehdoilla?

Samaan hengenvetoon: Sote on myös iso säästöprojekti. Hallituksella on tarkoituksena säästää pelkästään vanhustenhuollon palveluista yli miljardi euroa. Tämä lienee menossa väärään suuntaan. Kysynkin ministeri Saarikolta: jos valiokunta huomenna aamulla ottaa tämän vanhustenhuollon tilan omaksi asiaksi, [Puhemies koputtaa] oletteko te valmis tukemaan valiokunnan työtä ja olemaan käytettävissä?

16.12 Perhe- ja peruspalveluministeri Annika Saarikko (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Olemmekin käyneet valiokunnan puheenjohtajan kanssa tästä keskustelua, ja olen ymmärtänyt toiveenne — ja perustellun toiveenne — siitä, että myös valiokunta on kiinnostunut kuulemaan vanhuspalvelujen tila-arvion. Olen todennutkin valiokunnan puheenjohtajalle, että haluamallanne tavalla voitte saada mielellään saman informaation esimerkiksi valvontaviranomaisen johdolta tai ministeriön virkavalmistelusta, sekä nykytilanteesta suhteessa näihin epäkohtiin että toisaalta siitä lainsäädännön valmistelusta, joka ministeriössä on nyt jo käynnistynyt vanhuspalvelun kokonaispäivityksestä. Se, millaiseksi laki muodostuu, mitä asioita tuleva hallitus haluaa siinä painottaa myös eurojen suhteen, on varmasti hallitusneuvottelujen tasoinen kysymys.

Mutta kuten täällä yhdessä välikysymyskeskustelussa totesimme, annan ilman muuta tämän kaiken informaation kaikkien eduskuntapuolueiden käyttöön, jotta voimme valmistautua myös kertomaan kansalaisille vaaleissa, minkälaisista asioista ikäihmisten hoivassa meistä kukin on valmis kantamaan erityistä huolta.

16.13 Johanna Ojala-Niemelä sd (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Jokainen voi miettiä, miltä tuntuu, jos ainoat päivän aikana koskettavat kädet ovat kiireiset tai jos yöpaitaa ei ehditä vaihtaa päivävaatteisiin ennen puolta päivää, tai millainen on elämänlaatu, jos päivästä toiseen iltatoimet alkavat jo tunteja ennen nukkumaanmenoa, jos ruuan joutuu syömään aina kiireessä ja kylmänä, puhumattakaan ulkoilusta, josta moni vanhus haaveilee jo nytten.

Pöytäkirja PTK 159/2018 vp

Asuminen palveluiden turvin kotona on prosessi, joka tarvitsee tuekseen asukkaan luottamuksen omaan selviytymiseen ja perusturvallisuuden tunteen säilymiseen. Tällä hetkellä me päättäjät saamme ympäri Suomea paljon viestejä siitä, kuinka meillä on paljon vanhuksia kotona, jotka eivät tunne enää oloaan turvalliseksi. Kysynkin, arvoisa ministeri: koska saadaan muutos siihen, että pitää tulla RAVA-pisteiden kanssa niin huonokuntoiseksi, ennen kuin saa apua?

16.14 Perhe- ja peruspalveluministeri Annika Saarikko (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Jaan edustajan tilannekuvan siltä osin, että mainitsemanne esimerkit vaikkapa raittiista ulkoilmasta tai kunnollisesta ruuasta ovat ihmisarvon kulmakiviä hyvässä hoivassa. Ja olemme tietysti huonossa tilanteessa, jos yhdellekään toimijalle tai sen yhdellekään hoivakodille tästä asiasta pitää erikseen sopia ja siitä muistuttaa.

Mutta mitä tulee lainsäädäntöön, minusta lain pykälät, jotka eduskunta on hyväksynyt viime hallituskaudella, ja toisaalta laatusuositukset, joita ollaan jo useampaan otteeseen päivitetty, eli ikään kuin ne reunaehdot, millä näitä palveluita yksityinen ja julkinen sektori tuottavat, eivät anna minkäänlaista aukkoa toimia ihmisarvon suhteen huonosti tavalla, jota kuvaillette. Mutta me tietenkin mielellämme juuri tästä syystä, että todellisuus ei ole vastannut lainsäätäjän tahtoa tästä talosta, tulemme tekemään tarkennuksia vanhuspalvelulakiin sitä päivittämällä, mutta muistaen myös sen, että ikäihmisten hyvä asia Suomessa on myös ennaltaehkäisyä, toimintakyvyn säilyttämistä, [Puhemies koputtaa] vuosikymmenten hyvää elämää ja hoivankin osalta muutakin kuin ympärivuorokautista apua.

Kysymyksen käsittely päättyi.

2.2. Suullinen kysymys laiminlyöntien tutkimisesta vanhuspalveluissa (Hanna Sarkkinen vas)

Suullinen kysymys SKT 260/2018 vp

Suullinen kyselytunti

Toinen varapuhemies Tuula Haatainen: Tähän aihepiiriin on myös vasemmistoliiton kysymys. Edustaja Sarkkinen.

Keskustelu

16.15 Hanna Sarkkinen vas: Arvoisa puhemies! Kansalaisia järkyttäneet vanhushoivan vakavat laiminlyönnit eivät ole yksittäistapauksia. Näyttää siltä, että osa yhtiöistä on tietoisesti ja tarkoituksellisesti jättänyt noudattamatta sääntelyä ja sopimuksiaan ja saanut näin oikeudetonta voittoa. Te, pääministeri Sipilä, totesitte aiemmin Esperi Caren tapauksen osoittavan, että suomalaisessa yhteiskunnassa valvonta toimii. Asia ei todellakaan ole näin. Valvonta on pettänyt ja asia on korjattava. Kun vakavia laiminlyöntejä on tapahtunut, on kysyttävä, kuka kantaa nyt vastuun. Mikä on johdon vastuu, jos vakavat laiminlyönnit ovat seurausta ylhäältä annetuista käskyistä, jopa tietoisia toimintatapoja?

Arvoisa puhemies! Kysynkin nyt hallitukselta: Mikä on laiminlyönteihin syyllistyneiden yritysten omistajien vastuu? Joko keskusrikospoliisi tutkii ilmeisen tietoisin laiminlyönteihin syyllistyneiden hoivajättien toimintaa ja omistajien ja johdon vastuuta?

Pöytäkirja PTK 159/2018 vp

16.17 Sisäministeri Kai Mykkänen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Poliisihallitus koordinoi poliisin toimia tässä vanhuspalvelukysymyksessä ja on laatinut tilannekuvan poliisilaitoksilta saatujen tietojen perusteella. Meillä on käynnissä tutkintatoimia valvontaviranomaisten tekemien rikosilmoitusten perusteella ja myöskin yleisön tekemien rikosilmoitusten perusteella, ja poliisi myöskin silloin, kun on selviä viitteitä omaehtoisesti epäillä, että esitutkintakynnys ylittyy, käynnistää tutkinnan. Olen myös keskustellut Valviran ylijohtajan ja poliisiylijohtajan kanssa tilanteesta, ja ensi maanantaina pidetään Poliisihallituksen ja Valviran yhteiskokous, jossa katsotaan vielä varmuuden vuoksi, että roolit ovat selvät.

Kaikille meille varmasti on selvää, että Valviran valvontatoiminta lähtökohtaisesti lähtee siitä, että heillä on paras asiantuntemus arvioida asiaa omaehtoisesti, heillä on oikeudet tehdä myöskin avien kautta — kuten myös tilaajilla, kunnilla — pistotarkastuksia kohteisiin. Poliisi ei voi tehdä tarkastuksia kohteeseen, jos ei ole perusteltua syytä epäillä, että siellä on rikollista laiminlyöntiä tapahtunut, mutta poliisi antaa kaiken tarvittavan tuen sille, [Puhemies koputtaa] että laiminlyönnit tutkitaan ja rikostutkinnoissa edetään Poliisihallituksen johdolla.

16.18 Paavo Arhinmäki vas (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Heitteillepano, petos, väärennös — nämä olivat rikosnimikkeitä, joita oikeusministeri Häkkänen nosti esille pohdittaessa näitä hoivajättejä: Attendoa, Mehiläistä, Esperia Carea. [Välihuutoja oikealta — Timo Heinonen: Entä Tradeka?] Oleellinen kysymys on se, onko ylhäältäpäin johto antanut ohjeita, määräyksiä siitä, että käytetään voiton tuottamiseen haamuhoitajia, väärennetään työvuorolistoja eikä anneta sitä hoivaa ja hoitoa, joka sopimuksissa on määritelty. Pahimmassa tapauksessa käy niin, että syypääksi joutuvat lattiatason työntekijät, jotka ovat vain toteuttaneet ylhäältä tulleita omistajien ja johtoryhmien käskyjä. Siksi kysynkin uudestaan: tutkitaanko tätä asiaa valtakunnallisesti, ei vain yksittäisten hoitolaitosten osalta vaan nimenomaan kokonaisuutena, jotta ne, [Puhemies koputtaa] jotka ovat pyörittäneet tätä touhua, myös joutuvat vastuuseen?

16.19 Sisäministeri Kai Mykkänen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ensinnäkin on erittäin tärkeää tuomita tietoiset laiminlyönnit, ja silloin kun rikoskynnys ylittyy, on erittäin tärkeää, että yhteiskunta kykenee tuomiot myöskin viemään eteenpäin. Poliisi ei säädä rikoslakeja eikä sinänsä voi tutkia muuta kuin niitä tapauksia, joissa esitutkintakynnys ylittyy nykyisen lainsäädännön pohjalta. Kuten sanoin, tällä hetkellä se, mitä olemme Poliisihallitukselle ohjeistaneet ja minkä mukaan he ovat alkaneet toimia, on, että Poliisihallitus koordinoi tutkintatoimia valtakunnallisesti. Keskusrikospoliisi normaalisti ottaa tutkittavakseen järjestäytyneeseen rikollisuuteen tai kansainväliseen rikollisuuteen liittyviä toimia, ja meillä ei sinänsä esitutkintakynnys ylity järjestäytyneen rikollisuuden nimikkeellä tässä vyyhdissä. Jos on tarpeen, että krp tukee poliisilaitosten tutkintatoimia, se tehdään välittömästi. Tällä hetkellä tilanne on se, että poliisilaitokset pystyvät tutkintaa hoitamaan itse.

16.20 Mika Niikko ps (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! ”Vanhusten laitoshoidon vähentämisestä arvioidaan saatavan 300 miljoonan euron säästöt.” Näin lukee Yleisradion uutisissa 29.11.2013. Ja mitkäs puolueet olivatkaan viime hallituskaudella vastuussa? Kokoomus, SDP, vasemmisto, vihreät ja kristillisdemokraatit. [Pia Viitanen:

Pöytäkirja PTK 159/2018 vp

Entäs perussuomalaiset tällä kaudella?] Valtiovarainministeri Urpilainen järjesti tämän merkittävän säästöleikkauksen jo viime vaalikaudella ja on laitoshoidosta ohjannut vanhuksia sitten palveluasumiseen. Tämän johdosta vanhukset eivät saa riittävää huolenpitoa.

Kysynkin, arvoisa puhemies: miten tämä sote-uudistus parantaa tilannetta, jos kerran tavoitteena on 700 miljoonan euron säästöt näissä vanhuspalveluissa, kun sote-uudistus toutetaan? Eihän tämä millään tavalla voi olla loogista, että palvelut paranevat, kun tehdään kustannussäästötavoitteita. Tehdäänkö tämänkin samalla tavalla kuin rakenneuudistus aikanaan viime vaalikaudella, että uudistetaan rakenteita ihan uudistamisen vuoksi ja käytännössä vanhuksien palveluita leikataan?

16.21 Perhe- ja peruspalveluministeri Annika Saarikko (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ensinnäkin todettakoon kysyjälle vastaukseksi muutama perusasia. Me voimme loputtomasti tässä salissa etsiä syyllisiä sellaisiin seikkoihin, jotka ovat olleet heikentämässä edellytyksiä kuntien toimissa vanhuspalveluiden hyvässä järjestämisessä. Me voimme myös toinen toisiamme kiittää kaikista niistä lisäyksistä ja hyvistä teoista, joilla on yritetty satsata vaikkapa tämän vaalikauden aikana myös euroissa esimerkiksi parempaan kotihoitoon.

Mutta jos katsoisimme yhdessä eteenpäin. On väistämätöntä, että kysymyllänne tavalla — tarvitaanko ikäihmisten palveluista säästöjä — on ihan selvää, että me tulemme käyttämään tässä maassa, riippumatta hallituspuolesta tai sote-ratkaisuista, enemmän rahaa vanhuspalveluihin kuin koskaan ennen, mikä liittyy siihen, että väestömme ikääntyy ennätysmallisella vauhdilla. Uskon, että tämä sali on poikkeuksellisen sitoutunut siihen, että arvokas vanhuus kuuluu kaikille. Se tulee tarkoittamaan sitä, että yhteinen sopimuksemme [Puhemies koputtaa] siitä, että kotihoitoon satsataan, on myös viestimme siitä, että se tarkoittaa kustannusten jakautumista uudella tavalla ja parhaimmillaan myös [Puhemies: Aika!] parempaa tuottavuutta. Mutta lähtökohtaisesti käytämme enemmän rahaa.

Toinen varapuhemies Tuula Haatainen: Pyydän pitäytymään tässä minuutin aikarajassa.

16.23 Hanna Halmeenpää vihr (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Ministeri Saarikko, sanoitte hetki sitten, että mielestänne vanhuspalvelulaista ei löydy ainoatakaan aukkoa, ei porsaanreikää, joka mahdollistaisi ikäihmistemme epäinhimillisen kohtelun. Näin ymmärsin teidän äsken sanovan. Olen siltä osin kanssanne eri mieltä.

Suomessa on käyty kiistaa hoitajamitoituksesta jo yli 30 vuotta. Vastikään Helsingin Sanomissa professori Marja Vaarama kertoi toimittajalle, että vuonna 1988 professori Vaaraman työryhmä laski Sosiaalihuuditukselle hoitajasuositukseksi 0,7. Vuonna 2001 Vaaraman johtama Stakesin tutkimusryhmä määritteli, että vanhusten erinomainen hoito vaatii 1,2 hoitajaa, hyvä hoito 0,8 hoitajaa, tyydyttävä 0,5, joka on nykyinen suositus.

Tänä vuonna [Puhemies koputtaa] tiedämme, että THL:n kyselyn mukaan 5 prosenttia hoitopaikoista ei täytä [Puhemies koputtaa] edes tuota suositusta. Eikö tämä asia laissa olisi si korjattava?

16.24 Perhe- ja peruspalveluministeri Annika Saarikko (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Pahoitelen, jos annoin sellaisen kuvan, että vanhuspalvelulaki olisi jotenkin täydellinen. Ei ole, ja siksi on aika päivittää tuota lakia, joka on nyt ollut noin viitisen vuot-

Pöytäkirja PTK 159/2018 vp

ta voimassa. Yritin viestiä sitä, että lainsäädäntö ei anna minkäänlaista oikeutusta sellaisiin väärinkäytöksiin ja epäkohtiin ja tuomittaviin, moraalittomiin tekoihin, joita nyt tapauksina julkisuudessa kerrotaan.

Myös laatusuositukset, ei edes lain tasolla olevat laatusuositukset, ovat toimijoille velvoittavia, sekä siellä olevat tarkemmat reunaehdot ja käytänteet, mitä valtakunnallisesti edellyttämme hyvältä hoivalta.

Hoitajamitoitus — tunnette kantani siihen — on tärkeä teema kaikkineen tuon vanhuspalvelulain päivittämisessä. Mutta samalla on väistämätöntä todeta, että se on osa isompaa kokonaisuutta, koska meidän on esimerkiksi aivan oikeasti ja perustellusti selvitettävä, miten hoidamme sen puuttuvan aukon, noin 4 000 hoitajaa kentälle, kestäväällä tavalla, niin että kaikki myös kykenevät [Puhemies koputtaa] sitten oikeasti lakia noudattamaan, jos sellaiseen päädytään.

16.25 Antero Laukkanen kd (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Tämä hoitajamitoitus on sellainen asia, että se ei kyllä tällä pelkällä 0,7-korotuksella ratkea, vaan tämä vaatii kokonaisuudistuksen ja pitkäjänteisen asiaan puuttumisen. Olisinkin kysynyt: minkälainen on se kokonaisuudistus, johon nyt tähdätään, ja mitkä ovat ne perusteet, joiden pohjalta kestävää Suomea voitaisiin rakentaa niin, että meidän vanhusväestömme ja myös täällä eduskunnassa istuva, nopeaan tahtiin ikääntyvä porukka [Naurua] voisivat siten omana aikanaan olla turvallisella mielellä?

16.26 Perhe- ja peruspalveluministeri Annika Saarikko (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Tällä viikolla ministeriöstä tiedotimme hyvinvoinnin ja terveyden ministerityöryhmän esityksen siitä, mistä lähtökohdista virkavalmistelua tehdään seuraavalle hallitukselle, joka tästä isosta muutoksesta, lain päivityksestä, tekee ratkaisut. Totesimme viisi eri näkökulmaa: Ensinnäkin täällä jo mainitsemani ennaltaehkäisyn näkökulma, toimintakyvyn ylläpitäminen. Toisekseen henkilöstön määrä, osaaminen ja kohdentaminen sekä toisaalta osaajien tarve ottaen huomioon myös kotihoidon ja omaishoidon ratkaisut. Kolmanneksi hoidon laadun varmistamiseen liittyvät tekijät, kuten hoidon laadun mittarit ja indikaattorit sekä valvontaan — täällä paljon puhuttaneeseen valvontaan — liittyvä sääntely. Ja lisäksi kansalliset kriteerit palvelutarpeen arvioinnille, jotta tiedot ovat vertailukelpoisia. Ja viidenneksi tällä hetkellä lainsäädännössä olevat päällekkäisyydet vanhuspalvelulain ja sosiaalihuoltolain välillä, täydentäen sitä vielä sillä, että laatusuosituksissa olevia asioita nostetaan konkreettisesti pykälien, lain tasolle yhä velvoittavammaksi.

16.27 Ben Zyskowitz kok (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Kuten äsken ministeri Saarikon vastauksesta kuulin, hallitus on ryhtynyt toimiin koko vanhuspalvelulain uudistamiseksi ja on tiedostanut sen, että ei ole olemassa yhtä taikalukua, jolla nämä ongelmat pystyttäisiin ratkaisemaan. Me olemme ennakoluulottomasti suhtautumassa tähän hallituksen valmisteluun ja katsomme, mitä tuo asiantuntijavalmistelu tuo tullessaan. Mutta pääministeri Sipilä täällä kertoi, että kun sote-uudistus toteutettaisiin, niin nykyisen noin parinsadan toimijan sijaan olisi 18 toimijaa, joissa hankintaosaaminen, kilpailuttamisosaaminen, lakiosaaminen, sopimusoosaaminen, valvontaosaaminen olisi vahvempaa.

Mutta kysyn, ministeri Saarikko: eikö sote-uudistuksen myötä myös se aivan oleellisesti muutu, että kun tulee valinnanvapaus — eli vanhukset ja heidän omaisensa itse valitse-

Pöytäkirja PTK 159/2018 vp

vat sen laitoksen, johon menevät — niin se pakottaa palveluntuottajat panostamaan laatuun aivan eri tavoin kuin tänä päivänä?

16.28 Perhe- ja peruspalveluministeri Annika Saarikko (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Hallitusta on syytetty ratkaisusta, jota oppositio nimittää markkinamalliksi, ja olette puhuneet meidän avaavan markkinat. Se tuntuu eriskummalliselta maassa, jossa puolet ympärivuorokautisen hoivan vanhuspalveluista on jo yksityisten palveluntuottajien käsissä. Hallituksen sote-kokonaisuuden ja nykytilan välillä erona on ehkä kaksi keskeistä seikkaa. Ensinnäkin mainitut vahvemmat vastuunkantajat. Keskusteltuani kunnissa viranhaltijoina toimivien ammattilaisten kanssa, heistä moni on sitä mieltä, että taloudenpito ja kokonaisuuden hallinta — varsinkin, jos mukana on yksityisiä yrityksiä — ei ole välttämättä helppoa edes keskikokoisella kunnalla. Ja mitä tulee valinnanvapauteen, aivan kuten kysyjä totesi, sen lähtökohta on asiakkaan, palveluiden tarvitsijan tai hänen läheistensä, oman äänen parempi kuuluminen. Olen paljon miettinyt, että jos valinnanvapauslaki olisi voimassa, olisimmeko oikeasti katselleet sellaista palvelutuotantoa läheistemme kohtalona, vai olisimmeko äänestäneet jaloillamme toisenlaisen ratkaisun. Valinnanvapauslaki olisi tälle antanut mahdollisuuden.

16.30 Antti Lindtman sd (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Tämä on hallituksen kyselytunti, mutta sen verran nyt on pakko tuota edustaja Niikon puheenvuoroa korjata, että viime vaalikaudella säädettiin sosiaalidemokraattien johdolla vanhuspalvelulaki. Tällä vaalikaudella sitä heikennettiin. Yksikään sosiaalidemokraatti ei äänestänyt niiden heikennysten puolesta, toisin kuin edustaja Niikko [Mika Niikon välihuuto] ja jokainen perussuomalaisen kansanedustaja. Ja antoivatpa muuten myös tukensa hoitajien lomarahojen leikkauksille.

Arvoisa puhemies! Se, mikä tässä on nyt tärkeää — olen siinä mielessä samaa mieltä ministeri Saarikon kanssa — on, että nyt täytyy tehdä toimia, joilla vanhustenhoitoa laitetaan kuntoon. Mutta kysymys on, viekö tämä sote nyt tätä oikeaan suuntaan. Tästä valvonnasta, joka on tullut esiin, täytyy vielä todeta, että teidän esityksessänne todella todetaan, että ”valvontaan käytettäviä resursseja ei ole kuitenkaan mahdollista lisätä yksityisten palvelujen määrän kasvua vastaavasti”. Näin todetaan teidän omassa esityksessänne. Tämä on enemmän omaavalvonnan varassa. [Ben Zyskowicz: Asiakkaat valinnanvapaudessa valvovat, ja omaiset valvovat!]

Arvoisa hallitus, viime viikkojen esimerkkien valossa, [Puhemies koputtaa] onko mielestänne vanhustenhoidossa oikea suunta se, että lisää markkinoita ja lisää yritysten omaavalvontaa, vai pitäisikö arvioida uudelleen?

16.31 Kunta- ja uudistusministeri Anu Vehviläinen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! On pakko puuttua vielä tähän valvonta-asiaan, kun tässä salissa toistuvasti sanotaan, että tämä uudistus heikentäisi valvontaa. Olen käynyt tarkasti läpi sen, että nämä, mitä viime viikkoina on tullut ilmi, ovat nykylainsäädännön mukaisia, sekä vanhuspalvelulain mukaisia että nykyisen kuntalain mukaisia, ja kun verrataan nykyistä kuntalakia ja sitä tulevaa maakuntalakia eli maakuntaa järjestäjänä, vahvempaa järjestäjänä, niin sillä tulevalla maakunnalla on paljon paremmat mahdollisuudet valvoa. [Välihuuto] — Kyllä on. Sillä on mahdollisuus muun muassa tarkistaa tilat, katsoa tarkasti. Jos niitä ei korjata, niin sillä on mahdollisuus keskeyttää toiminta. Nythän keskeyttämisen voi tehdä Valvira.

Pöytäkirja PTK 159/2018 vp

Toivon, että täällä luettaisiin myös tarkasti sitä, mitä se maakuntalaki itsessään pitää sisällään. Meillä on valvontaviranomaisena Luova, mutta sitten maakunnilla on myös erittäin jyvät keino puuttua näihin asioihin. Ja mitä tulee resursseihin, niin hallitushan on jo todennut sen, että tulemme korjaamaan näitä resursseja lisätalousarviossa lähiviikkoina.

16.32 Antti Lindtman sd (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ensinnäkin, onko näillä järjestäjillä nykyistä parempi mahdollisuus valvoa? Tässä teidän mallissanne maakunnilla on nykyisiä kuntia heikompi ote, koska te olette rakentaneet mallin niin, että kuka tahansa, joka täyttää kriteerit, on oikeutettu tuottamaan palveluja. On täysin selvää, että silloin sillä järjestäjällä on heikompi ote tuottajiin. [Ben Zyskowicz: Omaiset valvovat, kun on valinnanvapaus, edustaja Lindtman!]

Ja mitä tulee tähän valvontakysymykseen, luenpa, ministeri, toisen otteen teidän antamanne esityksen perusteluista: ”Lähtökohtaisesti arviointi tapahtuisi puhtaasti palvelun tuottajan ilmoittamien perustietojen perusteella, eikä viranomaisella olisi näitä tietoja ylittävää selvitysvelvollisuutta edellytysten täyttymisestä.” Tämä on teidän oma esityksenne, jonka olette eduskuntaan tuonut.

Kysyn uudelleen: nyt viime viikkojen vanhuspalveluista nähtyjen räikeiden esimerkkien valossa, onko mielestänne oikea suunta rakentaa sote-uudistusta yhä enemmän yritysten omavalvonnan varaan ja enemmän markkinoiden varaan?

16.33 Kunta- ja uudistusministeri Anu Vehviläinen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Todellakin kannattaa muistaa, että järjestäjä on se ydin, joka tuottaa sitä, tekee sitä, katsoo kokonaisuutta. Omavalvontaa tarvitaan aina, mutta omavalvonta on vain yksi osa. Ja jos te mietitte sitä ja katsotte, miten kunnat voivat tänä päivänä toimia, niin kunnathan eivät ole osanneet tehdä välttämättä sellaisia ostopalvelusopimuksia, joissa olisi otettu riittävällä tavalla laatua huomioon, ja he ovat olleet monella tavalla kädettömiä tilanteissa. Siitä kertoo se, että Valvira on nyt sitten puuttunut näihin tilanteisiin. [Vasemmalta: Uskomatonta!]

Mutta sen sanon, että siinä maakuntalaissa, jonka toin tänne kaksi vuotta sitten käsiteltäväksi, siellä 9 §:ssä sanotaan kyllä erittäin tarkasti se, mitkä oikeudet maakunnalla on, ja olennainen oikeus on se, että maakunta voi keskeyttää toiminnan omalla päätöksellään. Nykyään kunta ei pysty sitä tekemään.

16.34 Laura Huhtasaari ps (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Täällä on otettu esille, että kunnilla on vastuu. Mutta kuntien on aika vaikea järjestää hyviä palveluita, kun heiltä on viety rahat, kuten demarit viime kaudella tekivät.

Ministeri Saarikko sanoi, että noin 50 prosenttia meillä on jo yksityisissä käsissä. Tämä on ihan totta. Jo Lipposen hallituksen aikana vuonna 2001, kun nämä Kela-korvaukset tulivat, sote-jättien sijoittajat innostuivat ja tulivat suomalaisille markkinoille. Tämä ei johtanutkaan terveeseen kilpailuun, että olisi terveesti kilvoiteltu, vaan se myös heikensi julkisen sektorin kykyä tarjota laadukkaita palveluita, koska he joutuivat kilpailemaan näiden sote-jättien kanssa. Tämä on pitkäaikainen ongelma. Ja nyt kysynkin: Mitä hallitus aikoo oikeasti tehdä, jotta tämä korjataan? Aiotteko te priorisoida suomalaisille vanhuksille rahoja? Aiotteko te palauttaa demarien leikkaamat tuet, jotta kunta voi järjestää niitä laadukkaita palveluita? Ja millä tavalla te aiotte puuttua nyt aidosti näiden sote-jättien ahneuteen [Puhemies koputtaa] ja heidän miljoonavoittoihinsa?

Pöytäkirja PTK 159/2018 vp

16.36 Perhe- ja peruspalveluministeri Annika Saarikko (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Me yritimme täällä hallituksen riveissä poimia sen ydinkysymyksen edustajan puheenvuorosta, ja kuntatalous oli ehkä toinen ulottuvuus, mutta pohditte tätä ahneutta ja yritysten vastuuta. Tällä kyselytunnilla useammat hallituksen ministerit ovat kertoneet ne toimenpiteet, joita on jo käynnissä ja joita voidaan tehdä. Omalta osaltani Valvira — nykyinen sosiaali- ja terveydenhuollon valvonnan keskeisin toimija aluehallintovirastojen ohella — käy tiivistä vuoropuhelua poliisin kanssa siitä, mitä edellytyksiä on rikosnimikkeiden täyttymiseen ja sitä kautta poliisille ilmoittamiseen ja rikosepäilyjen nostamiseen. Yksittäiset kansalaiset voivat myös toimia näin, mutta kun sen tekee valtiollinen institutio, valvontaviranomainen, perusteiden pitää olla kohdallaan. Pidän erittäin oikeutettuna, että näin tapahtuu, mikäli reunaehdot tutkinnalle täyttyvät. Ja jos on havaittavissa järjestelmällisempää toimintaa, kuulimme sisäministeri Mykkäseltä, mitä sellaisissa tilanteissa voidaan tehdä. [Puhemies koputtaa] Mutta lähtökohta on se, että valvonnan keinot ovat paljon kaikkea muutakin ennen rikosilmoitusta, [Puhemies: Aika!] ja on paikkoja, joissa onneksi ne ovat myös tehonneet esimerkiksi jo ennen toiminnan keskeyttämistäkin.

16.37 Hannakaisa Heikkinen kesk (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! SDP, kyllä, viime kaudella vanhuspalvelulain kiristysten myötä [Sosiaalidemokraattien ryhmästä: Parantamisen!] te vaikutitte siihen, että vanhusten pitkäaikaishoivan kriteereitä kiristettiin, ja sillä te säästitte 300 miljoonaa euroa.

Arvoisa puhemies! Miksi tätä sote-uudistusta tehdään? Meillä on 75-vuotiaita tällä hetkellä 500 000 ja kymmenen vuoden päästä 800 000. Sote-uudistusta on yritetty 14 vuotta tavoitteena koko ajan parantaa peruspalveluita ja kohdentaa rahoitusta nimenomaan myös vanhuspalveluihin. Tässä ei ole onnistuttu, ja sen takia kunnilla on todella vaikeuksia rahoittaa vanhuspalveluita, ja sen takia nimenomaan nämä pörriäiset saavat tässä nykyisessä markkinamallissa rehvastella ja mennä. Siksi kysynkin: minkä ihmeen takia voi olla, että oppositio yrittää tässäkin tilanteessa estää tämän uudistuksen, joka olisi pitänyt jo saada aikaan? [Välihuutoja sosiaalidemokraattien ryhmästä]

Arvoisa puhemies,! Kysyn ministereiltä: voitteko te selittää, miten tuo logiikka muuttuu näitten vanhuspalveluitten hankinnan myötä, jotta edes [Puhemies koputtaa] tämä sali ymmärtäisi, mitä he ovat estämässä?

16.38 Työministeri Jari Lindström (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Jotenkin tämä keskustelu, syyllisten etsiminen — me olemme varmaan kaikki syyllisiä tähän. Itse kaipaen Lahtista ja konekivääriä ja sitä, että mietitään ratkaisuja. Hallitus on tietenkin pohtinut omalta puoleltani — kun vastaan hankintalaista, joka on ihan keskeinen — tätä hankintaosaamista kunnissa. Meistä aika moni on kuntapäättäjä, ja ei voi puhtain sydämin sanoa, että siellä on kaikki mennyt ihan niin kuin Strömsössä. [Ruotsalaisen kansanpuolueen ryhmästä: Mitä ministeri on tehnyt?] Varmaan on petrattavaa. KKV valvoo hankintalakia, hankintayksiköitä, ja se on tärkeä toimija tässä, ja yksi, missä on petrattavaa ja mikä on tosi tärkeää, on nyt se, että tämä kilpailuttamisen osaaminen paranee tässä maassa ja meidän kunnissamme. Se on keskeinen juttu, ja siinä KKV:n ja Kuntaliiton kanssa on tarkoitus viestittää kentälle, mitä me voimme tehdä tämän asian tilan parantamiseksi, onko se nyt siten keinoverkoston käyttöä tai jotain muuta, hyvien käytäntöjen levittämistä joka puolelle. Etsitään mieluummin ratkaisuja kuin syytetään toinen toisiamme. [Eva Biaudet: Me tarvitaan nyt ratkaisuja, ottakaa niitä!]

Pöytäkirja PTK 159/2018 vp

16.39 **Li Andersson vas** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ensinnäkin edustaja Zyskowitzille: Taikalukuja ei tietenkään ole olemassa, mutta on olemassa vähimmäismitoitus ja sitä kuvaava luku. Muut puolueet tässä nyt tällä hetkellä keskustelevat siitä, pitäisikö sen vähimmäismitoituksen luvun olla 0,7 luvun 0,5 sijaan ja pitäisikö se kirjoittaa lakiin. [Timo Heinonen: Kaikki puolueet keskustelivat!]

Arvoisa puhemies! Miten tämä nykyinen malli eroaa siitä, mihin hallitus on meidät siirtämässä? Tällä hetkellä jokainen päätös siitä, ulkoistetaanko jotain osaa vanhuspalveluista, ulkoistetaanko terveysasemia, on erillinen päätös, jossa harkintavaltaa käyttävät kuntapäättäjät ja sairaanhoitopiirien päättäjät. [Ben Zyskowitz: Lopputulos tiedetään!] On totta, että yksityisiä palveluntuottajia on jo paljon, mutta hallituksen mallin julkilausuttuna tavoitteena on markkinan kasvattaminen eli niitä tulee vielä enemmän, minkä lisäksi tätä harkintavaltaa ollaan kaventamassa eli laissa ollaan säätämässä maakunnille pakko ottaa käyttöön asiakasseteleitä, [Puhemies koputtaa] laajassa kategoriassa palveluita ja pakko tarjota henkilökohtaista budjettia vammais- ja vanhuspalveluissa. [Puhemies: Aika!]

Arvoisa puhemies! Miksi hallitus on päätenyt tällaiseen pakkomalliin sen sijaan, että annettaisiin maakunnille harkintavalta itse päättää, [Puhemies koputtaa] haluavatko ne ulkoistaa ja missä laajuudessa?

16.41 **Perhe- ja peruspalveluministeri Annika Saarikko** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Kollega Andersson, arvostan teitä kovasti, mutta nyt minun täytyy sanoa, että minä olen todella eri mieltä tästä asetelmasta esimerkiksi siinä, että te kuvaatte kuntapäättäjää jotenkin yliverlaiseksi ratkaisuihissaan sen sijaan, [Vasemmistoliiton ryhmästä: Ei, ei!] että me arvottaisimme jonkun arvon sille, että ihminen itse pääsee valitsemaan julkisen ja yksityisen palvelutuotannon välillä. Tällä hetkellähän kansalaisella, vanhuksella tai kenellä tahansa palveluiden käyttäjällä, tätä mahdollisuutta ei ole, koska ratkaisut esimerkiksi kaikesta ulkoistamisesta, kaiken siirtämisestä yksityiselle, ovat tehneet yksityiset kuntapäättäjät. [Kokoomuksen ryhmästä: Juuri näin!]

Samalla myös kuvaatte minusta erikoisella tavalla niiden noin 20 000 ikäihmisen elämää, jotka ovat yksityisissä hoivakodeissa, isompien tai pienempien yrittäjien paikoissa. Moni on onneksi myös tyytyväinen hoitoonsa, ja valitettavasti myös julkisella puolella kaikki eivät ole tyytyväisiä hoitoonsa. Maakunnan on, toden totta, tässä lainsäädännössä tarjottava asiakasseteleitä, mutta edustaja Andersson, ihmisen ei ole pakko niitä vastaanottaa, vaan hän voi hyödyntää julkisia palveluja aivan kuten tähänkin asti.

Kysymyksen käsittely päättyi.

2.3. Suullinen kysymys kielteisen turvapaikkapäätöksen saaneiden palauttamisesta Irakiin (Mika Raatikainen ps)

Suullinen kysymys SKT 261/2018 vp

Suullinen kyselytunti

Toinen varapuhemies Tuula Haatainen: Seuraava kysymys, perussuomalaisten eduskuntaryhmä, edustaja Raatikainen.

Pöytäkirja PTK 159/2018 vp

Keskustelu

16.42 Mika Raatikainen ps: Arvoisa rouva puhemies! Suomen valtion tärkein tehtävä on suojella kansalaisiaan, niin nuoria kuin vanhoja. Siinä on viime aikoina aika surkeasti epäonnistuttu.

Hallitus on nyt neuvotellut Irakin kanssa jo neljättä vuotta, että saataisiin aikaan palautussopimus. Mitään tuloksia ei ole. Kysymys on siitä, että täällä pyörivät tuhannet laittomasti maassa oleskelevat irakilaiset saataisiin takaisin kotimaahansa. Mitään ei ole siis tapahtunut. Seuraukset Suomessa ovat tiedossa, mutta hinta ei ole ollut niinkään paljon puheissa — lieenee lähempänä miljardia eli tuhatta miljoonaa. Se on melkoinen summa, ja sillä voitaisiin tehdä aika paljon hyvää suomalaistenkin eteen. Ulkoministeriön edustajan mukaan palautussopimuksen saaminen Irakin kanssa on vasta pitkän ajan tavoite. Voin yli kymmenen vuoden kokemuksella Lähi-idästä kertoa, että jos siellä lähdetään tekemään jotain sopimuksia siten, että on pitkän ajan tavoite, ne eivät tule koskaan toteutumaan — toistan: eivät tule koskaan toteutumaan.

Suomalaisia kiinnostaa tällä hetkellä lähinnä Suomen turvallisuus ja katurauha — nyt, ei huomenna tai sadan vuoden päästä. [Puhemies koputtaa] Kysynkin: Aikooko hallitus edelleen jakaa rahaa vastikkeetta Irakiin vai tiukentaa linjaansa? Jos linjaa tiukennetaan, niin miten se tapahtuu?

16.43 Ulkoministeri Timo Soini (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Kun puhuitte aluksi palautusjärjestelyistä, niin tänään on palautettu neljä irakilaista rikollista Irakiin. [Perussuomalaisten ryhmästä: Ohoh, vai neljä!] Eli kysymyksenne oli ajankohtainen.

Meille tuli isossa pakolaisaallossa yli 20 000 irakilaista, joista useita tuhansia on palannut vapaaehtoisesti ja useita tuhansia on valittanut tuomioista, ja tätä neuvottelua käydään jatkuvasti. Vapaaehtoiset palautukset ovat toimineet, mutta pakkopalautukset, vaikka olisi minkälainen pakolaissopimus, niin kuin Ruotsilla on, eivät ole onnistuneet. Se ei ole paperinpalasta kiinni. Se on siitä kiinni, että sitkeiden neuvottelujen kautta päästään lopputulokseen. Tämä on se iso asia, mikä tässä pitää tehdä.

Sitten mitä tulee näihin kustannuksiin, niin totta kai se on valtava kustannus Suomelle ja se on valtava kustannus Euroopalle. Tässä me näemme, miten valtava kustannus se on, kun on raakalaismainen terroristijärjestö Isis, joka on syyllinen tähän koko ongelmaan. [Puhemies koputtaa] Suomi on ollut mukana sitä juurimassa, ja sitä olin minäkin tekemässä Washingtonissa. [Puhemies koputtaa] Suomi on osa koalitiota, jolla tämä hirviö saadaan kuriin. [Puhemies: Aika!] Kas kun pakolaisuus syntyy siitä, että meillä on sotia ja terrorismia, ja niihin pitää puuttua.

Toinen varapuhemies Tuula Haatainen: Pyydän niitä edustajia, jotka haluavat esittää lisäkysymyksiä, ilmoittautumaan painamalla V-painikkeen ja nousemalla seisomaan.

16.45 Mika Raatikainen ps (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Kiitokset ulkoministerille vastauksesta. — Olen itsekin ollut yli kaksi ja puoli vuotta kouluttamassa irakilaisia poliiseja aavikolla Jordaniassa. Olen siis kantanut ehkä korteni kekoon tässä asiassa.

Mutta seuraava kysymys: Eilen oli Helsingin Sanomissa mielenkiintoinen artikkeli Irakin pakkopalautuksista, ja se vaikutti lähinnä kahdeksanvuotiaan, melko vilkkaalla mieli-

Pöytäkirja PTK 159/2018 vp

kuvituksella varustetun pikkulapsen agenttitarinalta. [Ben Zyskowicz: Liike Nyt vastaa!] Siellä esiintyi muun muassa irakilainen kenraali ja ruotsalainen minikokoinen puolustusalan yritys, joka toimittaisi jotakin Irakille, ja maksajana olisi Suomen valtio. Kuulostaa melko erikoiselta. Linkkejä löytyi myös sisä-, puolustus- ja ulkoministeriöön. Vastapalveluna näistä kaupoista Irakin hallitus olisi vastaanottanut kansalaisensa. Uskokoon ken haluaa. Sisäministeri Mykkänen on vahvistanut Helsingin Sanomille, että ehdotuksista on keskusteltu, ja artikkelin mukaan kenraali ohjattiin ulkoministeri Soinin kabinetista sisäministeriöön. Kysynkin nyt ulkoministeri Soinilta: Pitävätkö Helsingin Sanomien väitteet paikkansa? Jos pitävät, niin miksi näin omituinen ja suoraan sanottuna hauska — vaikka asia ei ole hauska — neuvottelukuvio on kehitetty?

16.46 Ulkoministeri Timo Soini (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Agenttitarinat ovat mielenkiintoisia myös kansanedustajien, perussuomalaistenkin, keksiminä. Aina kun meidän kabinettiin otetaan yhteyttä jossain asiassa, taustoja ruvetaan selvittämään, ja tämä tarina oli kieltämättä aika erikoinen, joten se lähti meiltä sitten eteenpäin sisäministeriöön. Me ulkoministeriössä päätimme, että me emme tämän puitteissa mihinkään muihin toimenpiteisiin ryhdy. [Jukka Gustafsson: Vastaus oli parempi kuin kysymys!]

16.47 Sisäministeri Kai Mykkänen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Kun tässä viitattiin myös sisäministeriön toimenpiteisiin, niin silloin kun joku tahoo haluaa kertoa mielestään relevantteja tietoja tähän edustaja Raatikaisenkin esille nostamaan tärkeään kysymykseen, Irak-yhteistyöhömmä ja siihen suhteeseen, niin kyllä minusta yleensä on parempi ohjata virkamiehille tiedot niin, että katsotaan, onko jotain lisättävää palapeliin siitä, miten Irakissa esimerkiksi päätöksiä tehdään. [Eva Biaudet: Mitä?]

Kuten tässä ulkoministeri vahvisti omalta osaltaan ja kuten olen vahvistanut julkisestikin myös sisäministeriön osalta, ne tiedot, joita nyt tässä on referoitu ja julkisuudessa kerrottu, eivät ole olleet sellaisia, että olisimme katsoneet, että niiden pohjalta kannattaa ryhtyä mihinkään toimenpiteisiin. Se, mitä olemme korostaneet joka käänteessä, on, että Suomi neuvottelee ja keskustelee Irakin hallituksen kanssa, emme kolmansien tahojen kautta. [Eva Biaudet: Aika mielenkiintoista!]

16.48 Juho Eerola ps (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Suomessa on, kuten kuultiin, useita tuhansia näitä irakilaisia ja muunkinmaalaisia käännätyspäätöksen saaneita turvapaikanhakijoita. He eivät ole siis saaneet oleskelulupaa jäädä Suomeen. Nyt hallitus ei sitten saa heitä ulos Suomesta. [Ben Zyskowicz: Saisitteko te?]

Perussuomalaiset ovat esittäneet asiaan lukuisista viehättävistä saaristaan tutun Tanskan mallin mukaista ratkaisua. Nyt kysynkin vastaavalta ministeriltä: jos näitä käännätyspäätöksen saaneita irakilaisia ei saada Suomesta Irakiin tai muunkinmaalaisia käännätyspäätöksen saaneita saada täältä Suomesta muihin maihin, niin mitä, arvoisa ministeri, näille ihmisille aiotte tehdä?

16.48 Sisäministeri Kai Mykkänen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Viittasitte Tanskaan. Keskustelin itse asiassa tasan viikko sitten Tanskan maahanmuuttoministerin kanssa myös näistä heidän eri suunnitelmistaan, ja hän myönsi, että on kovasti vaikea rakentaa malleja. Niin kuin tiedämme, Tanskassa esimerkiksi tämä erityissaari, joka siis ei

Pöytäkirja PTK 159/2018 vp

olisi sinänsä suljettu mutta jonne ohjattaisiin vankilasta tai rikoksista tuomittuja käännätyks- ja karkotuspäätöksen saaneita, ei ole etenemässä, koska siitä on taas muita vaikeuksia syntynyt jo suunnitteluvaiheessa.

Meidän lähtökohtamme on tietysti se, että jos Suomessa saa lainvoimaisen käännätyspäätöksen, niin täältä täytyy poistua. Sitten kun on henkilöitä, jotka eivät heti poistu, jos emme pysty heti tekemään heille palautussuunnitelmaa poliisin toimesta, niin on tärkeää, että pystymme tarkkailemaan erityisesti sellaisia henkilöitä, jotka aiheuttavat meille huolta. [Puhemies koputtaa] Tämän osalta olemme myöskin poliisin ja Maahanmuuttoviraston kanssa käyneet läpi niitä käytäntöjä, mitä tässä voidaan vielä tehokkaammin tehdä, ja nämä toimet kyllä myöskin toteutetaan niin, että suomalaisten turvallisuus aiempaakin paremmin taataan.

Kysymyksen käsittely päättyi.

2.4. Suullinen kysymys luonnon monimuotoisuuden säilyttämisestä (Emma Kari vihr)

Suullinen kysymys SKT 262/2018 vp

Suullinen kyselytunti

Toinen varapuhemies Tuula Haatainen: Seuraava kysymys vihreä eduskuntaryhmä, edustaja Emma Kari.

Keskustelu

16.50 Emma Kari vihr: Arvoisa puhemies! Tällä viikolla moni suomalainen havahtui hyönteisten häviämiseen. Ihmisen toiminta hävittää lajeja paljon pelättyä nopeammin. Tutkijat puhuvat nyt massasukupuutosta, kuudennesta sukupuuttoaallostasta. Viime vuoden lopulla julkaistiin raportti Suomen luontotyyppien uhanalaisuudesta, ja tämä raportti oli karmea luettavaa: Koko maassa miltei puolet luontotyypeistä on uhanalaisia. Perinneluontotyypeistä kaikki arvioitiin uhanalaisiksi, ja toiseksi huonoiten menee metsäluonnolla. Kehitys on heikompaan suuntaan.

Suomi on kuitenkin sitoutunut pysäyttämään luonnon monimuotoisuuden hupenemisen vuoteen 2020 mennessä, eli tämän vuoden loppuun mennessä. Kysyisinkin ministeriltä: onko nyt aika myöntää, että tehdyn politiikan seurauksena Suomi ei tänä vuonna saavuta tavoitetta pysäyttää luonnon monimuotoisuuden hupeneminen, vaikka me olemme näin luvanneet?

16.51 Asunto-, energia- ja ympäristöministeri Kimmo Tiilikainen (vastauspuheen-vuoro): Arvoisa puhemies! Todellakaan ei Suomi, kuten eivät muutkaan maat, tule pysymään tässä kansainvälisessä tavoitteessa, että luonnon monimuotoisuuden hupeneminen vuoteen 2020 mennessä maailmanlaajuisesti tai edes meillä Suomessa pysähtyisi. Se on myönnettävä. Myös tuo viimeisyksinen raportti, mihin viittasitte, eri luontotyyppien uhanalaistumiskehityksestä kertoo, että monet luontotyypit ovat harvinaistumassa, ja maankäytön muutokset ovat tietysti siihen yksi seikka.

Helsingin yliopiston Tiedekulmassa oli itse asiassa tänä päivänä erittäin hyvä ja mielenkiintoinen tilaisuus, missä monimuotoisuustutkijoiden kanssa käytiin vuoropuhelua siitä,

Pöytäkirja PTK 159/2018 vp

mitä voimme tehdä paremmin. Sinällään se tietopohja, mikä meillä Suomessa on, on nyt tällä hetkellä maailman ykkösluokkaa, ja ehkä myös tuo tieto lisää tuskaa. Eli meillä tunnetaan lajien ja elinympäristöjen kehitys ja monimuotoisuus poikkeuksellisen hyvin, ja nuo tulokset todellakin ovat huolestuttavaa luettavaa.

Toinen varapuhemies Tuula Haatainen: Pyydän niitä edustajia, jotka haluavat esittää lisäkysymyksiä, nousemaan seisomaan ja painamaan V-painiketta.

16.52 Satu Hassi vihr (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Tässähän jo joitakin vuosia sitten uutisoitiin, että Saksassa jopa luonnonsuojelualueilla hyönteisten kokonaismäärä oli muutamassa vuosikymmenessä pudonnut noin neljäsosaan siitä, kun nämä mitaukset aloitettiin. Ja tämä tuore tutkimus osoittaa, että erityisesti maatalouden menetelmät, kuten hyönteismyrkkujen käyttö, ovat keskeinen syy hyönteiskatoon, joka jatkessaan saattaa uhata ylipäättänsä elämää, myös ihmistä. Nyt tällä hetkellä on aluillaan EU:n maataloustukisääntöjen uudistaminen. Se on mahdollisuus koko Euroopassa kannustaa maataloutta kehittämään menetelmiään siten, että ne paremmin tukevat luonnon monimuotoisuutta ja samalla myöskin vesistöjen suojelua ja ilmastosuojelua. Onko hallitus nyt ottamassa EU:n maataloustukisääntöjä koskevissa neuvotteluissa sen linjan, että käytämme tätä keinoa ympäristönsuojelun edistämiseen?

16.53 Asunto-, energia- ja ympäristöministeri Kimmo Tiilikainen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Todellakin, niin kuin äsken jo vastasin, maankäytössä tapahtuneet muutokset vaikuttavat tietysti luonnon monimuotoisuuskehitykseen, ja itse asiassa Suomessa ne yleisimmät uhanalaiset luontotyypit ovat tällaisia vanhanaikaiseen maatalouteen liittyviä perinnemaisemia, missä muutama lehmä ja lammas laidunsivat kedolla metsän ja pellon rajamailla ja loivat monimuotoista ympäristöä. Tätä Suomi-filmien maisemaa meillä ei enää Suomessa ole, vaan maataloutta ovat koskeneet monenlaiset tehostamisvaatimukset, ja aina suuremmat ja suuremmat tilat joutuvat kamppailemaan oman toimeentulonsa kanssa, mutta samalla tukijärjestelmässä pyritään varmistamaan se, että viljelijöiden on kannattavaa ja järkevää tehdä töitä myös luonnon monimuotoisuuden puolesta. Sen, minkälaisen muodon tuo tuleva maataloustukipaketti saa, kuinka suuri paino siinä on luonnon monimuotoisuuden varjelulla ja ilmastoasioilla, aika näyttää, mutta täytyy sanoa, että jokainen laiduntava karjatila on äärimmäisen tärkeä Suomen luonnon monimuotoisuuden kannalta. Viljelijät tekevät hyvää työtä.

16.54 Pertti Salolainen kok (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Kahdeksas päivä maaliskuuta järjestetään Säätytalossa iso tilaisuus, jossa on tarkoitus tarkastella Suomen uhanalaista luontoa ja uhanalaisia lajeja. Olen ymmärtänyt, että ministerikin on siellä paikalla. Minä uskon jo tässä vaiheessa, että tuo tilaisuus ei tule olemaan kovin onnellinen. Meillä on erittäin paljon lajeja, jotka ovat uhanalaisia, muun muassa virtavesissä harvinaisia kalalajeja, lohikaloja ja muita, ja myöskin metsälajeissa on suuria ongelmia. Myöskin peltolinnut ovat radikaalisti vähentyneet. Se ei johdu pelkästään Suomesta, vaan siinä on myöskin kansainvälisiä syitä. Mutta uskon, että kun tuo raportti tulee 8. päivä, meidän on syytä kaikkien katsoa sitä hyvin suurella huolella.

Pöytäkirja PTK 159/2018 vp

Toinen varapuhemies Tuula Haatainen: Tässä ei ollut kysymystä. [Pertti Salolainen: Sehän on mukana siellä! — Naurua]

16.55 **Eva Biaudet r** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Varmasti oli erittäin viisas kommentti edustaja Salolaiselta, mutta halusin kysyä opetusministeriltä: Kun keskustele nuorten kanssa, niin heidän huolensa tulevaisuudesta on todella suuri ja monia ahdistaa se, että ehkä me päättäjät emme ole pystyneet tarjoamaan riittävästi sellaisia välineitä esimerkiksi ilmastonmuutoksen torjumiseksi tai sitten kiertotalouden edistämiseksi, jotka he tunnistaisivat, joihin he voisivat osallistua. Kysyisinkin: nyt kun on tarkoitus lisätä ilmiöpohjaista opetusta kouluissa, millä tavoin voisimme vielä enemmän panostaa siihen, että antaisimme välineitä ja tällaisia skenaarioita nuorille, jotta he todella kokevat, että he voivat vaikuttaa tulevaisuuteensa, ja millä tavalla me poliitikot sitten vastaamme täällä päätöksissä, eli mitä pitäisi lukea seuraavassa hallitusohjelmassa?

16.56 **Opetusministeri Sanni Grahn-Laasonen** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Kiitos näkökulmasta. Nimittäin minä uskon, että nimenomaan koulutus on se keino, millä myös luonnon monimuotoisuuden turvaaminen ja ilmastonmuutoksen pysäyttäminen voidaan ratkaista — koulutus ja tutkimus. Meillä on Suomessa uudet opetussuunnitelmat käytössä perusopetuksessa ja myös muilla koulutusasteilla, ja niissä on erittäin ajantasaisesti nyt ja enemmän kuin koskaan nostettu näitä teemoja esille, eli kasvatamme entistä ympäristötietoisempaa sukupolvea. Samoin myös opettajien täydennyskoulutusta ympäristökysymyksistä, ilmastonmuutoksen torjumisesta on lisätty, ja se on myös osoittautunut hyvin suosituksi.

Ilmiöpohjaisessa oppimisessa tai opetussuunnitelmissa, joissa nykyään kouluissa on vähintäänkin yhden kerran vuodessa tällainen ilmiöpohjaisempi tarkastelukokonaisuus, ilmastonmuutos esimerkiksi on ollut yksi suosituimmista, kun koulut itse niitä valitsevat. Silloin päästään tutustumaan esimerkiksi ilmastonmuutokseen monesta eri näkökulmasta, ja kannustan myöskin laventamaan tätä muihin ympäristökysymyksiin, [Puhemies koputtaa] esimerkiksi luonnon monimuotoisuuden köyhtymisen torjumiseen.

Kysymyksen käsittely päättyi.

2.5. Suullinen kysymys toisen asteen koulutuksen maksuttomuudesta (Anders Adlercreutz r)

Suullinen kysymys SKT 263/2018 vp

Suullinen kyselytunti

Toinen varapuhemies Tuula Haatainen: Seuraava kysymys ruotsalainen eduskuntaryhmä, edustaja Adlercreutz.

Keskustelu

16.57 **Anders Adlercreutz r:** Ärade talman, arvoisa puhemies! Möjligheten att studera i gymnasiet eller inom yrkesutbildningen får inte vara beroende av hemmets ekonomiska situation. Andra stadiets utbildning borde vara avgiftsfri.

Pöytäkirja PTK 159/2018 vp

Tänään maamme nuorista moni viettää penkkareita iloisissa merkeissä. He ovat kohta suorittaneet toisen asteen tutkinnon. Omakin tyttäreni seisoj kuorma-auton lavalla tänään aamulla. [Eduskunnasta: Gratulerar!]

Kaikilla Suomen nuorilla tulisi olla sama mahdollisuus opiskella toisella asteella, lukiossa tai ammatillisessa koulutuksessa. Tämä ei saa olla riippuvainen kodin taloudellisesta tilanteesta. RKP:n mielestä toisen asteen tulisi siksi olla maksuton.

Eduskunnassa on tällä hetkellä kansalaisaloite, joka tähtää tähän, ja se näyttää kuitenkin nyt kaatuvan muutoseikkaan, mikä on kovin valitettavaa. Arvoisa opetusministeri, löytyykö hallituksesta tahtoa viedä toisen asteen koulutuksen maksuttomuutta eteenpäin?

16.58 Opetusministeri Sanni Grahn-Laasonen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Uskon, että tässä salissa kaikki jaamme sen arvopohjan, jonka kuvasitte, että jokaisella lapsella ja nuorella Suomessa pitää olla mahdollisuus opiskella, kouluttautua ja päästä sitä kautta elämässä eteenpäin. Meillä on laajasti maksuton koulutusjärjestelmä, ja siitä haluamme pitää tiukasti kiinni.

Tätä tavoitetta edistääksemme tällä hallituskaudella on luotu nyt ihan uusi muoto tukea toisen asteen oppimateriaalikustannuksia eli lukion oppikirjoja ja muita välineitä, samoin kuin sitten ammatillisessa koulutuksessa. Eli uusi oppimateriaalilisä kohdentuu opintotuen mukana niiden perheiden nuorille, jotka tarvitsevat tukea voidakseen opiskella toisen asteen opinnoissa. Eli tämä on merkittävä tasa-arvoteko. Sen lisäksi myöskin näitä oppimateriaalikustannuksia pyritään alentamaan.

Eduskunnan prosessin tunnette tietysti täällä olevina paremmin kuin hallitus tuntee, mutta itse ongelmaan tämä oppimateriaalilisä on erinomainen ratkaisu.

Kysymyksen käsittely päättyi.

2.6. Suullinen kysymys nuorten mielenterveyspalveluista (Antero Laukkanen kd)

Suullinen kysymys SKT 264/2018 vp

Suullinen kyselytunti

Toinen varapuhemies Tuula Haatainen: Viimeinen kysymys kristillisdemokraattinen eduskuntaryhmä, edustaja Laukkanen.

Keskustelu

17.00 Antero Laukkanen kd: Arvoisa rouva puhemies! Kysymykseni liittyy nuorten mielenterveyspalveluihin. Nuorten yleisimpiä terveysongelmia ovat mielenterveydelliset häiriöt. Hiljattain uutisoitiin, että viimeisen parinkymmenen vuoden aikana mielenterveyden vuoksi erikoissairaanhoidon ohjautuneiden nuorten avohoidon käyntimäärät ovat seitsemänkertaistuneet. Psykiatrasta erikoissairaanhoidon saaneiden nuorten määrä on kasvanut rajusti lähes koko maassa: esimerkiksi Uudellamaalla jo lähes joka kymmenes 13–17-vuotias nuori oli viime vuonna psykiatrisen erikoissairaanhoidon asiakas. Tällaisessa tilanteessa hoidoksi eivät enää auta perusterveydenhuollon sektorin palvelut. Kysynkin asianomaiselta ministeriltä: millä toimenpiteillä nuorten ennaltaehkäiseviä ja matalan kynnyksen mielenterveyspalveluja tullaan lisäämään, jotta tämä kehitys saataisiin nopeasti py-

Pöytäkirja PTK 159/2018 vp

sähtymään? Yksikään kansakunta ei kestä sitä, että näin suuri osa heidän nuoristaan ajautuu syrjäytymiseen.

17.01 Perhe- ja peruspalveluministeri Annika Saarikko (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Kannan samaa huolta kuten varmasti moni tässä eduskuntasalissa. On tärkeää yrittää ymmärtää tuon ilmiön kokonaisuus, mikä liittyy nuorten mielenterveyteen. Ensinnäkin kasvamassa on sukupolvi nuoria ja nuoria aikuisia, jotka ovat paljon aiempaa valmiimpia puhumaan avoimesti mielenterveytensä ongelmista. Tietynlainen tabu niiden ympäriltä on haihtunut, mikä on minusta enemmän kuin positiivinen asia. Tämä on tietysti myös lisännyt rohkeutta hakea apua. Ainoa ongelma on se, että meidän pitäisi kyetä antamaan sitä enemmän huomattavasti aiemmin. Tälläkin hetkellä ja kuluneen vaalikauden aikana on tehty eri puolilla Suomea hyviä kokeiluja ja hankkeita, joista nostan tässä esiin yhden. Espoossa on toteutettu niin kutsutun IPC-toimintamallin mukaista välimallia palveluissa, joksi sitä kai voisi nimittää ja jota on tässä lyhyessä ajassa mahdoton selittää, mutta sen tulokset ovat hyviä. Ne tähtäävät nopeaan, voimakkaaseen tukeen varhaisessa vaiheessa nuoreen panostaen, mikä on saanut aikaan sen, että kustannuksia ja tarvetta erikoissairaanhoidon on kyetty vähentämään ja nuori on tullut autetuksi ajoissa. Kannatan lämpimästi tuon toimintamallin levittämistä koko Suomeen, jos näytöt kerran ovat näin hyviä.

Kysymyksen käsittely päättyi.

Kyselytunti päättyi.

3. Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi Ahvenanmaan itsehallintolain muuttamisesta

Hallituksen esitys HE 320/2018 vp

Valiokunnan mietintö PeVM 12/2018 vp

Ensimmäinen käsittely

Toinen varapuhemies Tuula Haatainen: Ensimmäiseen käsittelyyn esitellään päiväjärjestyksen 3. asia. Käsittelyn pohjana on perustuslakivaliokunnan mietintö PeVM 12/2018 vp. Nyt päätetään lakiehdotuksen sisällöstä.

Valiokunnan puheenjohtaja Lapintie, esittelypuheenvuoro, olkaa hyvä.

Keskustelu

17.03 Annika Lapintie vas (esittelypuheenvuoro): Rouva puhemies, kiitoksia! Hallitus esittää Ahvenanmaan itsehallintolain muuttamista siten, että säännökset Ahvenanmaan maakunnan taloudenhoidosta pääosin uudistetaan. Ahvenanmaan maakunnan taloutta koskeva järjestelmä rakentuisi nykyiselle tasoitusjärjestelmälle mutta olisi tätä joustavampi. Ahvenanmaalla kannetut valtionverot otetaan valtion tilinpäätökseen ja vastaavasti Ahvenanmaan maakunnalle siirretään varoja itsehallintoon liittyvien menojen rahoittamiseksi. Uuden tasoitusjärjestelmän mitoituksessa on huomioitu lisäys nykytilaan verrattuna sen varmistamiseksi, että Ahvenanmaan maakunta suoriutuisi tehtävistään.

Uudenlaisella verotusjärjestelmällä on hallituksen esityksen mukaan kaksi tarkoitusta. Ensinnäkin tarkoituksena on toimia nykyistä verohyvitystä tehokkaampana kannustimena

Pöytäkirja PTK 159/2018 vp

veronmaksukyvyyn lisäämiseksi, ja toiseksi ehdotetun verotasoituksen tulisi toimia neutraalisti suhteessa suunniteltuihin ja tuleviin valtionhallinnon uudistuksiin.

Uudistuksen myötä itsehallinnon menoja katettaisiin pääasiassa valtion tilinpäätökseen perustuvalla vuotuisella tasoitusmäärällä sekä ehdotetulla verotasoituksella. Lisäksi säilytetään mahdollisuus harkinnanvaraisen ylimääräisen määrärahan myöntämiseen poikkeuksellisissa oloissa.

Perustuslakivaliokunta pitää ehdotettujen säännösmuutosten... [Puhemies koputtaa]

Toinen varapuhemies Tuula Haatainen: Anteeksi, puheenjohtaja Lapintie. — Pyytäisin edustajia siirtymään käytävälle keskusteluiden kanssa. Täällä on hankala kuulla tätä asiaa.

Kiitos, rouva puhemies! Eli perustuslakivaliokunta pitää ehdotettujen säännösmuutosten asiallista sisältöä tarpeellisena ja tarkoituksenmukaisena ja puoltaa lakiehdotuksen hyväksymistä muuttamattomana.

Perustuslakivaliokunta käsittelee myös Ahvenanmaan itsehallintolain merkitystä ja erillisyyttä.

Perustuslain mukaan Ahvenanmaan maakunnalla on itsehallinto siten kuin Ahvenanmaan itsehallintolaissa säädetään. Tämä itsehallintolaki on perustuslaille rinnasteinen laki sen vaikeutetun säätämisyjärjestyksen vuoksi, eli Ahvenanmaan itsehallintolain muutokset täytyy käsitellä kahdessa eduskunnassa: tässä eduskunnassa ensin normaalissa järjestyksessä lepäämään, ja sitten vaalien jälkeisessä eduskunnassa täytyy uudelleen hyväksyä. Sen lisäksi Ahvenanmaan itsehallintolakia voidaan muuttaa ainoastaan sillä tavalla, että tehdään yhtäpitävät päätökset sekä eduskunnassa että maakuntapäivillä Ahvenanmaalla, eli Ahvenanmaan itsehallintolain muutokset ovat erityisen suojattuja perustuslain säännöksillä.

Tähän liittyen hallituksen esityksessä todetaan, että itsehallintolain muutos liittyy maakunta- ja sote-uudistukseen. Esitys Ahvenanmaan itsehallintolain muuttamiseksi perustuu Ahvenanmaan itsehallintolain kokonaisuudistuksen valmisteluun, mikä on aivan hyvin meidän tiedossamme, koska tätä kokonaisuudistusta on pitkään eri komiteoissa valmisteltu. Sen lisäksi hallitus toteaa, että oikeudelliseen ja yhteiskunnalliseen tarpeeseen ratkaista sote- ja maakuntauudistukseen liittyvät Ahvenanmaan rahoituskysymykset ovat myös tämän hallituksen lakiesityksen perusteena.

Perustuslakivaliokunta on useasti käsitellyt Ahvenanmaan itsehallintolain muuttamista 2000-luvulla, ja näiden lausumien koontina voidaan todeta, että perustuslakivaliokunnan mielestä valtioneuvoston lausumasta voi saada sellaisen kuvan, että Ahvenanmaan itsehallintolain muutosta tarkasteltaisiin vain tavallisen lain säätämisen tarpeeseen liittyvänä sivutuotteena. Tämä ei ole perustuslakivaliokunnan mielestä asianmukaista. Perustuslakivaliokunta on todennut perustuslain osalta, johon siis tämä Ahvenanmaan itsehallintolain muuttaminen myös rinnastuu, ettei muutoshankkeisiin pidä ryhtyä päivänpoliittisten tilannäkymien perusteella silloin, kun kyse on perustuslain muuttamisesta, eikä muutenkaan niin, että hankkeet olisivat omiaan heikentämään valtiosäännön perusratkaisujen vakautta tai perustuslain asemaa valtio- ja oikeusjärjestyksen perustana.

Kuitenkin nyt käsillä oleva itsehallintolain muutos muodostaa toteutuessaan sellaisen asianmukaisen sääntelyn verohyvityksen poistuman kompensoimisesta, jota perustuslakivaliokunta on edellyttänyt maakunta- ja sote-uudistusta koskevassa lausunnossa kesäkuul-

Pöytäkirja PTK 159/2018 vp

ta 2017, ja nyt tämä hallituksen esitys toteuttaa tämän perustuslakivaliokunnan vaatimuksen. Perustuslakivaliokunta toteaa lisäksi, että itsehallintolain muutosta koskevan ehdotuksen, eli siis tämän ehdotuksen, tulee olla hyväksytty eduskunnassa lepäämään ennen kuin maakunta- ja sote-uudistusta koskevia lakiehdotuksia voidaan hyväksyä.

Lisäksi siitä, että tämä muutos vaatii yhtäpitävät päätökset eduskunnalta ja Ahvenanmaan maakuntapäiviltä, perustuslakivaliokunta toteaa, että Ahvenanmaan itsehallintolaisissa ei yksityiskohtaisesti säännellä maakuntapäivien tekemän päätöksen ajankohtaa. Asia-yhteyden vuoksi perustuslakivaliokunta pitää kuitenkin perusteltuna, että maakuntapäivien hyväksyntä nyt ehdotetulle itsehallintolain muutokselle pyydetään viipymättä.

Eli perustuslakivaliokunta esittää, että hallituksen esitys hyväksytään muuttamattomana. Lisäksi perustuslakivaliokunta esittää eduskunnan hyväksyttäväksi lausuman, jossa todetaan, että eduskunta edellyttää, että hallitus ryhtyy pikaisiin toimiin Ahvenanmaan itsehallintolain kokonaisuudistuksen toteuttamiseksi.

Perustuslakivaliokunnan mietintöön sisältyy yksi vastalause.

17.10 Leena Meri ps: Arvoisa rouva puhemies! Perustuslakivaliokunnan puheenjohtaja esitteli tuon valiokunnan mietinnön, ja olen itse siihen jättänyt perussuomalaisten puolesta ja omana näkemyksenäni vastalauseen, jonka perustelut kerron nyt tässä.

Tämä uudistustarvehan on tullut siitä, että maakunta- ja sote-uudistus vaikuttaa Ahvenanmaan taloudelliseen tilanteeseen. Huomattiin, että ilman itsehallintolain lakimuutoksia sote-uudistus toisi hallituksen esityksen 15/2017 mukaan — tämä on siis hallituksen laskelma — Ahvenanmaalle noin 57 miljoonaa euroa korotusta. Silloin todettiin, että Ahvenanmaan rahoitusaseman tulisi olla tähän uudistukseen nähden neutraali ja rahoitusperustetta tulisi alentaa.

Perustuslakivaliokunta piti aikaisemmin tärkeänä myös, että tämä poistuma, jos maku-sote-uudistus tapahtuu, kompensoidaan Ahvenanmaalle. Hallituksen esityksen arvioiden mukaan tämä kompensaation määrä olisi noin 3 miljoonaa. No, hallitus antoi 6. helmikuuta tänä vuonna eduskuntaan esityksen, jota käsittelemme, ja tämän hallituksen esityksen omissa perusteluissa lukee, että mikäli tämä olisi kustannusneutraali Manner-Suomelle, niin tämä olisi tarkoittanut sitä, että tämä tasoituseruste olisi 0,42, eli se kompensoisi sen 3 miljoonaa, joka tästä hallituksen sote-sotkusta nyt aiheutuu sitten Ahvenanmaalle. Hallitus kuitenkin toi esityksen tänne ja päätyi siihen, että tämä tasoituseruste onkin 0,45. Oikeusministeriö antoi perustuslakivaliokunnalle lausunnon, ja siellä ilmenee, että Ahvenanmaan maakunnan hallitus — maakuntapäivät ei siis ole vielä käsitellyt tätä, kuten itsehallintolaki edellyttää, vaan Ahvenanmaan maakunnan hallitus — ei tule hyväksymään alempaa hyvitystä eli tätä pelkkää 3 miljoonan hyvitystä. No, hallituspa sitten suostui Ahvenanmaan vaatimukseen, ja tämä tekee sitten hallituksen omien laskelmien mukaan ja valtiovarainministeriön laskelmien mukaan noin 17 miljoonan euron lisälaskun vuoden 2021 tasolla, eli Ahvenanmaalle tulee lisärahoitusta noin 14 miljoonaa, joka vahvistaa suoraan maakunnan taloutta.

Kyseessä on siis tilanne, jossa hallitus on halunnut maku-sote-uudistuksen etenemiseksi suostua ylikompensatioon. Alkuperäinen ajatus korvata uudistuksen menetykset Ahvenanmaalle onkin täysin muuttunut. Tämä tahtotila käy hyvin selville julkisuudesta ministeri Sampo Terhon antamista lausunnoista. Hän toteaa, että Ahvenanmaa on käyttänyt tilannetta hyväkseen ja pitänyt hallitusta panttivankina ja hallitus on suostunut tähän pitkkin hampain. [Simon Elo pyytää vastauspuheenvuoroa] Hmm — oliko pakko suostua? Onko

Pöytäkirja PTK 159/2018 vp

pakko viedä tätä sote-makua eteenpäin? Siinäpä onkin hyvä kysymys ja taas yksi miinus tähän sotkuun. Tämä näkyy selkeästi valtioneuvoston yleisistunnon istuntopöytäkirjaan 6. helmikuuta merkitystä ministeri Terhon esittämästä ponnesta, joka kuuluu seuraavasti: ”Hallituksen esitys Ahvenanmaan itsehallintolain muuttamiseksi perustuu kokonaisuudistuksen valmistelun lisäksi oikeudelliseen ja yhteiskunnalliseen tarpeeseen ratkaista sote- ja maku-uudistukseen liittyvät Ahvenanmaan rahoituskysymykset, vaikka tällainen ratkaisu ei erillisenä olisi hyväksyttävissä. Sote- ja maku-uudistuksen toteutuminen luo näin ollen oikeudellisen ja yhteiskunnallisen tarpeen esitetylle hallituksen esitykselle.” Ja tämä tuli sitten hallituksen yhteiseksi näkemykseksi.

Siis tarvehan tulee poliittisesta harkinnasta. On katsottu, että jos halutaan viedä sote-maku eteenpäin, tulee suostua Ahvenanmaan esityksiin. Ja kuitenkin ministeri Terho toteaa julkisuudessa, että tämä on edesvastuutonta menettelyä. Suostuuko Suomen hallitus siis kiristämiseen? Perussuomalaiset eivät suostu. Eduskunta antaa täältä sen tahtotilan, mikä on meidän tahtotilamme, kun eduskunta ja maakuntapäivät ilmaisevat yhtäpitävin päätöksin sen, mikä olisi tulevaisuuden ratkaisu. Tästä syystä olen tehnyt vastalauseen siten, että 47 §:n tasoituseruste on 0,42 prosenttia eli neutraali. Elikkä se on se 3 miljoonaa. Kai meillä täällä nyt päätösvalta täytyy olla? Annetaan eduskunnan viesti, että me haluamme tämän neuvottelutuloksen, me haluamme tämän tahtotilan. Ei voi olla niin, että Ahvenanmaa ilmoittaa meille, mikä on heidän tahtotilansa, ja me vain sanomme, että okei, tämä käy meille, ei sille sitten voi mitään, ja sitten kuitenkin arvostellaan sitä julkisuudessa.

Nyt toivoisin sitä rohkeutta ja sitä jämäkkyyttä, mitä täällä joidenkin puolueiden edustajat monesti esittävät. — Kiitos.

17.16 Simon Elo sin (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Ensinnäkin mitä tulee edustaja Meren nostamaan ajatukseen siitä, ketkä ja milloin vievät sote-uudistusta eteenpäin, niin perussuomalaisetkin veivät ensimmäiset kaksi vuotta tästä eduskuntakaudesta sote-uudistusta eteenpäin. Siniset vievät loppuosastakin ja pyrkivät viemään sen hyvään maaliin asti.

Se on totta, että tämä esitys, jos ajatellaan hallituksen sisäistä käsittelyä, tehtiin pitkien hampain, koska siihen oli tosiaan sote-uudistuksen osalta oikeudellinen pakko. Eli kyllähän tässä perustuslakivaliokunnan käsittelyssä nousi esiin, että nimenomaan sote-uudistuksen eteneminen vaatii Ahvenanmaan rahoituksen ratkaisemista siten, että itsehallintolakia muutetaan.

Ministeri Terho ei käyttänyt sanaa panttivanki. Hän sanoi, että Ahvenanmaa on käyttänyt tätä oikeudellista tilannetta hyväkseen, ja niin he ovat tehneet. [Leena Meri pyytää vastauspuheenvuoroa] Ja kyllä tämä edesvastuuton menettely Ahvenanmaan osalta herättää sen kysymyksen, pitääkö jollain tavalla uudistaa Ahvenanmaan itsehallintoa, koska tällaiseen tilanteeseen mannermaa, valtakunta on voinut joutua. Sen takia siniset jättivät hallituksen esitykseen tämän ponnin, [Puhemies koputtaa] että jos sote-uudistus jostain syystä ei etenisi, niin silloin Ahvenanmaakaan ei tätä lisärahoitusta saa.

Toinen varapuhemies Tuula Haatainen: Mennään puhujalistaan, edustaja Löfström. [Leena Meri: Vastauspuheenvuoro!] — Voidaan käydä debattia myöhemmin. Nyt kuulemme Löfströmin puheenvuoron.

Pöytäkirja PTK 159/2018 vp

17.17 Mats Löfström r: Ärade fru talman! Riksdagen och grundlagsutskottet har arbetat i expressfart med det här ärendet, ett förslag om revision av det ekonomiska systemet i Ålands självstyrelselag. Jag vill tacka utskottets ordförande, mina kollegor i utskottet samt utskottsråden för allt arbete med ärendet.

Eftersom ärendet var mycket väl förberett och i flera år har diskuterats, dock som en del av totalrevisionen av självstyrelselagen, var det smidigt att ta sig an det här ärendet. Den ekonomiska delen av självstyrelsen är också en mycket avgränsad, om än helt central del av självstyrelselagen. Flera av utskottets medlemmar har dessutom varit engagerade i arbetet med att ta fram den nya självstyrelselagen, vilket gör att de här sakerna för många inte heller är helt nya. Det har också funnits en klar samsyn på detta förslag mellan regeringen och Åland — tack till Ålandsminister Anne Berner som är närvarande här och som har en viktig del i att samsynen har hittats och kunnat förankras. Förändringen är väl förankrad i både Ålands landskapsregering och Ålands lagting, som enligt självstyrelselagen måste ge sitt bifall till denna ändring för att den ska kunna träda i kraft.

Grundlagsutskottet har trots en rätt kort tid haft ett omfattande hörande av grundlagsexperter och sakkunniga. Grundlagsutskottet har hört fem stycken framstående grundlagsexperter vid sidan av justitieministeriet och finansministeriet, Ålands landskapsregering och Ålands landshövding, som också är ordförande för Ålandsdelegationen.

Ärade talman! Grundlagsutskottets betänkande innehåller några huvudpunkter.

För det första konstaterar man att man rekommenderar riksdagen att godkänna förslaget till ändring av självstyrelselagen utan förbehåll.

För det andra konstaterar grundlagsutskottet att man ser det som uppenbart att statsrådets uttalande i samband med propositionen är en ståndpunkt av politisk natur. I fråga om grundlagen har utskottet påpekat att man inte får sätta igång med ändringsprojekt utifrån dagspolitiska scenarier och inte heller om det rubbar de konstitutionella grundlösningarnas stabilitet eller grundlagens funktion som stats- och rättsordningens fundament. Detsamma är relevant när det gäller ändringar i principiellt betydelsefulla, grundläggande lösningar i självstyrelselagen för Åland, konstaterar utskottet i betänkandet.

För det tredje konstaterar utskottet att ändringen måste godkännas innan landskaps- och vårdreformen kan godkännas.

Och för det fjärde konstaterar grundlagsutskottet att det är viktigt att totalrevisionen av självstyrelselagen genomförs. Beredningen av en totalreform av självstyrelselagen har pågått redan länge, och i den aktuella propositionen står det att samsyn råder mellan regeringen och Ålands landskapsregering om att totalreformen är avsedd att slutföras under de valperioder som närmast följer på denna valperiod, då man inte hann i mål under denna mandatperiod.

Grundlagsutskottet ser det som viktigt att en totalreform genomförs. Därför föreslår utskottet också att riksdagen godkänner ett uttalande där den förutsätter att regeringen snarast vidtar åtgärder för att genomföra en totalreform av självstyrelselagen för Åland. I praktiken blir detta för nästa regering att ta sig an. Således är det en mycket viktig signal om att arbetet måste fortsätta under nästa riksdags- och regeringsperiod.

Arbetet med att ta fram den fjärde totalrevisionen av självstyrelselagen har varit långt och arbetsdrygt, men eftersom dessa revideringar bara brukar göras vart 30:e år är huvudsaken att slutresultatet blir bra. Tidtabellen har här underordnad betydelse. Jag är säker på att vi kan nå i mål under nästa mandatperiod så att Åland får en ny självstyrelselag att fira efter att självstyrelsen, en unik internationell konstruktion, fyllt 100 år.

Pöytäkirja PTK 159/2018 vp

Arvoisa rouva puhemies! Viime hallituskaudella asetettiin parlamentaarinen komitea, jonka tavoitteena oli laatia ehdotus uudeksi Ahvenanmaan itsehallintolaiksi. Komitean puheenjohtajaksi valittiin presidentti Tarja Halonen, ja siihen kuului edustajia kaikista eduskuntapuolueista ja Ahvenanmaan maakuntapäivien puolueista. Työtä olivat edeltäneet kattavat esityöt, joissa entinen kansanedustaja Gunnar Jansson ja valitettavasti hiljattain poismennyt suurlähettiläs Alec Aalto olivat laatineet mietinnön. Oikeusministeriön edustaja toimi komitean pääsihteerinä, ja melkein kaikkiin kokouksiin osallistui valtiovarainministeriön virkamiehiä. Komitean loppumietintö valmistui kesällä 2017, ja sen jälkeen hallitus ja maakunnan hallitus jatkoivat esityksen teknistä valmistelutyötä.

Kyseessä on suuri työ. Edellinen itsehallintolaki hyväksyttiin 90-luvun alussa. Ajatukseksi oli, että tämä kaikkien aikojen neljäs kokonaisuudistus tulisi voimaan vuonna 2022, jolloin Ahvenanmaan itsehallinto täyttää 100 vuotta. Ahvenanmaan itsehallintolaki on lex specialis, erityislaki, jota voidaan muuttaa vain perustuslain säätämisyjärjestyksessä ja maakuntapäivien suostumuksella. Ahvenanmaan itsehallinto on kansainvälinen konstruktio, joka tehtiin sata vuotta sitten. Siitä syystä järjestelmä on tehty siten, että sillä on perustuslaillinen suoja. Se tekee samalla itsehallintolain muuttamisesta hidasta.

Arvoisa rouva puhemies! Viime syksynä selvisi, että kokonaisuudistusta ei ehdittäisi saamaan valmiiksi tällä hallituskaudella. Hallituksen ja Ahvenanmaan maakunnan hallituksen välisissä neuvotteluissa oli vielä liian paljon avoimia kysymyksiä. Iso osio, josta kuitenkin oli saavutettu yhteisymmärrys, oli itsehallinnon taloudellisen järjestelmän uudistaminen. Paitsi että sillä kehitettiin taloudellista itsehallintoa ja se oli yksi kokonaisuudistuksen pääkomponenteista, se myös ratkaisi pysyvästi kaikki maakunta- ja sote-uudistuksesta Ahvenanmaan itsehallinnolle aiheutuvat ongelmat. Kun selvisi, että tällä hallituskaudella ei tehdä kokonaisuudistusta, ehdotin, että taloudelliset osiot irrotettaisiin kokonaisuudesta, koska se ratkaisisi maakunta- ja sote-uudistukseen liittyvät ongelmat ja asiasta oli jo poliittinen yhteisymmärrys hallitusten välillä.

Arvoisa puhemies! On itsestäänselvää, että Ahvenanmaata tulee kunnioittaa koko ajan kaikkien uudistusten yhteydessä oikeusvarmuuden ja itsehallinnon perustuslaillisen aseman takaamiseksi. Mielestäni ehdotus ja mietintö ovat hyvät. Niillä on sekä Ahvenanmaan maakunnan hallituksen että Ahvenanmaan maakuntapäivien tuki.

17.25 Antero Laukkanen kd: Arvoisa rouva puhemies! On tosiaan suuri vahinko, ettei Ahvenanmaan itsehallinnon hallintolain kokonaisuudistus ehtinyt tälle eduskunnalle, ja sitä tietysti suremme, kun tätä työtä on tehty jo pitkään. Toisaalta pidämme hyvänä sitä, että tämä esitys on nyt täällä ja että perustuslakivaliokunta on tehnyt tässä huolellista työtä, arvioinut tämän tilanteen, ja ratkaisu sielläkin asian suhteen on ollut lähes yksimielinen.

Meillä oli mahdollisuus lakivaliokunnan kanssa käydä alkusyksystä Ahvenanmaalla, ja saimme siellä hyvin tarkan selvityksen siitä, miten tämä hallinto ja nämä rahoitukset on järjestetty. Ymmärsimme, että asia ei enää parhaalla mahdollisella tavalla palvele Ahvenanmaan selkeää omaa toimintaa ja erityisesti sitä, että myös Ahvenanmaa itse tekisi paljon työtä oman verotus- ja rahoituspohjansa hyväksi.

Tässä esityksessä todetaan näin: Nykyinen verohyvitysjärjestelmä ehdotetaan korvattavaksi uudella verontasotusjärjestelmällä. Ehdotetulla järjestelmämuutoksella on hallituksen esityksen mukaan kaksi tarkoitusta. Yhtäältä verotasoituksen tarkoituksena on toimia nykyistä verohyvitystä tehokkaampana kannustimena veronmaksukyvyyn lisäämi-

Pöytäkirja PTK 159/2018 vp

seksi Ahvenanmaalle. Toisaalta ehdotetun verotasoituksen tulee toimia neutraalisti suhteessa suunniteltuihin ja tuleviin valtionhallinnon uudistuksiin.

Esitys on siis tavallaan vähän tällainen miniuudistus tässä kohtaa, minkä jälkeen sitten voidaan rauhassa keskittyä tähän kokonaisuudistukseen, ja tässä väliajalla koko tämä rahoitusratkaisu on tyydyttävällä tasolla niin maakunnan kuin, sanoisinko, mantereenkin puolesta.

Kannatan tätä esitystä.

17.27 Ilkka Kantola sd: Arvoisa puhemies! Tämän lakiesityksen ja tämän keskustelunkin varhaisimmat juuret ovat 1800-luvun alussa Suomen sodassa. Tuo Suomen sota päättyi sitten Haminan rauhaan 1809, ja siinä yhteydessähän tämä Suomen alue ja sen mukana Ahvenanmaa sitten siirtyi Ruotsin hallinnasta Venäjän hallintaan. [Olavi Ala-Nissilä: Oolannin sota oli kauhia!] — Oolannin sota oli kauhea, mutta varhaisimmat juuret ovat siellä. — Mielenkiintoista on se, että muistaakseni Herman Lindqvistin kirjassa När Finland var Sverige mainitaan, että siinä tilanteessa, jossa Venäjä ja Ruotsi kävivät keskustelua, miten tämä uusi raja tulee kulkemaan, keskustelussa oli pöydällä myös vaihtoehto, että Ahvenanmaa olisi ollut osa Ruotsia, säilynyt osana Ruotsia, mutta sen sijaan Länsipohjan alueelta, sieltä Pohjanlahden länsipuolelta, olisi joitakin alueita liitetty Venäjään, mutta lopulta päädyttiin siihen, että Ahvenanmaasta tuli osa Venäjää.

Suomi itsenäistyi 1917, ja siinä yhteydessä Ahvenanmaalla syntyi poliittinen liikehdintä, joka ajoi asiaa, että Ahvenanmaa siinä yhteydessä olisi liitetty osaksi Ruotsia eli Ahvenanmaa olisi palannut Ruotsiin. Suomessa käynnistyi valtava työ sen puolesta, että Ahvenanmaa säilyy osana Suomea, ja siitä tuli sitten kansainvälisellä foorumilla käsitelty keskustelu ja kiista, jonka sitten Kansainliitto vuonna 1921 ratkaisi. Kansainliiton ehkä ainoa tai ainakin merkittävin päätös oli, että sitten päätettiin, että Ahvenanmaa kuuluu osaksi Suomea, ja siinä yhteydessä Suomi velvoitettiin pitämään Ahvenanmaa linnoittamattomana, demilitarisoituna vyöhykkeenä, ja Ahvenanmaalle oli määrättävä laaja itsehallinto. Ja niin me nyt sitten käsittelemme tätä siihen Kansainliiton päätökseen liittyvää muutosta itsehallintolakiin, joka sitten syntyi muutaman vuoden kuluessa ja jota on pariin kolmeen otteeseen uudistettu.

Niin kuin täällä on kerrottu, tällä vaalikaudella oli jälleen käynnissä komiteatyö sen edistämiseksi, että itsehallintolakia olisi voitu modernisoida ja päivittää nimenomaan siinä mielessä, että pieniäkin muutoksia Ahvenanmaata koskevaan lainsäädäntöön, jotka ovat itsehallintolain sisällä, voitaisiin tehdä vähän helpommin kuin perustuslain säätämisyjärjestyksessä, joka nyt on tämä menettelytapa. Sen lisäksi tässä komiteassa oli esillä, niin kuin täällä jo kerrottiin, Ahvenanmaan rahoitusjärjestelmään liittyviä tarkennustarpeita ja niistä keskusteltiin, ja valtiovarainministeri, niin kuin täällä kerrottiin, oli virkamiesten kautta läsnä näissä neuvotteluissa. Se työ, mitä siinä komiteassa tehtiin, on tosiaan osittain myös kantanut sitten hedelmää, ja on katsottu, että tämä lakiesitys, jota nyt käsittelemme, on osa sitä kokonaisuutta. Kun perustuslakivaliokunta arvioi tällaisen yksittäisen muutoksen mahdollisuutta Ahvenanmaan itsehallintolaissa, niin se käytti sitten tiettyä perusteluna sitä, että tämän pohjana on kuitenkin pidempi valmistelu ja komiteatyö. Niin kuin meidän mietinnössämme kerrotaan, tämän itsehallintolain kokonaisuudistuksen toteuttamista pitää nyt hallituksen pontevasti edistää jatkossakin, jotta tämä osa sitten siihen kokonaisuuteen osana kokonaisuutta tulee istumaan.

Pöytäkirja PTK 159/2018 vp

En oikein pidä kohtuullisena sitä, että täällä nyt syytetään Ahvenanmaata kiristämisestä tässä yhteydessä. Kyllä Ahvenanmaa ei ole syyllinen siihen, että meillä maan hallitus tekee sentyypistä sosiaali-, terveyspalvelu- ja maakuntauudistusta, jonka seuraukset ovat sitten verotuslainsäädännön osalta sellaisia, että se vaikuttaa myös Ahvenanmaan tilanteeseen, minkä johdosta meidän täytyy sitten tarkastella osaa siitä kokonaisuudesta niin, että Ahvenanmaa tulee mukaan siihen päätöksentekoon, kun täytyy pyytää Ahvenanmaalta lupa siihen, että voidaan joitakin itsehallintolakia koskevia muutoksia tehdä. Olemme riippuvaisia Ahvenanmaasta, mutta se, että olemme, johtuu siitä, että tämä hallituksen käynnistämä uudistus on sellainen kuin on, ja siitä on turha ahvenanmaalaisia syyttää.

Ymmärrän sen, että tässä on rahallisesti kysymys siitä, että se kompensatio tämän sote- ja maku-uudistuksen takia olisi noin 3 miljoonan luokkaa — hallituksen esityksessä kerrotaan — ja 14 miljoonaa tulee sitten sen päälle. Mutta se 14 miljoonaa minun nähdäkseni liittyy niihin keskusteluihin ja siihen valmisteluun ja sen tarpeen toteamiseen, joita käytiin läpi siinä komiteassa, jossa itsekin olin mukana. Eli aivan mitään täysin uutta ei tässä rahoituspuolella nähdäkseni ole olemassa.

Tämä ongelmahan — se että joudumme kytkemään Ahvenanmaan tähän mukaan — johtuu siitä, että Ahvenanmaalla kunnallisverotus on maakunnan itse päätettävä, itsehallintoon liittyvä asia. Sen sijaan valtionverotus on se, josta päätetään täällä valtakunnassa, ja kun nyt sote-uudistukseen liittyy tämä valtionverotuksen muutos, niin sitten sen osalta pitää tehdä erityisjärjestelyjä tämän hyvitysjärjestelmän osalta Ahvenanmaan kohdalla.

Ahvenanmaan komitean työ on tosiaan tässä taustalla, ja ehkä tämän rahoitusjärjestelmän osalta — oli hyvin vahvasti esillä siinä Ahvenanmaan komiteassa se, minkä takia tätä kehittämistarvetta on — Ahvenanmaan puolelta on toivottu sitä, että rahoitusjärjestelmä olisi jatkossa sentyypinen, joka enemmän kannustaisi tai palkitsisi siitä, että elinkeinoelämää ja työllisyyttä on pystytty Ahvenanmaalla kehittämään, ja se näkyisi sitten Ahvenanmaan käyttöön tulevista verotuloista nykyistä selkeämmin ja nopeammin. Tässä on ollut vähän sellaista ongelmaa, että sitä kannustavuutta ei ole. Tämä on ollut ahvenanmaalaisien tulkinta ja toivomus, ja nyt siihenkin pystytään tässä hieman vastaamaan.

Mutta kaiken kaikkiaan tässä on kysymys siis eräänlaisesta sote-lukosta, ja se tietysti tarkoittaa sitä, että tämä Ahvenanmaan itsehallintolain muutos on välttämätön, niin kuin tässä mietinnössä toteamme, ennen kuin voidaan sote- ja maku-uudistukseen liittyviä asioita täällä sen veropäätöksen osalta käsitellä. Sillä tavalla tärkeä tilanne.

Nyt kuitenkin itsehallintolain muutokset on käsiteltävä perustuslain säätämisyjärjestyksessä, ja kun me tällä vaalikaudella kykenemme siihen — jos olemme riittävän yksimielisiä — että tämä itsehallintolain muutos täällä viedään läpi ensimmäisessä käsittelyssä ja jätetään sitten lepäämään vaalien yli, niin sitten tulevan eduskunnan valittavaksi ja päätettäväksi jää se toinen käsittely, joka pitää sitten perustuslain säätämisyjärjestyksen mukaisesti käsitellä, eli laki itsehallintolain muutoksesta tulee voimaan vasta seuraavan eduskunnan toimesta. Mutta perustuslakivaliokunta katsoi, että tässä on näitä pragmaattisia syitä ja lisäksi on niin, että jos tuleva eduskunta ei vahvistaisi toisessa käsittelyssä sitä lakia, minkä sisällöstä päätetään tällä vaalikaudella, niin sitten se tarkoittaisi sitä, että Ahvenanmaalle tulee vielä enemmän rahaa kuin tämän itsehallintolain muutoksen seurauksena tulee. Eli on kutakuinkin selvää, että seuraavalla eduskunnalla, on sen kokoonpano mikä tahansa, on riittävästi motivaatiota [Puhemies koputtaa] sitten toisessa käsittelyssä vahvistaa se laki, mikä ensimmäisessä käsittelyssä täällä hyväksytään.

Pöytäkirja PTK 159/2018 vp

17.35 Simon Elo sin: Arvoisa rouva puhemies! Tässä edustaja Löfström — joka varmasti, uskon, on tyytyväinen tähän esitykseen ja ahvenanmaalaiset muutenkin — sanoi, että Ahvenanmaan asemaa ja tilannetta tulisi kunnioittaa. Totta kai hallitus kunnioittaa, siniset kunnioittaa, uskon, että kaikki eduskuntapuolueet kunnioittavat niitä sitoumuksia ja velvoitteita, mitä meillä on, ja varmasti Ahvenanmaa kunnioittaa omiaan, mutta sehän ei tietenkään tarkoita, että tarvitsisi tällaista lisärahoitusta antaa, mitä tässä nyt valitettavasti esitetään, 14 miljoonaa euroa vuodessa sellaista rahaa, joka ei liity sote-uudistukseen, muistaen tosin, että tämä ponsi, mikä hallituksessa sinisten esityksestä hyväksyttiin yhteiseksi kannaksi, on, että jos sote-uudistus ei etene, niin silloin ei tätä lisärahaakaan tule.

Sitten täällä edustaja Kantola esitti näkemyksen, että ei ole mitään uutta siinä suhteessa, että tämä komitea, missä tätä on neuvoteltu, on myös esittänyt lisärahoitusta. Se pitää sinänsä paikkansa, mutta toisaalta täytyy huomioda, että esimerkiksi valtiovarainministeriö on suhtautunut tähän hyvin nuivasti, ei ole kannattanut tällaista lisärahoitusta, koska jo tällä hetkellä Ahvenanmaa saa selvästi enemmän budjettirahoitusta kuin mikään muu maakunta Suomessa, ja tässä esityksessä jokaista ahvenanmaalaista kohti lähes 500 euroa vuodessa tulisi sitten lisärahaa.

Edustaja Meri nosti sinänsä oleellisen näkökulman esille, että no, olisiko voitu tehdä ratkaisu, jossa Ahvenanmaa ei saa lisää, muttei saa vähemmänkään. No, tällainen ratkaisuhan sinänsä oli pöydällä, mutta Ahvenanmaan maakuntapäivät ei hyväksynyt tällaista ratkaisua, jossa tosiaan ei olisi tullut vähemmän rahaa, muttei olisi tullut lisääkään rahaa. Kaikki olisivat olleet tyytyväisiä. Mutta niin kuin sanoin ja niin kuin ministeri Terho on sanonut, Ahvenanmaa käytti tätä oikeustilannetta sote-uudistuksen osalta hyväkseen ja vaati hallitusta hyväksymään sellaisen esityksen, jossa tulee tällainen selvä lisäraha, mitä tässä tulee. Ja tämän takia täytyy sanoa, että Ahvenanmaa kiristää mannermaata tältä osin. Se täytyy voida suoraan sanoa, koska tietää, että tämä sote-uudistuksen eteneminen vaatii käytännössä heidän maakuntapäiviensä suostumuksen. Tämä on sinisten näkökulmasta edesvastuutonta. Toivon ja uskon, että kokoomuksenkin näkökulmasta tämä on edesvastuutonta, koska kokoomuskaan ei kannattanut alun perin tällaista esitystä. Kyllä siinä silloin pitää arvioida sitä, mikä on Ahvenanmaan asema jatkossa ja suhde mannermaahan, kun tällaisia tilanteita tulee, jotka kyllä mannermaan näkökulmasta ovat täysin kohtuuttomia. Kuitenkin kyseessä on Suomen rikkain maakunta, mitä tosiaan korostan. Me kunnioitamme velvoitteitamme, uskomme, että Ahvenanmaa kunnioittaa, mutta se ei tarkoita sitä, että tällaista lisärahoitusta olisi välttämättä tullava. Tämä on nyt hallitukselta sote-uudistukseen liittyvä taktinen vetäytyminen tässä vaiheessa, johon kuuluu sitten tämä ponsi, että jos ei tule sote-uudistusta, ei tule Ahvenanmaalle lisärahoitusta.

17.38 Olavi Ala-Nissilä kesk: Arvoisa puhemies! Ensinnäkin pitää sanoa, että nyt en yhdy tuohon edustaja Elon puheenvuoroon. [Simon Elo: Miksi?] Laajasti ottaen, normaalisti olen hänen kanssaan samaa mieltä. Itse en ole sote-valiokunnissa mukana, mutta me Varsinais-Suomessa ymmärrämme hyvin Ahvenanmaan itsehallinnollisen erityisaseman ja mielellämme teemme yhteistyötä ja mielellämme myöskin puolustamme Ahvenanmaata sen erityisaseman johdosta.

Mielestäni tämä ei ole ollut helppo kysymys hallituksessa, mutta on tärkeää, että on syntynyt ratkaisu, jota voidaan viedä nyt kuitenkin laajalla enemmistöllä eteenpäin ja että sote, suuri uudistus, menee eteenpäin. Siinä mielessä mielestäni meillä on aihetta tyytyväisyyteen, että asiat eivät lukkiudu täällä, vaan voimme edetä siinä hengessä, sote-hengessä,

Pöytäkirja PTK 159/2018 vp

ja toisaalta Ahvenanmaan itsehallinnon hengessä, jota meidän vain tulee täällä eduskunnassa kunnioittaa.

17.39 Mats Löfström r: Ärade fru talman! Jag ska bemöta ledamot Elo just gällande att Åland nu skulle ha använt det här tillfället med landskaps- och vårdreformen till någon form av utpressning. Det stämmer inte överhuvudtaget. Åland har under hela processen med landskaps- och vårdreformen sagt att alla reformer som görs här i riksdagen där Åland har självbestämmande genom självstyrelselagen måste respektera Ålands självstyrelse, och det gjorde inte förslaget om landskaps- och vårdreform från början. Redan innan det förslaget lades till riksdagen bad Åland om att få en utredningsman för att granska de svårigheter som landskaps- och vårdreformen sannolikt skulle få på Åland. Då sade man från regeringens sida att det inte finns tid för en utredningsman att arbeta.

I mars 2017 kom då lagförslagen om landskaps- och vårdreformen till riksdagen, och de hade uppenbara problem som en utredningsman skulle ha kunnat titta på på förhand. Ånyo tog vi från Ålands sida upp behovet av en utredningsman att studera de här sakerna. Från regeringens sida märkte man också att det fanns uppenbara problem med förslaget och att det skulle strida mot grundlagens jämlikhetsprincip. Därför drog man tillbaka en lag från det här lagpaketet och kom med en ny proposition som berörde finansieringen av Åland och de ekonomiska effekterna av landskaps- och vårdreformerna som vårdreformen har på Åland. Den här saken tog grundlagsutskottet ställning till redan under sommaren 2017 — i juni, 30 juni 2017 — och slog fast att inte heller den här lösningen är utan problem och att det krävs nya förslag, nya åtgärder för att kunna se till att inte landskaps- och vårdreformen strider mot Ålands självstyrelse.

När det gäller den ökade grundfinansieringen som en del av den här självstyrelsepropositionen är det en del av den helhetslösning som regeringen och landskapsregeringen hade kommit överens om att var en del av den totalrevision som skjuts på framtiden. Men det är också viktigt att minnas att det här bara var en del av den förnyelse som skulle göras, för den ökade grundfinansieringen är bara en komponent. Det är ett nytt ekonomiskt självstyrelsesystem vi talar om, som är mer dynamiskt, mer flexibelt, precis som ledamot Kantola var inne på, som har nya element, och det innebär också mer risker för Åland. Om det inte går bra för Åland kommer man att betala för riskerna i det nya systemet på ett annat sätt än i nuvarande system. Dessutom beaktar det den befolkningsökning som Åland har haft de senaste 20 åren, när Ålands befolkning har vuxit dubbelt så snabbt som landets befolkning som helhet utan att grundfinansieringen har ökat. Det här kan man se som att den ökade grundfinansieringen retroaktivt kompenserar en sak som man nu lyfter in i det nya systemet, alltså att befolkningsökningen och tillväxten tas in i systemet.

17.46 Leena Meri ps: Arvoisa puhemies! Olin itsekin tuossa Ahvenanmaan itsehallintolain uudistuskomiteassa. Siellä oli hyvin paljon kiistanalaisia kysymyksiä, ja se ei nyt ollut ihan niin ruusuista kuin täällä on annettu ymmärtää.

Ensinnäkin itse jätin sinne oman täydentävän näkemykseni tästä rahoituksesta ja monista seikoista, mitkä tulisi uudistaa. Siellä oli myöskin Ahvenanmaan maakuntapäivien edustaja Axel Jonsson, joka jätti allekirjoittamatta luovutuskirjeen. Elikkä siellä oli erimielisyyksiä ja se ei ollut mitenkään yksimielinen mietintö, joka on tämän pohjana. On hyvä muistaa kuitenkin se, että tämä tulee nyt erillisenä seitsemän luvun uudistuksena ja hallitus itsekin toteaa tässä ponnessaan, että normaalisti tällainen ratkaisu ei olisi erillisenä hy-

Pöytäkirja PTK 159/2018 vp

väksyttävissä, mutta koska tämä liittyy tähän sote-uudistukseen, niin tämä tuodaan nyt erillisenä.

Kun katsoin tätä omaa ilmoitustani ja niin sanottua vähän eriävää mielipidettä sieltä Ahvenanmaa-komiteasta, niin siellä on todettu — kuten esimerkiksi kuulemisista muistan hyvin ja kysyin sitä nytenkin perustuslakivaliokunnassa — että maakuntahan on velaton. Siellä komiteassa saatiin kuitenkin selvitystä siitä, että maakunnassahan rahoitus on ollut riittävä maakunnan tehtävien hoitamiseen. Ei ole ainakaan minulle tullut mitään uutta tietoa, että nyt olisi jotain rahoituskriisiä velattomassa maakunnassa. Mietinnössä on edelleen todettu näistä eri malleista, että uuteen malliin olisi mahdollista siirtyä myös taloudellisesti neutraalilla tavalla. Siellä pohdittiin erilaisia vaihtoehtoja.

Jos nyt palataan tähän esitykseen, niin edustaja Löfström sanoi, että Ahvenanmaan itsemääräämisoikeutta pitää kunnioittaa, ja sitten täällä tuotiin esille nämä kansainväliset sopimukset. Kysymyshän ei ole siitä, etteikö sitä kunnioitettaisi, mutta ei siellä kansainvälisessä sopimuksessa puhuta mistään rahoituksen tasosta sillä tavalla, että pitää suorittaa niin paljon esimerkiksi tässä tapauksessa jotain kompensatiota yli sen, mitä tähän uudistukseen menee, eikä muutenkaan ole mitään sellaista ajatusta, että pitää olla niin mittava rahoitus, kun on totuttu johonkin tiettyyn tasoon tai muuta. Meillä on kuitenkin juuri julkaistu valtiovarainministeriön selvitys siitä, että meillä on kahden miljardin leikkaustarve tai sitten pitää työllisyyden nousta ja muuta. Eikö tätä pidä jakaa koko valtakunnan alueella?

Edustaja Löfströmilta oikeastaan kysyn, kun hän on Ahvenanmaan edustaja: ettekö te näe sitä asiaa niin, että me jaamme yhteistä kakkua niin hyvinä kuin huonoina aikoina, vai onko se vaan niin, että Ahvenanmaata eivät heilauta hyvät eivätkä huonot ajat, vaan siellä on aina hyvät ajat? Tämä kyllä ihan suoraan sanoen häiritsee ainakin minua henkilökohtaisesti. Tässä totesitte myöskin ja hallituksen esityksessäkin puhutaan kannustimista maksaa lisää veroja. Kyllä varmaan monessa itsenäisessä kunnassa, joka myös on itsehallintoalue, niin kuin kunnat ovat, moni kuntalainen haluaisi kanssa ylimääräisiä rahoja, jotta olisi kivempaa ja kannustavampaa käydä töissä.

Tämä 14 miljoonaa ihan selkeästi laskelmien mukaan ja valtiovarainministeriön selvitysten mukaan vahvistaa suoraan maakunnan taloutta. Tämä on ihan selkeästi ylimääräinen, niin sanottu sopimusraha, joka sitten maksettiin, jotta se sopimus saadaan aikaiseksi. Suomen eduskunta on se toinen osapuoli, ja toinen osapuoli on maakuntapäivät.

Ei tämä voi mennä niin, että meille ilmoitetaan perustuslakivaliokunnassa ja hallitukselle ilmoitetaan, että maakuntapäivät ei tule suostumaan tähän. Me olemme Suomen eduskunta. Meillä on nyt mahdollisuus ilmoittaa, mikä on meidän tahtotilamme. Minä ymmärrän, että hallitus on ehkä ollut sidottu tähän ja se ei voi tuoda tänne semmoista esitystä, jos maakunnan hallitus on sanonut, että he eivät suostu siihen, mutta ei maakuntapäivät ole tehnyt ratkaisuja, ja vaikka olisikin, niin tarkoittaako se sitä, että maakuntapäivät päättää meidänkin puolestamme, mitä me täällä haluamme tehdä?

Toinen vaihtoehto on se, että vedetään siltä osin tämä hallituksen esitys pois. Muuttakaa hallituksen esitystä niin, ettei Ahvenanmaa pääse tässä asiassa niin sanotusti kiristämään, koska en minä ainakaan tiedä mitään muuta perustetta. — Kiitos.

Toinen varapuhemies Tuula Haatainen: Seuraavat puhujat: edustaja Kantola ja sitten edustaja Elo, ja sen jälkeen annan vastauspuheenvuoron ministerille.

Pöytäkirja PTK 159/2018 vp

17.51 Ilkka Kantola sd: Arvoisa puhemies! Kun tätä keskustelua kuuntelee, tulee mieleen, että se muistuttaa aika paljon brexit-keskustelua. Siinähan britit kokevat olevansa EU:n vankeja eivätkä hyväksy sitä sopimusta, jonka pääministeri on neuvotellut EU:n kanssa. He haluavat parempaa sopimusta, mutta EU:pa ei suostu neuvottelemaan uudelleen. Onko tässä vähän samanlaisesta tilanteesta kysymys, että jos me torjumme tämän lakiesityksen, niin silloin eduskunta lähettää viestin, että hallituksen pitää neuvotella Ahvenanmaan maakunnan hallituksen kanssa uudelleen parempi sopimus? Nämä ovat jotenkin analogisia tilanteita.

Arvoisa puhemies! Vähän erikoiselta tuntuu se, että valtioneuvosto on yksimielisesti liittänyt tähän lakiesitykseen tällaisen ponnen kuin on liittänyt, että hyväksytään muttei haittaisi hyväksyä — hyväksytään, mutta se on vastenmielistä, että joudutaan hyväksymään. Voisin kuvitella, että jos tällainen tapa yleistyy, niin esimerkiksi valtion talousarvion yhteyteen liitettäisiin johdanto-osaan johonkin, että ”kyllä meitä harmittaa, kun tällainen talousarvio pitää esittää, jossa leikataan joitakin etuuksia ja aiheutetaan ihmisille pettymyksiä”. [Ben Zyskiewicz: Sehän on totta!] Tämä olisi johdonmukaista, tällaista ponsiajattelun laajempaa käyttöä.

Arvoisa puhemies! Ahvenmaan asemassahan suhteessa tänne valtakuntaan on kysymys siitä, että kun me olemme kovasti halunneet, niin olemme saaneet Ahvenanmaan osaksi Suomea. Saimme sen, mitä halusimme, ja meillä on jonkinlainen vastuu siitä myös, että pidetään hyvää huolta siitä Ahvenanmaasta. [Leena Meri: Missä yhdenvertaisuus?] Pidetään se osana valtakuntaa ja katsotaan, että suhteet Ahvenanmaahan pysyvät hyvällä tolalla. Näin itse ajattelen.

Sitten toinen näkökohta vielä: Kansainvälinen kiinnostus Ahvenanmaan itsehallintoalueeseen on tavattoman suurta. Suomen valtakunnassa oleva itsehallinnollinen alue, Ahvenanmaa, on kansainvälisesti kiinnostava ratkaisumalli, jota yritetään soveltaa ehkä sen tyyppisenä tai vähän muunneltuna eri puolilla maailmaa. Se on yksi näistä harvinaisista itsehallintoalueista, joista katsotaan mallia. Mitä paremmin me pystymme hoitamaan sen yhteistyön ja tämän itsehallintomallin kehittämisen, sitä kiinnostavampia olemme myös valtakuntana, Suomen yhteiskuntana kansainvälisissä keskusteluissa, kun puhutaan näistä autonomia-alueista.

17.53 Simon Elo sin: Arvoisa rouva puhemies! On täysin selvää, että sekä hallitus että siniset kunnioittavat Ahvenanmaan itsehallintoa ja, niin kuin olen sanonut, niitä velvoitteita ja sitoumuksia, mitä meillä on. Uskomme, että myös Ahvenanmaa tekee samoin suhteessa valtakuntaan. Mutta siitä huolimatta se ei tarkoita, että tällainen sopimus olisi nyt mannermaan etujen mukainen ja että tällaista lisärahoitusta täytyisi tulla. Valtiovarainministeriö on koko ajan ollut sillä kannalla, ja itse olen sillä kannalla, että maakunta, joka saa kaikista eniten budjettirahoitusta — selvästi enemmän kuin mikään muu maakunta — ei tällaista lisärahoitusta tarvitse.

Edustaja Löfström sinänsä ihan ansiokkaassa puheenvuorossaan — noin niin kuin Ahvenanmaan näkökulmasta — toi esille sen, että uudella itsehallintolailla tulisi lisää riskejä. Minun on vaikea nähdä, mikä se riski on, jos sitä tasoitetaan 14 miljoonalla eurolla, versus se, että olisi tehty se ratkaisu — mikä hallituksessa olisi kaikille käynyt mitenkään soteen liittymättä — että ei olisi tullut lisärahoitusta mutta ei olisi myöskään vähentynyt rahoitus. Se olisi ollut se kaikkein oikeudenmukaisin ratkaisu maakunnalle, joka tosiaan, niin kuin tässä on sinänsä oikein sanottu, on velaton.

Pöytäkirja PTK 159/2018 vp

Edelleen herätän kysymyksen, onko myös kokoomus sillä kannalla, millä siniset on tällä osin, eli että tämä ratkaisu tehtiin pitkin hampain hallituksen sisällä tällä yksimielisellä ponnella, että jos sote-uudistus ei etene, niin silloin tätä lisärahoitusta ei tule. Olen ymmärtänyt, että meillä tässä, sekä sinisillä että kokoomuksella, on ollut yhtenäinen näkemys — mikä on ollut myös valtiovarainministeriöllä — että tämmöiselle lisärahoitukselle ei ole tarvetta. Toivon, että tämä näkemys säilyy tämän kauden ajan ja säilyy myös ensi eduskuntakaudella, kun näitä kysymyksiä käsitellään.

Toinen varapuhemies Tuula Haatainen: Sitten vielä edustaja Löfström ja sen jälkeen ministeri.

17.55 Mats Löfström r: Ärade fru talman! Bara tre stycken korta kommentarer till det som ledamot Meri tog upp.

Det är viktigt att komma ihåg, för det första, hur dagens system ser ut. Ålänningar och bosatta på Åland betalar skatt precis som alla andra finländare, precis samma skattesatser som alla andra finländare. Av det här får Åland tillbaka 0,45 procent i en så kallad avräkning eller klumpsumma, och den här klumpsumman har inte beaktat befolkningsökningen. Det har varit grundproblemet, för ju snabbare Åland växer, desto fattigare blir Åland per capita. Så vi måste få ett system som beaktar befolkningstillväxten, som har varit väldigt stark på Åland.

För det andra, som också ledamot Meri vet sedan Ålandskommittén, föreslog många av det åländska lagtingets ledamöter att Åland skulle få möjlighet att överta beskattningen av förvärvsinkomsterna, för då skulle man inte behöva diskutera över- eller underfinansiering. Det skulle betyda en betydligt större risk för Åland än det nuvarande systemet, men det skulle inte behöva betyda några transfereringar överhuvudtaget. Men det här såg man inte på med blida ögon från flera olika håll.

Och för det tredje, och det sista jag tänkte säga, är just det här argumentet att Åland är skuldfritt. Landskapet Åland är skuldfritt, men inte är de åländska kommunerna skuldfria på samma sätt som de fastländska kommunerna. Tvärtom är flera kommuner på Åland ordentligt skuldsatta. Men anledningen till att landskapet Åland inte är skuldsatt har att göra med den goda ekonomiska situationen på Åland via den goda sysselsättningen, att 82 procent av ålänningarna har arbete. Arbetslösheten är under 4 procent, och det gör att man inte behöver betala ut så pass mycket sociala förmåner som man skulle behöva med en högre arbetslöshet. Utan det här goda sysselsättningsläget som Åland har haft skulle Åland vara ett ekonomiskt krisområde i dag, så det är viktigt att komma ihåg dessa basfakta när man diskuterar de här finansieringsfrågorna gällande Åland.

17.59 Liikenne- ja viestintäministeri Anne Berner: Arvoisa rouva puhemies! Hallituksen esityksessä ehdotetaan Ahvenanmaan itsehallintolain muuttamista siten, että lain säännökset Ahvenanmaan maakunnan taloudenhoidosta uudistetaan. Ehdotuksen tarpeellisuus on sinänsä korostunut maakunta- ja sote-uudistusten takia, mutta taustalla ovat etenkin toiset syyt.

Kun itsehallintolain kokonaisuudistus oli ollut jo useita vuosia vireillä parlamentaarisessa Ahvenanmaan komiteassa, tämä komitea yritti mietinnössään sovittaa yhteen maakunta- ja sote-uudistuksen rahoittamista koskevan lakiehdotuksen vaikutuksia maakunnan taustajärjestelmän niin sanottuun verohyvitykseen. Komiteatyön loppuvaiheessa keväällä

Pöytäkirja PTK 159/2018 vp

2017 maakunta- ja sote-uudistusta käsiteltiin ensimmäisen kerran perustuslakivaliokunnassa. Siinä yhteydessä oli huomattavissa, että maakunta- ja sote-uudistuksen rahoituslakisäädösten arvioitiin vaikuttavan itsehallintolain säädettyyn verohyvitykseen poistamalla se kokonaan. Komitean jälkeen itsehallintolain kokonaisuudistuksen valmistelutyötä jatkettiin virkamiestason työryhmässä, joka kehitti edelleen itsehallintolain säännösehdoituksia mukaan lukien maakunnan taloussäännöksiä komitean mietinnöstä saadun lausuntopalautteen ja hallinnossa käytyjen keskustelujen pohjalta. On huomiotava, että ehdotus itsehallintolain uudeksi, 7 luvuksi rakentuu itsehallintolain kokonaisuudistuksen yhteydessä sovittuun ratkaisuun Ahvenanmaan maakunnan taloudesta ehdotettavasta sääntelystä. Uudistuksella on siten, kuten edellä on todettu, laajempi kehys kuin mitä maakunta- ja sote-uudistuksesta yksinään seuraisi.

Omana lähtökohtanani on ollut, että maakunnan taloutta koskevia säännöksiä on erillisinä voitava uudistaa, kun näistä kerran oli kokonaisuudistuksen yhteydessä päästy yhteisymmärrykseen Ahvenanmaan maakunnan kanssa. Lisäksi oli nähdäkseni jo vuodesta 2017 nähtävissä, että ilman itsehallintolain verohyvitystä koskevan 49 §:n muuttamista maakunta- ja sote-uudistuksen rahoituslakia voisi olla vaikea hyväksyä tavallisessa lainsäätämisyksityksessä.

Ahvenanmaan itsehallintolain kokonaisuudistuksen eteen on tehty erittäin paljon työtä tämän vaalikauden aikana, mutta tämän lopullisesta sisällöstä ei vuoden 2018 alkusyksyllä valitettavasti kaikilta osin päästy yhteisymmärrykseen. Tämän johdosta nyt esitelty lakiehdotus sisältää ainoastaan muutoksia maakunnan talousjärjestelmään eikä tässä vaiheessa itsehallintojärjestelmän muita tarpeellisia muutosehdotuksia.

Ärade talman! Jag är mycket glad över att grundlagsutskottet, som är betänkandeutskott i fråga om lagförslag som gäller självstyrelselagen för Åland, har förhållit sig positivt till att förnya självstyrelselagens bestämmelser om Ålands ekonomi och samtidigt verkat för den föreslagna lösningen för att komma till rätta med det föreslagna så kallade Ålandsavdragets inverkan på självstyrelselagens skattegottgörelse.

Jag ser det dessutom som viktigt att grundlagsutskottet så tydligt med ett klämförslag framfört sin syn på behovet att uppmäna till att med brådskande åtgärder föra vidare arbetet för en totalrevision av självstyrelselagen.

Finland har en i folkrätten grundad förpliktelse att iakttä Ålands självstyrelse. Ålands självstyrelselag har dessutom allt sedan början av 1920-talet åtnjutit ett starkt författningsrättsligt skydd i och med att den endast kan ändras med Ålands lagtings samtycke och i den ordning som gäller för grundlagen.

Ålands exempel är ett exempel på fredlig konfliktlösning. Åland har under årens lopp besökts av representanter från olika minoritetsgrupper samt parter i konflikter för att studera självstyrelsen och hur Nationernas förbunds Ålandslösning från 1921 förverkligades. Det finns också goda och etablerade samarbetsformer mellan statsförvaltningen och Ålands landskapsregering. Här kan nämnas kontaktgruppen mellan utrikesministeriet och Ålands landskapsregering vars uppgift är att bland annat göra Ålands exempel känt i hela världen. Numera finns det även en samarbetsgrupp mellan Åland och försvarsministeriet.

Ålandslösningen är ett exempel på en fredlig lösning av en svår situation innehållande olika element. Den har intresserat många i konfliktområden genom åren. Låt oss kloka av historien värna om goda relationer till det självstyrande Åland och ha förståelse för att självstyrelsen befinner sig i en ständig utveckling. Också för rikets del och dess myndig-

Pöytäkirja PTK 159/2018 vp

heter och domstolar är det likafullt nödvändigt att självstyrelselagen är en lag som motsvarar dagens krav på god lagstiftning.

Haluan tähän lopuksi vielä todeta, että tunnen tietynlaista surua siitä, millä tavalla Ahvenanmaan asiaa käsitellään täällä salissa. Me puhumme maakunnasta, joka on osa Suomea. Puhuisimmeko samalla tavalla ”kiristävästä maakunnasta”, jos me puhuisimme jostakin toisesta maakunnasta tässä maassa? — Kiitos.

Yleiskeskustelu päättyi ja asian käsittely keskeytettiin.

4. Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi avioliittolain 4 ja 109 §:n sekä lapsen huollosta ja tapaamisoikeudesta annetun lain 3 §:n muuttamisesta

Hallituksen esitys HE 211/2018 vp

Lakialoite LA 8/2015 vp

Valiokunnan mietintö LaVM 17/2018 vp

Ensimmäinen käsittely

Ensimmäinen varapuhemies Mauri Pekkarinen: Ensimmäiseen käsittelyyn esitellään päiväjärjestyksen 4. asia. Käsittelyn pohjana on lakivaliokunnan mietintö LaVM 17/2018 vp. Nyt päätetään lakiehdotusten sisällöstä.

Keskustelu

18.05 **Mia Laiho kok:** Arvoisa puhemies! Suomessa lainsäädäntö mahdollistaa nykyisin avioliiton solmimisen alaikäisen kanssa poikkeusluvalla. Tämä on hyvin erikoista ja historiallinen jäänne, koska lapsen edun pitäisi aina olla keskiössä. Sen takia tätä historiallista käytäntöä onkin tarpeen uudelleen arvioida, ja olen erittäin iloinen, että ministeri Häkkinen on tuonut tämän lakiesityksen tänne eduskuntaan.

Lapsen etu toteutuu parhaiten, kun hän voi solmia avioliiton vasta täysi-ikäisenä ja omasta tahdostaan. Edes kulttuuriset tai uskonnolliset syyt eivät ole tarpeeksi päteviä syitä sallia poikkeuslupamenettelyä. Yhteiskunta on myös vuosien saatossa muuttunut, ja esimerkiksi alaikäisen raskaus ei tarkoita enää sitä, että toimeentulon turvaamiseksi tulisi nuoren avioitua tai ettei olisi hyväksyttävää saada lasta ilman avioliittoa.

Poikkeuslupakäytännöstä luopuminen selkiyttäisi lainsäädäntöämme, kun kaikkia lapsia kohdeltaisiin samalla tavalla. Käytäntö nykyisin on ristiriidassa myös YK:n suositusten kanssa, ja se ei ole lapsen edun mukainen. Poikkeusmenettelystä on luovuttu tai ollaan luopumassa myös Pohjoismaissa. Luopumisella olisi myös selvä signaali kansainväliselle kentälle, joka vahvistaisi asemaamme ja mainettamme ulkomailla tyttöjen ja lasten oikeuksien puolustajana. Aikuisten ja yhteiskunnan pitää kaikessa päätöksenteossa ajatella lapsen etua, ja tämän lain edistäminen ja hyväksyminen on sen mukaista. Annetaan lasten olla lapsia ja jätetään avioliitto aikuisten väliseksi sopimukseksi.

18.08 **Eva Biaudet r:** Arvoisa puhemies, ärade talman! Hallituksen esitykseen sisältyvä ehdotus alle 18-vuotiaiden lasten avioitumisen mahdollistavan avioliittolain säännöksen kumoamisesta on kauan kaivattu lainmuutos, ja yhdyn tässä edelliseen puhujaan, edustaja

Pöytäkirja PTK 159/2018 vp

Laihoon. Haluan kuitenkin tässä selittää, miksi huomenna tulen esittämään tähän lisäpykälää, ja itse asiassa ajattelen, että koska tämä on aika monimutkainen asia, on välttämätöntä, että sen myöskin tässä istuntosalissa nyt sitten kerron. Olen esittänyt vastalauseen, joka ei liity tähän perusratkaisuun, vaan siihen, että se jää puolitiehen.

Viitaten kansainvälisiin ihmisoikeussopimuksiin sekä itse asiassa kaikkien naisjärjestöjen pitkäaikaiseen työhön ja myöskin Naisjärjestöjen Keskusliiton asiantuntijalausuntoon sekä muidenkin asiantuntijoiden lausuntoihin lakivaliokunnassa yhdyn esityksen lähtökohtaan siitä, että lapsiavioliitto ei koskaan voi olla lapsen edun mukainen ja että lapsiavioliiton kieltäminen on päätös, jolla on positiivisia vaikutuksia erityisesti tyttöjen oikeuksien näkökulmasta. Toki on joitakin alaikäisiä poikiakin, joita tämä koskee. Silloin on tietenkin heidänkin etunsa, että avioliittoa ei solmita.

Lapsiavioliitot ovat sukupuolittunut ongelma, sillä tytöt ovat voimakkaasti ylliedustettuina alaikäisinä avioituneiden joukossa. Avioliiton solmimisen alaikärajan nostaminen 18 vuoteen ehkäisee myös pakkoavioliittojen solmimista. Valtaosa lasten avioitumisen mahdollistavista poikkeusluvista on haettu uskonnollisin tai kulttuurisin syin tilanteessa, jossa tyttö on ollut raskaana. Vaikka lapsiavioliitossa ei joidenkin näkemysten mukaan aina ole kyse pakkoavioliitosta, on ilmeistä, että erityisesti raskauteen liittyvissä tapauksissa poikkeuslupahakemusten taustalla saattaa olla suostuttelua ja painostusta, joka liittyy tyttöjen seksuaalisuuden kontrollointiin.

Päinvastoin kuin ehkä odotettiin ja itse asiassa esityksessä lakivaliokunnalle oli, tämä esitys ei kuitenkaan sisällä sellaista säädösehdotusta, joka mahdollistaa tämän lain vastaisesti solmitun alaikäisen avioliiton purkautumisen tai mitätöimisen, mitä me kaikki odotimme. Tämä merkitsee sitä, että tämä alaikäinen puoliso voi vain avioeron kautta irtautua väärin solmitusta avioliitosta ja että tällöin myös väestörekisterin eronnut-statuksen merkintä tallennetaan asiakirjoihin. Kun tarkastelee tilannetta ihmisoikeusnäkökulmasta, on kohtuutonta asettaa alaikäinen, niin sanotun haitallisen perinteen kohteeksi joutunut lapsi asemaan, jossa hän joutuu vaatimaan avioeroa irtautuakseen tällaisesta lapsiavioliitosta.

Asiantuntijakuulemisessa on tullut ilmi, että naisliike kannattaa laajasti, siis yli puolue-rajojen, pakkoavioliittojen kriminalisoimista mutta samalla myös niiden mitätöinnin mahdollistamista, ja tähän velvoittaa myös Euroopan neuvoston yleissopimus naisiin kohdistuvan väkivallan ja perheväkivallan ehkäisemisestä ja torjumisesta — niin kutsuttu Istanbulin sopimus — ja sen artikkelit 32 ja 37.

Mitätöinnin hakeminen on tehtävä helpoksi ja maksuttomaksi, ja mitätöinnin mahdollisuudesta ja sen oikeusvaikutuksista on tiedotettava asianmukaisesti siten, että tieto saavuttaa asianosaiset. Mitätöinnin oikeudelliset vaikutukset avioliiton osapuoliin ja avioliiton aikana mahdollisesti syntyneisiin lapsiin tulee myös selvittää, ja on tärkeätä huolehtia siitä, ettei sillä ole kielteisiä oikeudellisia tai taloudellisia vaikutuksia liitossa syntyneisiin lapsiin tai mitätöintiä hakeneeseen puolisoon.

Näiden perusteella olen itse asiassa lakivaliokunnassa ehdottanut, että tähän olisi lisätty kaksi erillistä momenttia, joissa nimenomaan mahdollistetaan lapsiavioliiton mitätöinnin mahdollisuus ja suojellaan mahdollisia lasten tilanteita. Tulen siksi huomenna esittämään kahta lisämomenttia tähän 4 §:ään. Kuitenkin tietenkin tuen koko tätä perusratkaisua, mutta näen, että se jää puolitiehen näin. Toivon, että saamme siihen tukea.

18.13 Sari Sarkomaa kok: Arvoisa puhemies! On todellakin hyvä, että tämän esityksen hyväksymisen jälkeen lapsiavioliitot Suomessa ovat vihdoinkin historiaa. Lasten oikeudet on

Pöytäkirja PTK 159/2018 vp

asetettu etusijalle, ja kuten tuossa edustaja Biaudet totesi, niin näiden lapsiavioliittojen, pakkoavioliittojen, mitätöinti ja ne kolme pontta, jotka lakivaliokunta on tähän kirjoittanut, ovat tärkeitä, ja toivon, että valmistelu niiden osalta tehdään ripeästi, että saamme myöskin niistä esitykset pian eduskunnalle. Kyllä lasten ja erityisesti tyttöjen oikeuksien toteutumisen kannalta on todella merkittävä harppaus eteenpäin, että tästä alaikäisten avioliittojen solmimisen mahdollistamasta poikkeuslupamenettelystä vihdoinkin luovutaan. Kiitos oikeusministeri Antti Häkkäselle, joka tähän asiaan tarttui. Vihdoinkin tähän tartuttiin, ja saamme tämän asian päätökseen. Sivustysvaltiossa on täysin välttämätöntä, että avioliiton solmimisen edellytyksenä on täysi-ikäisyys.

Mielestäni on merkityksellistä myöskin se, että annamme tämän lain hyväksymisellä tärkeän kansainvälisen signaalin siitä, että alaikäisenä avioituminen ei ole Suomessa hyväksyttävää. Tämän päätöksen ovat jo muut Pohjoismaat aikaisemmin tehneet. Ja kuten edustaja Laiho täällä totesi, on todella tärkeää, että Suomi tekee kansainvälisillä areenoilla tinkimättömästi työtä kaikkien tyttöjen ja naisten puolesta. Suomen tavoite on se, että saamme lopetettua lapsiavioliitot kaikkialla maailmassa, ja kuten tiedämme, maailmanlaajuisesti 12 miljoonaa tyttöä vuodessa päätyy naimisiin alle 18-vuotiaana. Kysymys on globaalisti mittavasta ongelmasta.

Mutta kun oikeusministeriö on näin rivakasti tarttunut tähän asiaan, niin haluan muistuttaa siitä, että edelleen Suomesta puuttuu erillislaki, joka kieltäisi tyttöjen sukuelinten silpomisen, ja todellakin haluan siitä muistuttaa. Jos tällä eduskuntakaudella ei ehditä, niin toivon, että meillä on tulevassakin hallituksessa oikeusministeri, joka tarttuu oikeasti niihin ongelmiin, joita tytöt kohtaavat Suomessa ja globaalisti. [Kari Kulmala: Myös poikia silvotaan!]

18.15 Ilmari Nurminen sd: Arvoisa puhemies! Ensinnäkin pidän tätä perusratkaisua erinomaisena, ja mielestäni oli hyvä, että koko lakivaliokunta vei tätä yhtenäisenä eteenpäin ja tunnisti tämän ongelman, ja nyt me olemme löytäneet jo melko hyvän ratkaisun tähän.

Tässä on kyse tietysti ennen kaikkea kansallisesti tärkeästä asiasta, mutta on ennen kaikkea tärkeää myös antaa kansainvälinen signaali meidän arvoista, ja nimenomaan näiden lapsiavioliittojen kieltäminen on äärettömän tärkeä ja pitkäaikainen tavoite, joka nyt tällä esityksellä kielletään, ja se on äärettömän hyvä asia.

Paljon on keskusteltu siitä, minkä edustaja Biaudet toi esille, ja koen, että me kaikki näemme hyvin tärkeänä selvittää tämän mitätöinnin mahdollisuuden, mutta kuitenkin itse koen, että valmistelua ei ollut riittävästi tehty, ja tämä oli ehkä monimutkaisempi asia kuin ehkä ennakolta oltiin ajateltu, joten minun mielestäni on tärkeää, että tähän asiaan on nyt vahvat ponnet, joissa pohditaan lapsen etua ja sitä, miten nämä puretaan, miten oikeusvaikutukset toimivat, ja tähän ryhdytään nyt vahvasti ja nopeasti, ennen kaikkea yhdessä, että saadaan tämä sitten lopulta viimeistelyä kokonaisuudessaan. Mutta painotan, että tämä esitys jo tällaisenaan on äärettömän hyvä ja konkreettinen hyvä ensiaskel tässä asiassa.

18.16 Eero Lehti kok: Arvoisa herra puhemies! Omassa nuoruudessani näin läheltä tämäntapaisista avioliitoista olevia seurausvaikutuksia, ja siksi minun mielestäni tämä lakiehdotus on hyvä, hieno asia. Itse en osaa ottaa kantaa tähän avioliiton mitätöintiin. Se saattaa olla monimutkaisempi juridinen ongelma, mutta olen kannattamassa tätä lakiehdotusta lämpimästi.

Pöytäkirja PTK 159/2018 vp

18.17 **Pia Kauma kok:** Arvoisa puhemies! Myös minä yhdyn edustaja Lehden näkemykseen siitä, että on hyvä, että tätä lakia nyt uudistetaan ja että lainsäädäntö elää ajassa. Alaikäisten avioliitot mahdollistavasta poikkeusmenettelystä nyt luovutaan, ja niinhän on tehty jo Ruotsissa, Norjassa ja Tanskassa, eli seuraamme tässä nyt muiden Pohjoismaiden mallia. Lasten tulee saada olla lapsia niin pitkään kuin heille se mahdollisuus on suotu.

Kuten tässä aiemmin on tullut selostettua, niin aiemminhan nämä avioliitot ja poikkeustapaukset alaikäisten osalta olivat perusteltuja siksi, että avioliiton ulkopuolella syntyneitä lapsia ei katsottu hyvällä vaan pikemminkin karsaasti. Nyt tietysti kun maahanmuuton määrä on lisääntynyt myöskin Suomessa, niin tämä kansainvälinen näkökulma on syytä ottaa huomioon, ja meidän on tehtävä kaikkemme, että kaikenlaiset lapsiavioliiton mahdollistavat lait kitketään pois myöskin Suomessa. Yksi asia, mitä me lakivaliokunnassa sitten pohdimme, olivat kylläkin nämä mitätöinnit lapsiavioliittojen osalta, alaikäisten solmi- mien avioliittojen osalta, jotka esimerkiksi on tehty ulkomailla. Jos he sitten tulevat Suomeen ja jos avioliitossa on syntynyt lapsia, mitkä ovat sitten seuraukset, jos tämä avioliitto mitätöidään taikka puretaan? Siinä mielessä ei ole mitenkään yksiselitteistä, miten tällaisessa tilanteessa tulee toimia. Pidän tärkeänä, että oikeusministeriö todellakin seuraa tämän lainsäädännön toteutumista käytännössä.

18.18 **Eva Biaudet r:** Arvoisa puhemies! Tässä ei nyt kuitenkaan ole käsitelty ulkomailla solmittuja avioliittoja, eikä tämä minun eriävä mielipiteenikään koske niitä, vaan se koskee nimenomaan Suomessa, ihan suomalaisessa yhteisössä, solmittuja avioliittoja ennen kaikkea. Ja siinä mielessä, vaikka en halua pilata hyvää esitystä, niin kyllä jollain tavalla tuntuu, että on pakko myös sanoa, että olen aika pettynyt siihen, että tällaisia asioita, joista on monta vuotta keskusteltu, ei kuitenkaan lähdetä valmistelemaan samalla ripeydellä kuin ehkä joitakin muita asioita. Varsinkin tuntuu siltä, että tällainen sukupuolisensitiivinen näkökulma lainsäädäntöön ja nimenomaan ehkä myös sitten oikeusministeriön eri alalla olevaan eri lainsäädäntöön on aika heikkoa toistaiseksi. Minä toivon, että tämä on kehitys, joka on parantunut ja jossa me olemme ottaneet opiksi.

Tämä ei ole niin vaikea asia, että tätä ei olisi voitu valmistella kunnolla. Tämä perusongelma on ollut tiedossa, ja siinä mielessä en kyllä voi kuin hiukan moittia sitä, että oikeusministeriössä ei ole tapahtunut riittävää valmistelua nopeammin. Kuitenkin olen iloinen, että tämäkin on nyt olemassa ja että tämä menee eteenpäin.

Yleiskeskustelu päättyi ja asian käsittely keskeytettiin.

5. Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi arvopaperimarkkinalain ja osakeyhtiölain muuttamisesta sekä eräiksi niihin liittyviksi laeiksi

Hallituksen esitys HE 305/2018 vp

Valiokunnan mietintö TaVM 34/2018 vp

Ensimmäinen käsittely

Eduskunta hyväksyi hallituksen esitykseen HE 305/2018 vp sisältyvien 1.-10. lakiehdotuksen sisällön mietinnön mukaisena. Lakiehdotusten ensimmäinen käsittely päättyi.

Pöytäkirja PTK 159/2018 vp

6. Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi ympäristönsuojelulain ja vesilain muuttamisesta

Hallituksen esitys HE 268/2018 vp

Valiokunnan mietintö YmVM 21/2018 vp

Ensimmäinen käsittely

Ensimmäinen varapuhemies Mauri Pekkarinen: Ensimmäiseen käsittelyyn esitellään päiväjärjestyksen 6. asia. Käsittelyn pohjana on ympäristövaliokunnan mietintö YmVM 21/2018 vp. Nyt päätetään lakiehdotusten sisällöstä.

Keskustelu

18.21 **Satu Hassi vihr** (esittelypuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Kyseessä on ympäristövaliokunnan yksimielinen mietintö. Tässä tavallaan siirretään menettelyjä nykyaikaan, muutetaan paperisten asiakirjojen käsittelyä sähköiseksi. Ympäristönsuojelulakia ja vesilakia muutetaan siten, että viranomaisille toimitetaan asiakirjat ensi sijassa sähköisesti ja viranomaiset ja kunnat luopuvat fyysisistä ilmoitustauluistaan ja niistä ilmoituksista, jotka ovat aikaisemmin olleet paperilappuina ilmoitustauluilla, ja ne annettaisiin tiedoksi viranomaisen verkkosivuilla. Kuitenkin kansalaiset voisivat esimerkiksi mielipiteitä ja muistutuksia jatkossakin toimittaa viranomaisille myös paperisina.

Ympäristövaliokunta korostaa sitä, että on asioita, joista on tarpeen edelleenkin kuuluttaa tai ilmoittaa sanomalehdissä, erityisesti kun on kyse laajavaikutteisista ympäristöasioista. Tässä asiassa kuitenkin viranomaisille tulee harkintaoikeutta.

Kun asiakirja, jonkun prosessin alkaminen tai viranomaisen päätös, on verkkosivuilla julkaistu, katsotaan, että viikon kuluessa valitukseen oikeutetut ovat saaneet tästä päätöksestä tiedon. Ja sitten tästä seitsemännestä päivästä, kun asia on julkistettu verkkosivuilla, alkaa kulua valitusaika, mikä tarkoittaa sitä, että valitusaika käytännössä pitenee viikolla siitä, mitä se nykyisin on. Kansalaisten kannalta varmasti pääsääntöisesti kysymys on hyvästä uudistuksesta, koska kellonajasta ja sijaintipaikkakunnasta ja viikonpäivästä riippumatta voi verkkosivuilta tarkistaa näitä asiakirjoja.

Arvoisa puhemies! Kuten jo alussa sanoin, valiokunnan mietintö on yksimielinen.

Yleiskeskustelu päättyi.

Eduskunta hyväksyi hallituksen esitykseen HE 268/2018 vp sisältyvien 1.-2. lakiehdotuksen sisällön mietinnön mukaisena. Lakiehdotusten ensimmäinen käsittely päättyi.

7. Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi sairausvakuutuslain, Kansaneläkelaitoksen kuntoutusetuuksista ja kuntoutusrahaetuuksista annetun lain sekä työnantajan sairausvakuutusmaksusta annetun lain 4 ja 5 §:n muuttamisesta

Hallituksen esitys HE 296/2018 vp

Valiokunnan mietintö StVM 31/2018 vp

Pöytäkirja PTK 159/2018 vp

Ensimmäinen käsittely

Eduskunta hyväksyi hallituksen esitykseen HE 296/2018 vp sisältyvien 1.-3. lakiehdotuksen sisällön mietinnön mukaisena. Lakiehdotusten ensimmäinen käsittely päättyi.

8. Hallituksen esitys eduskunnalle vesiliikennelaki ja eräiksi siihen liittyviksi laeiksi

Hallituksen esitys HE 197/2018 vp

Valiokunnan mietintö LiVM 41/2018 vp

Ensimmäinen käsittely

Ensimmäinen varapuhemies Mauri Pekkarinen: Ensimmäiseen käsittelyyn esitellään päiväjärjestyksen 8. asia. Käsittelyn pohjana on liikenne- ja viestintävaliokunnan mietintö LiVM 41/2018 vp. Nyt päätetään lakiehdotusten sisällöstä.

Keskustelu

18.24 **Kari Kulmala sin:** Arvoisa puhemies! Tässä hallituksen esityksessä ehdotetaan säädettäväksi uusi vesiliikennelaki, jolla nykyinen vesiliikennelaki ja vesikulkuneuvojen rekisteröinnistä annettu laki kumottaisiin. Pidän uudistusta tarpeellisena, koska sen tavoitteena on automaation mahdollistaminen sekä vesiliikenteen turvallisuuden ja vastuullisen veneilyn lisääminen.

Vesillä liikkuja ja heidän käyttäytymistään säännellään hyvin yksityiskohtaisesti ja pakottavasti myös kansainvälisesti. Onkin hyvä, että uudistuksen lähtökohdaksi on otettu kyseinen kansainvälinen sääntely.

Uudistuksessa ehdotetaan, että kaikista vuokraveneitä koskevista katsastus- ja varustevaatimuksista luovuttaisiin ja miehittämättöminä vuokrattuja veneitä koskisi yleinen huviveneitä koskeva sääntely. Tästä en voi olla samaa mieltä, mikäli asiassa halutaan mennä turvallisuus edellä. Mielestäni se ei riitä, että on mahdollisuus antaa vuokralle tarjottavista veneistä ja niiden varusteista lisämääräyksiä tarvittaessa. Esityksen mukaisesti kaikki vuokravenetoimintaa koskevat muutokset helpottaisivat veneiden vuokraustoimintaa ja jakamistaloutta sekä edistäisivät perustuslaissa säädetyn elinkeinovapauden toteutumista, eli suomeksi sanottuna menemme bisnes edellä.

Toivoin myös, että edes valiokunta olisi ottanut huomioon vesiliikenteen sääntöjen noudattamisen ja vesillä liikkumista koskevat erityiset pätevyysvaatimukset. Tarkoitan tällä sitä, että tällä hetkellä vesillä voi kuljettaa varsin suurta venettä eikä tarvitse ymmärtää vesiliikenteen säännöistä mitään. Varsin usein olen joutunut puuttumaan veneilijän tekemiin, kun hän ei ole hallinnut edes yleistä väistämisvelvollisuutta vesillä.

Yleiskeskustelu päättyi.

Eduskunta hyväksyi hallituksen esitykseen HE 197/2018 vp sisältyvien 1.-10. lakiehdotuksen sisällön mietinnön mukaisena. Lakiehdotusten ensimmäinen käsittely päättyi.

9. Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi lentoliikenteen päästökaupasta annetun lain muuttamisesta ja väliaikaisesta muuttamisesta

Hallituksen esitys HE 265/2018 vp

Valiokunnan mietintö LiVM 42/2018 vp

Ensimmäinen käsittely

Eduskunta hyväksyi hallituksen esitykseen HE 265/2018 vp sisältyvän lakiehdotuksen sisällön mietinnön mukaisena. Lakiehdotuksen ensimmäinen käsittely päättyi.

10. Lakialoite laiksi ikääntyneen väestön toimintakyvyn tukemisesta sekä iäkkäiden sosiaali- ja terveystalvaeluista annetun lain 3 ja 20 §:n muuttamisesta

Lakialoite LA 99/2018 vp Maria Guzenina sd ym.

Lähetekeskustelu

Ensimmäinen varapuhemies Mauri Pekkarinen: Lähetekeskustelua varten esitellään päiväjärjestyksen 10. asia. Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetetään sosiaali- ja terveystalvaeliokuntaan.

Keskustelu

18.27 **Maria Guzenina sd** (esittelypuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Hyvässä ystävän päivän hengessä toivottavasti tätä keskustelua tullaan käymään. — Käsittelemme tänään opposition viime viikolla jättämää lakialoitetta, jolla halutaan nostaa vanhusten ympärivuorokautisen hoivan henkilökuntamäärä asiantuntijoidenkin vaatimalle tasolle, 0,7 työntekijää palveluja saavaa iäkästä kohti — vähintään siis — joka on se hyvän hoidon ja hoidon mahdollistava taso.

Tällä kaikkien oppositiopuolueiden yhteisellä lakialoitteella on 93 allekirjoittajaa. On todella ilo huomata, että myös yksi hallituspuolueiden edustaja on allekirjoittaneiden joukossa. [Antti Lindtman: Kuka on se rohkea? Ei ollut Zyskowiez!] — Uskon, että myös moni muu hallituspuolueiden jäsen olisi syvällä sisimmässään halunnut liittyä joukkoomme, ehkäpä jopa edustaja Zyskowiez. — Vaikka tämän lakialoitteen käsittely osuu hankalasti aivan tähän vaalikauden loppuun, ei se tarkoita sitä, että se olisi mahdotonta saada käsiteltyä ajoissa. Eduskunta on ennenkin puurtanut tärkeissä asioissa nopealla aikataululla lakeja kuntoon. Tarvitaan vain tahtotilaa.

Arvoisa puhemies! Nyt tuntuu kyllä siltä, että tahtotila palveluiden kuntoon saamiseksi on eduskunnassa historiallisen korkealla. [Antti Lindtman: Paitsi kokoomuksessa!] Kaikki eduskuntapuolueet — paitsi kokoomus, niin — ovat ilmoittaneet julkisesti kannattavansa henkilöstömitoituksen sitomista lakiin asiantuntijoiden edellyttämälle 0,7:n tasolle. Vanhusten laadukas ja inhimillinen ympärivuorokautinen hoito ja hoiva eivät onnistu ilman osaavaa ja jaksavaa henkilökuntaa. Tämä on tosiasia, siitä ei pääse yli eikä ympäri. Henkilöstömitoituksella on väliä.

Me vertaamme usein tätä meidän rakasta Suomea verrokkimaihin. Me elämme Suomessa, joka paistattelee varsin monen kansainvälisen vertailun ykkösmaana. Viimeksi Suomi on sijoittunut ykköseksi mittauksessa, jossa arvioidaan sitä, kuinka paljon maa tuottaa yh-

Pöytäkirja PTK 159/2018 vp

teistä hyvää maailmaan. Meidät on rankattu myös maailman vapaimmaksi maaksi ja maailman turvallisimmaksi maaksi.

Mutta kenen yhteisestä hyvästä, kenen vapaudesta ja kenen turvallisuudesta näissä selvityksissä puhutaan? Ja kuinka ylpeitä me voimme olla näistä saavutuksista, kun me tiedämme niistä irvokkaista laiminlyönneistä, jotka moraalittomuus, ahneus ja välinpitämättömyys ovat saaneet esimerkiksi vanhustenpalveluissa aikaan?

Ihan vertailun vuoksi on hyvä, että tässä otetaan esille myös se, miten meidän verrokkimaissa näitä asioita hoidetaan. Ruotsin ja Norjan hoitoyksiköiden henkilöstömitoitus ympärivuorokautisessa hoidossa ja hoivassa on jopa 60 prosenttia korkeampi kuin Suomessa — jopa 60 prosenttia korkeampi.

Turun yliopiston yleislääketieteen emeritaprofessori ja Helsingin yliopiston geriatrisen lääkehoidon dosentti, hyvin arvostettu vanhusten asioiden asiantuntija Sirkka-Liisa Kivelä totesi tammikuun lopussa Kalevassa seuraavaa: ”Tutkimukset dokumentoivat todella selkeästi ja yksiselitteisesti, miten huonossa jamassa vanhustenhoitomme on.” Kivelä vertasi tutkimusten antamaa kuvaa hoidosta vanhuspalvelulakiin ja sen määräyksiin. Hän siis kertoi, että vanhuspalvelulaki itsessään on hyvä, mutta sen määräyksiä ei toteuteta. Harmi, että ministeri ei ole täällä paikalla. Kun ministeri on sanonut, että hallitus aloittaa vanhuspalvelulain uudelleenvalmisteluun, niin mihin spesifisiin kohtiin vanhuspalvelulaissa ministeri haluaa puuttua, kun arvostettu emeritaprofessorikin toteaa, että itse vanhuspalvelulaissa ei sinänsä ole vikaa? Sitä on kyllä heikennetty tämän hallituskauden alussa — vanhuspalveluista on leikattu rahaa tämän hallituskauden alussa, henkilöstömitoituksia haluttiin laskea 0,5:stä 0,4-suositukseen tämän hallituskauden alussa — mutta muuten emeritaprofessori toteaa, että vanhuspalvelulaissa, sellaisena kuin se säädettiin viime hallituskaudella, ei ole vikaa.

Hän toteaa myös: ”Lakia ei enää kunnioiteta, se ei merkitse meille mitään. Se on vaan paperi vessapapereiden joukossa.” Kovaa puhetta, mutta Kivelä tietää, mistä puhuu. Kivelä on nimittäin juuri kirjoittanut vanhustenhoitoa vuosina 2010—2018 käsittelevän suomalaistutkimuskatsauksen, ja tilanne on siis mennyt huonompaan. Kivelän mukaan vanhustenhoitoon tarvitaan lisää rahaa ja enemmän hoitajia. Hoitajamitoitusta on hänen mielestään nostettava. Suositusminimi 0,5 ei hänelle käy. Suositusta ei voi enää hyväksyä, kun tilanne on se, mikä on. Nyt tarvitaan sitova mitoitus lakiin 0,7:n tasolle. Ja säästöihin pyrkivästä sote-uudistuksesta tämä emeritusprofessori toteaa, että hän ei usko sen tuovan pelastusta. Hän jos joku tietää.

Mitä sitten opposition yhteisessä lakialoitteessa vaatima 0,7:n sitova minimihenkilöstömitoitus tarkoittaa suhteessa nykyiseen 0,5:n minimisuositukseen? Vanhustenhoivahenkilöstön suositusmitoitus 0,5 tarkoittaa 28 paikan yksikössä 14:ää hoitajaa. Jos mitoitus nostettaisiin lakiin kirjattuna minimiin 0,7, se tarkoittaisi, että hoitajia tulisi niin paljon lisää, että kun 0,5:llä riittää päivävuoroon neljä, iltavuoroon kolme ja yövuoroon kaksi, niin vahvuus nousisi päivävuorossa peräti kahdella ja iltavuorossa kahdella hoitajalla. Mitoituksilla on väliä.

Tässä lakialoitteessa oppositio siis esittää, että 0,7 olisi minimi ja sen pitäisi joustaa vanhusten hoidettavuuden perusteella aivan kuten vanhuspalvelulaki nykyiselläänkin edellyttää: hoidettavuus täytyy ottaa huomioon. Sitä vain ei oteta, kun se on suositustasolla. Jos me saisimme korjattua tämän mitoituksen nyt lakiin kirjattuna vielä tämän hallituskauden aikana, se tarkoittaisi, että me vihdoinkin lähestyisimme pohjoismaisia verrokkimaitamme.

Pöytäkirja PTK 159/2018 vp

Arvoisa puhemies! Jos pääministeripuolue kokoomus olisi vuonna 2012 suostunut kirjaamaan SDP:n ehdottaman vanhusten hoiva-asumisen minimihoitajamäärän lakiin, olisivatko vanhustemme asiat paremmin? Asiantuntijoiden mukaan olisivat. Omakin vastaukseni on: olisivat. Puolueeni sanoo: olisivat. Tällä hetkellä koko oppositio sanoo: olisivat. Ja on erittäin hyvä, että myöskin pääministeripuolue keskusta ja hallituspuolue siniset ovat kallistuneet tälle samalle kannalle.

Sitovaa henkilöstömitoitusta vastustettiin aikoinaan erityisesti juuri suurten yksityisten palveluntuottajien ja heidän etuaan ajavien taholta poikkeuksellisen voimakkaasti. Argumentteina käytettiin muun muassa täysin perusteetonta pelkoa siitä, että mikäli ympärivuorokautisessa hoivassa olisi riittävästi henkilökuntaa, kotihoidossa olevat vanhukset jäisivät heitteille. Eihän tämä pidä millään tavalla paikkaansa. Väitettiin jopa, että demareiden päämääränä oli saada mahdollisimman moni hyväkuntoinen vanhus kunnalliseen laitoshoittoon, pois omasta kodistaan, vaikka todellisuudessa hallitusohjelmaan oli kirjattu nimenomaan, että vanhusten palveluissa painotettiin kotihoidon ensisijaisuutta. Ja nykyään kotihoidosta laitoshoittoon tuntuu olevan aina vain vaikeampaa ja vaikeampaa päästä.

Silloin moni oikeistopuolueissa uskoi ja vannoi yksityisten hoivapalveluiden nimiin. Niistä maalattiin kaunista kuvaa kodinomaisina, virikkeellisinä vanhusten viimeisten vuosien onneloina. Toki monet niistä olivat, toki olivat. Mutta niihin aikoihin alkoi myös tämä markkinatrendi, jossa suuret hoivayritykset ostivat pienet tarkoituksenaan vallata markkinat ja tehdä omistajilleen mahdollisimman paljon voittoa, ja nykyään olemme tässä tilanteessa: meillä on Esperi not-Care, Mehiläinen, Attendo ja muut. Ne ajavat pääomasijoittajiensa asiaa.

Kyllä tuntuu kummalta, että silloin vuonna 2012, ja nytkin edelleen, ihan älykkään oloiset ihmiset hokevat näiden yksityisten palveluntuottajien mantraa siitä, [Puhemies koputtaa] että henkilöstömitoitus ei ratkaise hoivan laatua, kunhan hoivalaitosten johtaminen on kunnossa, ja esitetään myös väitteitä, että henkilökunnan määrää on mahdoton saada nostettua, koska osaavaa henkilökuntaa ei ole olemassa. Viimeisimmän arvion mukaan alalle koulutettuja, hoiva- ja hoitohenkilökuntaan koulutettuja, [Puhemies koputtaa] mutta muualle hakeutuneita on jo 30 000. [Puhemies koputtaa] Vuonna 2012 heitä oli 10 000. Eli tämä trendi on valtavan huolestuttava. Onko meillä varaa menettää näitä ihmisiä niistä ammateista, joihin heidät on koulutettu?

Arvoisa puhemies! Olen juuri lopettamassa. — Nyt pitää lopettaa selitykset siitä, miksi vanhustenhoidon ja -hoivan laatua ei muka pystytä parantamaan. Suomen pitää olla inhimillinen sivistysvaltio. Tämä lakialoite lähetetään täältä suuresta salista seuraavaksi sosiaali- ja terveysvaliokuntaan. Huomenna kuulemma nähdään, ottaako valiokunta tämän aloitteen käsittelyynsä. [Puhemies koputtaa] Sielläkin nimittäin saatetaan äänestää siitä. Jos äänestetään hallituspuolueiden enemmistöllä, niin en kyllä enää tiedä, missä tässä maassa oikein sydän on. Nyt on mahdollista saada näitä muutoksia aikaan nopealla aikataululla. Tehdään tämä yhdessä. — Kiitos.

Ensimmäinen varapuhemies Mauri Pekkarinen: Arvoisat edustajat, muistutan kaikkien meidän mieliin, että lakialoitteen esittelypuheenvuoron suosituspituus on max 10 minuuttia ja normaalien puheenvuorojen, listan mukaan, maksimi on 7 minuuttia. Toivon, että kutakuinkin tästä pelisäännöstä voidaan pitää kiinni. — Vastauspuheenvuoro, edustaja Lindtman. [Ben Zyskowicz: Oletteko eri mieltä?]

Pöytäkirja PTK 159/2018 vp

18.39 **Antti Lindtman sd** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Otin todella vastauspuheenvuoron, koska niin hyvän esittelyn tämän lakialoitteen ensimmäinen allekirjoittaja — joka, voi sanoa, on tämän hoitajamitoitus 0,7:n äiti — eli edustaja Guzenina, piti. Syy, miksi otin vastauspuheenvuoron, oli se, että tässä todella kävi ilmi, että yksi hallituspuolueen edustaja on tämän myös allekirjoittanut. Ilmeisesti kyseessä on sinisten edustaja Saarakkala.

Mutta kun niin moni puolue on nyt välikysymyksen jälkeen tullut tälle 0,7-mitoituksen kannalle, ja kun huomaan, että paikalla on muun muassa entinen ministeri, ja kun huomasin, että edustaja Rehulan nimeä ei ole tässä aloitteessa, niin olisin halunnut tässä heti kärkeen kysyä, löytyykö tälle tukea hallitukselta. Edustaja Rehula, kannatatteko te tätä 0,7-hoitajamitoitusta? [Ben Zyskowicz: Edustaja Lindtman antoi juuri näytteen vastauspuheenvuoron väärinkäytöstä!]

Ensimmäinen varapuhemies Mauri Pekkarinen: Arvoisat edustajat, vastauspuheenvuoron täytyisi sisältää joko oikaisu, tarkennus, kommentti tai vastaava sen puhujan, jonka puheenvuoroon vastauspuheenvuoro liittyi, puheenvuoron sisältöön. En havainnut äsken edustaja Guzeninan puheenvuoroon liittyvää oikaisua, kommenttia, vastaavaa, vaan siinä heitettiin keskustelun fokus ihan toisaalle. En myönnä enää tähän keskustelun vaiheeseen vastauspuheenvuoroja. Seuraava puheenvuoron käyttäjä listan mukaan on edustaja Mäkisalo-Ropponen. [Antti Lindtman: Tarkoitus oli saada debatti!]

18.41 **Merja Mäkisalo-Ropponen sd:** Arvoisa puhemies! Puhumme täällä tänään henkilöstömitoituksista, mutta samalla puhumme oikeudesta hyvään ja inhimilliseen elämään. Nyt on riittävän selkeästi osoitettu se, että ilman nykyistä vahvempaa lainsäädäntöä tämä asia ei toteudu, ja siksi tämä lakiesitys on kannatettava.

Viime aikoina esiin nousseiden epäkohtien korjaamisen lisäksi meidän on syytä pohtia vakavasti, olemmeko kenties tehneet muitakin virheitä ikäihmisten hoidossa ja hoiivassa. Yksi tällainen virhe mielestäni on se, että yhteiskunnassamme hoetaan mantraa, jonka mukaan ikäihmisen paras paikka on aina oma koti. Kukaan ei kuitenkaan kysy asiaa ikäihmiseltä itseltään. Kotihoito on monin paikoin aliresursoitu, ja kotona asuu ihmisiä, joiden inhimillinen asumispaikka ei ole enää se oma koti, vaan heidän pitäisi päästä yhteisökotiin. Muistiliitto siis käyttää käsitettä yhteisökoti, jolla tarkoitetaan monenlaisia yhteisöllisen asumisen muotoja, kuten perhehoitokoteja, ryhmäkoteja ja myös tehostettua palveluasumista. Siis myös tehostettu palveluasuminen täyttää yhteisökodin kriteerit, jos se on oikealla tavalla järjestetty.

Koti ei ole pelkästään seinät ja huonekalut. Koti on enemmänkin tunnetila. Ikäihminen voi kokea olevansa kotona, jos hän voi elää oman elämäntarinansa näköistä elämää, arjessa on mielekästä tekemistä ja iloa tuottavia asioita, häntä arvostetaan ja kunnioitetaan yksilöllisenä persoonana ja hän voi kokea, että elämä on merkityksellistä ja mielekästä. Yhteisökodissa ulkoillaan ja käydään myös kodin ulkopuolella olevissa tapahtumissa. Näistä edellä kuvatuista asioista syntyy siis koti ja kodin tuntu. Samat asiat takaavat myös ihmisarvon. Nämä asiat on mahdollista saavuttaa myös ympärivuorokautisessa hoidossa ja hoiivassa, kun siellä on osaavaa henkilökuntaa riittävästi.

Ammattitaitoinen ja riittävä henkilökunta kykenee rakentamaan yhteisökodin, ja jos mitoitus on alle tässä lakialoitteessa esitetyn 0,7:n, niin näitä asioita on melko mahdollista toteuttaa. Joskus tarvitaan jopa tätä suurempaakin mitoitusta. Nämä viime aikoina esiin tul-

Pöytäkirja PTK 159/2018 vp

leet esimerkit osoittavat, että palveluasumista ohjaavat pikemminkin laitospalveluun kuin yhteisökodin tavoitteet ja pelisäännöt. Muistiliitto julkaisi pari vuotta sitten hyvän hoidon arviointikriteerit, ja niiden avulla jokaisessa hoitoyhteisössä on mahdollista arvioida, miten inhimillistä ja kodinomaista hoitoa ja hoivaa siellä toteutetaan. Toivon, että nämä kriteerit otetaan pian käyttöön joka paikassa.

Arvoisa puhemies! Haluan vielä palata kotihoitoon, sillä myös siellä on paljon kehitettävää ja siitäkin pitää keskustella, kun puhutaan inhimillisestä ja hyvästä elämästä. Kuten aiemmin sanoin, myös kotihoidon resurssit ovat niukat, mistä johtuen kotihoito on nykyisin passivoivaa. Siellä tarjotaan erilaisia valmiita palvelupaketteja, esimerkiksi ateriapalveluja ja kauppapalveluja kotiin vietäväksi. Hoitajilla on niin kiire, ettei heillä ole mahdollista toteuttaa kuntouttavaa hoitotyötä. Koko kotihoidon kulttuuri pitäisi kääntää toisin päin eli kotiin vietävien palvelujen sijasta tai niiden rinnalla pitäisi miettiä, miten saadaan ikäihmisiä kotoa ulos. Toimintakyvyn ylläpitämisen näkökulmasta sisällä tehtävä jumppa tai voimistelu ei koskaan korvaa ulkona tehtyä kävelylenkkiä. Television katsominen ei korvaa teatteriesitystä eikä radion kuunteleminen konserttia, ja niihinkin jokaisella ikäihmisellä pitäisi olla oikeus.

Kotihoitoon tarvitaan kulttuurin muutos, ja siksi myös kotihoidon resurssit on mietittävä uudelleen. Kotihoitoon tarvitaan myös kulttuurikummeja ja kauppakavereita. Myös kuljetuspalveluiden puutteet estävät tällä hetkellä monen ikäihmisen osallisuuden yhteiskunnassa. Mikään ei ole niin epäinhimillistä ja yhteiskunnalle niin kallista kuin jättää ikäihmisen voimavarat hyödyntämättä, asui hän kotona tai yhteisökodissa. Kotihoidon kulttuurinen muutos mahdollistaisi myös kotona asumisen pidempään, mutta toisaalta haluan edelleen todeta, että kotihoidon rajat ovat jossakin. Kun yksin asuva muistisairas ei enää muista syödä eikä juoda eikä hän tiedä, mitä vessassa tehdään, hänen ei pitäisi enää olla omassa kodissaan vaan yhteisökodissa. Valitettavasti tällä hetkellä kotihoidossa on myöskin tällaisia henkilöitä, jotka eivät muista syödä eivätkä juoda eivätkä osaa käyttää puhelinta eivätkä tiedä, mitä vessassa tehdään. Se on todella epäinhimillistä. Ja sitten kun ihminen muuttaa yhteisökotiin, niin sielläkin jokaisella tulee olla oikeus ulkoiluun ja aktiiviseen elämään. Siksi minimimitoitus on saatava lakiin, ja siksi tämä lakiesitys on kannatettava.

Lopuksi, arvoisa puhemies: Asian yhteydessä on keskusteltu siitä, mistä saadaan lisää hoitotyöntekijöitä. Toki varmaan koulutusta on lisättävä, mutta toisaalta on hyvä muistaa, että Suomessa on paljon hoitotyöntekijöitä siirtynyt pois sosiaali- ja terveydenhuollon työtehtävistä tai siirtynyt tekemään vastaavaa työtä ulkomaille. Yksi syy on huono palkkaus, mutta vähintäänkin yhtä suuri syy on työelämän epäinhimillisuus. Selvitysten mukaan yhä useampi sairaanhoitaja ja lähihoitaja harkitsee alan vaihtoa, koska todellisuuden ja ammatti-identiteetin välillä on niin suuri ristiriita: työtä ei pystytäkään tekemään niin hyvin kuin haluaisi. Jos työolosuhteet saadaan inhimillisemmiksi esimerkiksi mitoituksia parantamalla, moni hoitotyöntekijä varmasti harkitsee alalle tai myös Suomeen palaamista.

18.47 Pekka Puska kesk: Arvoisa puhemies! Tässä ystävänpäivän hengessä totean, että edustaja Guzeninan aloitteessa on kirjattu se hyvä asia, jolle täällä välikysymyksen salikeskustelussa oli hyvin laaja kannatus, eli se, että nykysysteemi vuotaa. Nykylain hyvät tavoitteet on monessa laitoksessa hylätty, ja seurauksena on nähty irvokkaita tapauksia: raha on voittanut inhimillisyyden. Tarvitaan pohjaksi tämä sitova henkilömitoitus, kuten olemme ilmoittaneet. Samalla totean, että edustaja Nurmisen aloitteessa, joka on seuraavana, on myöskin hyvää ja tärkeää asiaa.

Pöytäkirja PTK 159/2018 vp

Tärkeää on samalla todeta, että hoitajamitoitus on vain yksi asia niistä tarvittavista toimenpiteistä, joilla vanhuksille turvataan hyvä laitoshoido. Sitovan hoitajamitoituksen lisäksi hoitajamäärä pitää sitten suhteuttaa myös laitoksen asiakasrakenteen tarpeeseen. Tämän nykyisen vanhuspalvelulain periaatteet ovat kyllä hyvät, mutta nähtyjen kokemusten pohjalta tarvitaan joukko sitovia toimenpiteitä, pakollinen raportointi sekä kiristetyt rangaistusmahdollisuudet. Lakiin pitää laittaa joukko pakollisia hoidon kriteereitä, niiden indikaattoreita, joihin kuuluu myöskin asukkaiden kuulemista ja hoidon tulosten arviointia. Siihen kuuluu myöskin näiden indikaattorien raportointi ja seuranta laitoksissa, sen kunnan ja tulevan maakunnan toimesta valvonta ja sitten taustalla Valviran valvonta.

Viitaten aiempaan keskusteluun olen täysin vakuuttunut, että vanhusten laitoshuollon järjestäminen ja valvonta tulevissa sote-maakunnissa merkitsee nykytilanteeseen huomattavaa parannusta ja mahdollisuutta saada nykyiset markkinavoimat paremmin kuriin. On hienoa, että sosiaali- ja terveysministeriö on jo aloittanut koko tämän tärkeän kokonaisuuden valmistelun, johon kuuluu myöskin tämän tärkeän aloitteen asia.

Samassa yhteydessä on muistettava myös vanhustenhuollon laajempi kuva. Tässä tehostetussa laitoshuollossa on ehkä noin 40 000 ihmistä, samaan aikaan ikääntyviä eli yli 65-vuotiaita on noin 1 miljoona. Tasavallan kannalta iso asia on tämän ison porukan terve ikääntyminen, jotta mahdollisimman pitkään voitaisiin elää terveinä ja toimintakykyisinä. Tähän liittyen olemme ehdottaneet muun muassa eläkeikäisten neuvolaa ja eläkeikäisten terveystarkastusta, josta on Raahessa hyviä kokemuksia. Tähän liittyy myös vaikeuksien ilmaantuessa kotihoito, josta jo tässä puhuttiin. Sen resurssit ja henkilöstön saatavuus ja tarvittava henkilöstömitoitus on sielläkin turvattava.

Siis tämä laajan eläkeikäisen väestön terve ikääntyminen ja suoriutuminen kotona mahdollisimman pitkään on todella tasavallan iso asia ja myöskin sote-kustannusten kannalta megaluokan asia. Eli, arvoisa puhemies, samalla kun panemme vanhusten laitoshuollon kuntoon, emme saa unohtaa koko terveen ikääntymisen laajaa kuvaa.

18.50 Ben Zyskowitz kok: Arvoisa herra puhemies! Hyvät kansanedustajat! Hyvää ystävänäpäivää aloitteen ensimmäiselle allekirjoittajalle, edustaja Guzeninalle, ja kaikille muillekin kansanedustajille. [Eduskunnasta: Kiitos, kiitos!]

Viime päivien keskustelu vanhuspalveluiden tilasta ennen kaikkea ympärivuorokautisessa tehostetussa palveluasumisessa on ollut tarpeen. On paljastunut järkyttäviä tilanteita, järkyttäviä laiminlyöntejä, ilmeisesti myös järkyttäviä väärinkäytöksiä. Tämä keskustelu on pysähdyttänyt meidät näiden kysymysten äärelle, ja myös, kuten nähdään kansalaisten reagoinnista, niin paitsi valvontaviranomaisille, medioille ja muualle, tämä keskustelu on ollut tärkeätä myös kansalaisille, ja moni on halunnut kertoa omien läheistensä huonoista kokemuksista. [Antti Lindtman: Tähän mennessä kaikki kohdillaan!] Ovatko väärinkäytökset tai laiminlyönnit, vähintään laiminlyönnit, perustuneet ahneuteen vai moraalittomuuteen — itse luulen, että molempiin, ja myös kuntien haluun säästää menoissaan. Kun kunnat ovat kilpailuttaneet ja ovat olleet valmiit maksamaan sanotaan nyt sitten Ladan hinnan, niin ei pitäisi ihmetellä, ettei olekaan sillä hinnalla saatu Mersua. Tässä mielessä, kun tämä sali on täynnä kuntapäättäjiä, niin luulen, että tässä on ollut vähän liikaa käsien pesua tämän ongelman ympärillä, ja väitetäänkin, että käsidesi olisi eduskunnasta loppunut.

Mitä kokoomukseen tulee, me olemme halunneet korostaa sitä, että ei ole olemassa yhtä taikalukua, 0,7, jolla nähdyt ongelmat ja laajat kysymykset, jotka liittyvät vanhustenhuo-

Pöytäkirja PTK 159/2018 vp

toon, voitaisiin ratkaista. Olemme halunneet korostaa sitä, että vanhusten pitää saada hyvää hoitoa tarpeensa mukaan.

Tässä keskustelussa eduskunnassa on jossain vaiheessa kiistetty se, että tässä sosiaalidemokraattien aloitteessa oltaisiin tarjoamassa vain yhtä lukua ratkaisuksi tähän kysymykseen. No, minulla on tämä lakialoite täällä edessäni, ja voin kertoa, että totuus on se, että tämän määritelmän lisäksi, josta on tehty oma kohta, niin tässä laiksi ikääntyneen väestön toimintakyvyn tukemisesta sekä iäkkäiden sosiaali- ja terveyspalveluista annetun lain muuttamisesta tarjotaan 20 §:ään yhtä virkettä, jossa on yksi luku. [Antti Lindtman: Pitää paikkansa!] Kun samalla tiedämme kaikki, että vanhusten hoiva on paljon laajempi kysymys, johon liittyvät kotihoito, omaishoito ja monet muut ulottuvuudet, [Antti Lindtman: Kyllä, kyllä!] niin miksikä me yleensä kutsumme sitä, kun erittäin vaikeaan, monta vuotta esillä olleeseen, laajaan ongelmaan tarjotaan yhtä yksinkertaista ratkaisua? Miksikä me sitä kutsumme, edustaja Guzenina? [Vastauspuheenvuoropyyntöjä] Yleensä me kutsumme sitä populismiksi, mutta tässä, kun te tarjoatte tähän monivuotiseen, laajaan, vaikeaan ongelmaan yhtä ratkaisua, yhtä lukua tuonne lakiin, niin teidän mielestänne ilmeisesti on kyse riittävästä ratkaisusta eikä mistään populismista. [Antti Lindtman: Ei, lukeeko siellä niin?]

Hallituksen lähestymistapa on toinen. Toisin kuin julkisuudessa ministeri Saarikon puheiden perusteella ymmärrettiin, hallitus ei ole selvittämässä yhden mitoitustilavuuden lisäämistä vanhuspalvelulainsäädäntöön — ei ole. [Sosiaalidemokraattien ryhmästä: No niin! — Antti Lindtman: Tuo on uutinen!] Kun te kysytte, edustaja Guzenina, puheenvuorossanne, mitä hallitus on tekemässä, niin hallitus on tekemässä sitä, mitä vastuullisen päätöksentekijän pitääkin tehdä, eli tähän laaja-alaiseen, monitahoiseen ongelmaan, siihen etsittään ratkaisua paljon laajemmalta pohjalta. Ja kun kysytte, mitä hallitus on tekemässä, niin vastaan teille lukemalla otteita suoraan hallituksen tiedotteesta, jonka se antoi toissapäivänä: Ministeriryhmä päätti käynnistää työn vanhuspalvelulain uudistamiseksi. Työssään virkamiesryhmä arvioi ainakin seuraavia kokonaisuuksia: 1) ennaltaehkäisyn näkökulma, 2) henkilöstön määrä, osaaminen ja kohdentaminen sekä osaajien tarve ottaen huomioon myös kotihoito ja omaishoito, 3) hoidon laadun varmistamiseen liittyvät tekijät, kuten hoidon laadun indikaattorit sekä valvontaan liittyvä sääntely, 4) palvelutarpeen arviointi sisältäen kansallisen, vertailukelpoisen palvelun ja hoidon tarpeen arvioinnin ja seurannan mittarin. Tähän työhön, jota hallitus on siis käynnistämässä tai käynnistänyt, mutta työryhmää ei ole vielä asetettu, kokoomus on sitoutunut. Annamme tälle työlle tukemme ja odotamme ennakkoluulottomasti, mitä tämä käytännössä virkavastuulla toimivien virkamiesten työryhmä tulee esittämään. Edustaja Guzenina, tähänkään monimutkaiseen ongelmaan ei ole olemassa yhtä yksinkertaista vastausta, joka olisi puettavissa yhteen lukuun, joka liitetäisiin tähän lakiin.

Sitten, arvoisa herra puhemies, muutama sana sotesta. Kun täällä puhutaan yleensä sotesta, te oppositiossa kerrotte, että se lisää kustannuksia miljardeilla. On puhuttu, että 3 miljardin kustannusten hillinnän sijaan käsillä onkin 3 miljardin kustannusten kasvu siihen nähden, mitä muuten on arveltu. Kun tästä puhutaan, niin te kerrotte, että sote tulee edellyttämään vanhuspalveluista satojen miljoonien säästöä, [Antti Lindtman: Miljardin!] jotta saavutetaan se 3 miljardin kustannusten hillintä, joka sotessa on tavoitteena. Nyt te ette oikein voi samanaikaisesti uskoa, että sote toteutuessaan lisää kustannuksia miljardeilla, ja samanaikaisesti seuraavana päivänä uskoa, että sote pakottaa vanhuspalveluista satojen

Pöytäkirja PTK 159/2018 vp

miljoonien säästöihin. [Välihuutoja sosiaalidemokraattien ryhmästä] Yrittäkää nyt päättää, kumpaa mieltä olette, älkääkä olko joka toinen päivä jotain toista mieltä.

Täällä kyselytunnilla jo kerrottiin, että kun tänä päivänä 200 yksikköä, kunnat ja kuntayhtymät, kilpailuttavat, hankkivat näitä palveluja, niin siellä ei ole sellaista osaamista kilpailuttamiseen, sopimusten tekemiseen ja valvontaan, kuin tulee olemaan 18 yksiköllä eli tulevilla maakunnilla. Otan tähän myös toisen näkökulman. Te sanotte, että valvonta heikenee soten myötä. [Sosiaalidemokraattien ryhmästä: Kyllä!] Minä sanon, että valvonta paranee, koska tuhansien vanhusten omaiset voivat valvoa joka päivä tai joka viikko tai joka kuukausi tätä toimintaa, [Välihuutoja sosiaalidemokraattien ryhmästä] koska tämä valinnanvapaus, se, että maakunta antaa asiakassetelin, pakottaa palveluntuottajat panostamaan laatuun. Kuka laittaa omaisensa tai kuka vanhus laittaa itsensä sellaisen palveluntuottajan laitokseen, joka on huonomaineinen, jossa tiedetään, että laiminlyödään, ollaan yrmeitä, ei anneta kunnon palvelua? Valinnanvapaus tarkoittaa sitä, että vanhukset ja heidän omaisensa valitsevat, ja silloin he valitsevat laadukkaat palvelut. Se pakottaa [Puhemies koputtaa] palveluntuottajat panostamaan laatuun. Ja haluan sanoa, että ei ole pakko valita — ei kenenkään ole pakko valita.

Ensimmäinen varapuhemies Mauri Pekkarinen: Anteeksi, edustaja Zyskowicz. Yli 8 minuuttia on nyt kulunut. [Antti Lindtman: Nopeasti se aika rientää!] Pyydän, että pyydätte uuden puheenvuoron, jolloin sanottu pelisääntö, minkä kertaalleen totesin, voisi toteutua meidän kaikkien kohdalla.

Teen senkin ja sanon lopuksi: ei kenenkään ole pakko valita. Maakunnan on velvollisuus tarjota asiakasseteli, [Puhemies koputtaa] mutta kenenkään ei ole pakko valita.

18.59 Maria Guzenina sd (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Melkein hetken ajattelin, että kyseessä oli joku huono puskanäytelmä. Jos ei kyse olisi niin vakavasta asiasta, niin varmasti olisi hymyilyttänyt. Edustaja Zyskowiczin monet väitteet olivat täysin paikkansapitämättömiä ja osin menivät jopa komiikan puolelle.

Nyt tämä ensimmäinen asia tai väite: Te sanoitte, että hallitus ei siis aiokaan selvittää mitoituksen sitomista lakiin. Tämä on uutinen. Ovatko tästä asiasta samaa mieltä keskustalaiset, jotka ovat julkisuuteen tulleet hyvinkin voimallisesti ja todenneet, että keskustapuolue kannattaa nimenomaan mitoitusta 0,7:n minimitasolle ja nimenomaan niillä parametreilla, että se on se minimi ja hoidettavuus otetaan huomioon? Aivan kuten tässä opposition tekemässä aloitteessa.

Ben Zyskowiczin virhe numero 2: ”Toimintayksikössä” — minä luen nyt tätä aloitetta, tämä on siis 20 § — ”on oltava henkilöstö, jonka määrä, koulutus ja tehtävä rakenne vastaavat toimintayksikön palveluja saavien iäkkäiden henkilöiden määrää ja heidän toimintakykynsä edellyttämää palvelun tarvetta ja joka turvaa heille laadukkaat palvelut. Henkilöstömitoituksen tulee olla tehostetussa ympärivuorokautisessa palveluasumisessa ja pitkäaikaisessa laitoshoidossa kuitenkin vähintään 0,7 täysiaikaista työntekijää palveluja saavaa iäkästä henkilöä kohden.” En tiedä, [Puhemies koputtaa] onko teillä mahdollisesti vaikeuksia ymmärtää luettua tekstiä, mutta se, mitä te väititte tekstissä sanottavan, ei pidä paikkaansa. [Puhemies koputtaa] Tässä otetaan huomioon nimenomaan näiden hoidettavien vanhusten hoidettavuus.

Pöytäkirja PTK 159/2018 vp

Ensimmäinen varapuhemies Mauri Pekkarinen: Arvoiset edustajat! Tässä keskustelussa tämän jälkeen ei ylitetä niitten pelisääntöjen mukaisia menettelyjä, joista eduskunnan puhemiesneuvosto — koko tämä sali — on yksimielisesti päättänyt.

19.01 Krista Kiuru sd (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Pyysin vastauspuheen vuoroa silloin, kun edustaja Guzenina puhui siitä, että hänen aloitteensa tulee huomenna valiokunnan käsittelyyn, joten toteankin, että näin todella on. Aamulla me käsittelemme valiokunnassa sitä, otetaanko vanhustenhuolto koko eduskunnan asiaksi valiokunnan kautta vai mennäänkö jopa niin pitkälle, että löytyy tukea edustaja Guzeninan aloitteen hyväksymiselle. Tästä siis aamulla lisää.

Mutta nyt kun on mahdollisuus, niin, edustaja Zyskowicz, kyllä täytyy sanoa, että en ole koskaan kuullut mitään niin surullista puhetta, kuin mitä te puhutte. Ministeri Saarikko kertoo täällä, että vanhuspalvelulain valmistelua kiirehditään, että ihmiset mittaavat nyt luotamustaan hyvinvointivaltioon ja että sekä mitoitus- että myös laajempi valmistelu aloitetaan, ja te kerroitte täällä, että ei hallitus aiokaan valmistella laajemmin eikä missään tapauksessa aio valmistella hoitajamitoituksen säätämistä lakiin. Olen todella pettynyt siihen, [Puhemies koputtaa] jos te olette saanut hallituksessa tällaisen ratkaisun aikaan.

19.02 Juha Rehula kesk (vastauspuheenvuoro): Arvoisa herra puhemies! Täällä edustaja Zyskowiczin puheenvuoron jälkeen todettiin, että olisi naurattanut, jos ei ja niin edelleen. Minusta, arvon opposition edustajat, te ilkuitte, te nauroitte. On todennettavissa kuvanauhoilta se, mitä täällä tapahtui. [Välihuutoja sosiaalidemokraattien ryhmästä] En suinkaan allekirjoita ihan joka sanaa enkä joka toistakaan edustaja Zyskowiczin puheesta. Ei ole yksinkertaista ratkaisua isoon kysymykseen. [Antti Lindtman: Kannatanko tätä?] Ei ole eikä tule.

Toinen asia: Tässä valiokunnan puheenjohtaja käytti puheenvuoron. Jos minä olen jostakin huolissani tällä hetkellä, olen koko eduskunnan työstä, työskentelytavoista ja niistä periaatteista, joilla täällä hoidetaan asioita, ja, arvoisa valiokunnan puheenjohtaja, te esittelette yksinkertaisen ratkaisun valiokuntatyöstä ison ongelman ratkaisemiseksi. [Krista Kiuru pyytää vastauspuheenvuoroa] Niinhän ei todellakaan huomenaamulla tapahdu, että yhden lakialoitteen pohjalta tehtäisiin yhdessä iso muutos.

Ensimmäinen varapuhemies Mauri Pekkarinen: Myönnän edustaja Rehulan puheenvuoron johdosta vastauspuheenvuoron valiokunnan puheenjohtajalle, edustaja Kiurulle.

19.03 Krista Kiuru sd (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Kiitän Rehulaa luottamuksesta ja sen jälkeen totean, että eduskuntaan tulee käsittelyyn tämä edustaja Guzeninan aloite ja normaaliin tapaan se saapuu myös valiokunnan käsiteltäväksi, ja sitä, edustaja Rehula, kutsutaan demokratiaksi. Ja tämä asia on aamulla käsittelyssä.

Itse kannatan hoitajamitoitusta. Olen tehnyt niin vuoden 2012 jälkeen, kun olen saanut pitkään työskennellä sosiaali- ja terveystieteiden ministerityöryhmässä. Niiden arvioiden perusteella meillä tällä hetkellä vasta 20 prosenttia meidän nykyisistä yksiköistä täyttää tämän 0,7:n minimivaatimuksen, joten tavoitetta pitäisi nostaa 0,7:stä, mutta minimin pitäisi olla siinä.

Pöytäkirja PTK 159/2018 vp

Sen lisäksi kannatan laajempaa toimintapakettia, ja tältä osin minusta on hiukan raskauttavaa antaa ymmärtää, että tämä laajempi paketti olisi jotenkin SDP:n vastustuksessa, päinvastoin. Mutta me olisimme valmiit siirtymään sanoista tekoihin.

19.04 Merja Mäkisalo-Ropponen sd (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Minusta on aika erikoinen ajatus, että omaisten tehtävänä olisi palvelujen laadun valvonta. Sitten lisäksi on tietysti muistettava, että meillähän on koko ajan yhä enemmän ja enemmän yksin asuvia muistisairaita ihmisiä, ja erityisesti heistä ja heidän hoitonsa ja hoivansa laadusta meidän tulisi olla huolissamme. Mitenkähän muistisairas valitsee palveluntuottajan tai vaihtaa palveluntuottajaa, jos hoito on huono? Ei hän pysty tekemään sitä. Niin monella ei ole edes sitä omaista, ja se laadunvalvonta ei kuulu omaisen tehtäviin, eikä omaisella ole riittävästi tietoa myöskään sitä tehdä. Tai miten käy valvonnan, jos omaisia ei ole, kun eivät resurssit riitä myöskään tähän aluehallintoviranomaisten valvontaan? Oma valvonta on osoittautunut täysin riittämättömäksi asiaksi.

19.06 Pia Kauma kok (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Edustaja Guzenina totesi täällä, että hän on surullinen edustaja Zyskowiczin puheenvuorosta ja tästä keskustelusta, mutta täytyy sanoa, että itse olen kyllä surullinen edustaja Guzeninan hyvin yksinkertaistavasta esityksestä ja asenteesta koko tähän vanhuspalvelukysymykseen. Sama koskee oppositiota kokonaisuudessaan.

Jos nyt oikein muistan, viime viikolla ministeri Saarikko puheessaan totesi, että suositus on ollut tällä hetkellä hoitajamitoituksessa 0,5 ja toteutuma 0,65 ja jos se nostettaisiin tasolle 0,7, niin tarve olisi noin 4 200 lisähoitajalle. [Välihuutoja sosiaalidemokraattien ryhmästä] Ja ne olisivat tietysti kaikki pois sieltä kotihoidosta, mitä tässäkin on taivasteltu.

Nyt pitää muistaa se, että kaikki hoidettavathan eivät tarvitse sitä 0,7:ää, vaan on heitä, jotka tarvitsevat vähemmän, [Sosiaalidemokraattien ryhmästä: Ketkä?] ja sitten on heitä, jotka tarvitsevat huomattavasti enemmän. [Puhemies koputtaa] Eikö se olisi aika huonoa organisointia, jos hoitajat olisivat väärässä paikassa eivätkä siellä, missä heitä tarvitaan?

19.07 Joona Räsänen sd (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Tehdään nyt yksi asia selväksi. Kukaan ei ole väittänyt, että tässä haastavassa asiassa ainoastaan yksi asia korjaa kaikki ongelmat. Mutta se yksikään asia eli se, että varmistaisimme sen, että vanhuksia hoitaisi välttämätön määrä henkilökuntaa, siellä olisi tarpeeksi hoitavia käsiä, ei kokoomukselle käy. Se on kyllä käynyt selväksi.

Viime vaalikaudella hoitajamitoitus kaatui kokoomuksen vastustukseen, ja tälläkin kaudella näyttää nyt edustaja Zyskowiczin puheiden jälkeen siltä, että hoitajamitoitus kaatuu kokoomuksen vastustukseen. Kun ministeri Saarikko täällä totesi, että kyllä, tässä uudistustyössä käydään myös hoitajamitoitusasia läpi, niin nythän edustaja Zyskowicz totesi, että ei sitä käydä. [Ben Zyskowicz: No en todellakaan todennut!] Sekin on nyt sitten kokoomuksesta kiinni. Eihän voi olla niin, että jos kaikki muut puolueet tässä salissa ovat sitä mieltä, että sitova hoitajamitoitus kirjataan lakiin, niin yksi puolue pystyy tämän kaatamaan. Kyllä toivottavasti tähän vaaleissa saadaan muutos.

19.08 Toimi Kankaanniemi ps (vastauspuheenvuoro): Arvoisa herra puhemies! Edustaja Zyskowicz, niin kuin moni muukin, syyttää täällä yksioikoisesti kuntia. Tämän vuosikymmenen alkupuolella varsinkin, ihan viime vuoteen asti, kuntatalous on ollut niin ah-

Pöytäkirja PTK 159/2018 vp

taalla, että kunnat ovat joutuneet käytännön pakosta valitsemaan halvimman hoidon. Se on teidän hallituksenne, Kataisen hallituksen, leikkausten syytä suurelta osin. Eli varat eivät ole riittäneet hyvään hoitoon, ja siitä vanhuksemme tänä päivänä vielä kärsivät.

Sitten toinen kysymys on se, että me tarvitsemme tämän 0,7:n lakiin. Perussuomalaiset kannattavat sitä, [Sosiaalidemokraattien ryhmästä: Hyvä!] mutta se yksin ei riitä. [Sosiaalidemokraattien ryhmästä: Ei tietenkään!] Tarvitaan valvontaa. Meillä on hajautettu valvonta. Se pitää koota niin, että se on tehokas, taloudellinen ja vaikuttava. Ja kolmanneksi vielä tarvitaan sanktiot, [Sosiaalidemokraattien ryhmästä: Kyllä!] selkeät sanktiot siitä, kun rikotaan sopimuksia tai jopa lakia.

19.09 Kristiina Salonen sd (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Luen täällä juuri uutista, jossa ministeri Saarikko toteaa, että valmistelu hoitajamitoituksen kirjaamiseksi lakiin aloitetaan. Nyt jään miettimään, kuka tässä nyt on ymmärtänyt väärin, kuka on ikään kuin oikeassa tässä asiassa. Se olisi nyt hyvä kuulla — täällä on sekä kokoomuksen että keskustan edustajia, jotka varmaan tietävät, mistä on sovittu — koska kyllä tämä on keskeinen eroava viesti, jonka nyt täällä kerrotte.

Edustaja Zyskowiczille haluaisin sanoa, että miettikääpä tilannetta, jossa kotona on odotettu vaikka muistisairaansa kanssa kuukausia, murehdittu, huolehdittu siitä, että jatkuvasti on ulos karkailuja, ei pystytäkään pitämään huolta muistisairaasta, ja kun vihdoinkin päästään sinne ympärivuorokautiseen hoivaan, niin se ei muuten ole mikään ravintola, josta seuraavana päivänä voi todeta, että en tykännyt tästä paikasta. [Puhemies koputtaa] Se ihminen vie sinne koko omaisuutensa, se menee kotiin.

Ensimmäinen varapuhemies Mauri Pekkarinen: Arvoisat edustajat, myönnän tässä debattivaiheessa vielä vastauspuheenvuorot edustajille Nurminen, Lindtman, Kari, Guzenina ja Zyskowicz, ja sen jälkeen mennään puhujalistaan.

19.10 Ilmari Nurminen sd (vastauspuheenvuoro): Arvoisa herra puhemies! Mietin tässä, minkä takia tähän erinomaiseen aloitteeseen ei tullut enempää hallituspuolueiden kansanedustajien allekirjoituksia. Nyt minä ymmärrän, koska edustaja Zyskowicz täällä kertoo, että tätä asiaa ei edes valmistella ja tätä ei haluta. Siinä mielessä nyt ymmärrän tämän syyn. Mutta nyt valiokunta-aloite on tehty, ja toivoisin, että tätä voitaisiin viedä eteenpäin, ja siinä mielessä hallitus voisi tarkastella kantaansa, koska tämä asia on äärettömän tärkeä.

Täällä edustaja Zyskowicz sanoo, että tämä ei ratkea yhdellä virkkeellä. Tämä on parannus, tämä yksikin virke, tähän asiaan. Tällä hetkellä ihmiset ympärivuorokautisessa hoidossa ovat niin huonokuntoisia, että he tarvitsevat toista ihmistä kaikkeen päivittäiseen elämäänsä, kääntäkseen kylkeään, vessaan, isolla osalla on muistisairauksia, he ovat täysin riippuvaisia näistä hoitajista ja ihmisistä. Yksinkertaisesti hoitajia on liian vähän, ja tällä lain kirjauksella varmistetaan, että hyvä hoito on edes käytännössä [Puhemies koputtaa] mahdollista.

19.11 Antti Lindtman sd (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Tässä on annettu ymmärtää, että on olemassa hoivakoteja, joissa alempi kuin 0,7-mitoitus riittää. Minä ymmärrän, että tämä on myös kokoomuksen kanta, minkä takia tätä ei haluta kirjata lakiin. Voitteko nimetä hoivakodin, missä alle 0,7 riittää, tai ihmisen, jolle se riittää? Toisekseen,

Pöytäkirja PTK 159/2018 vp

kukaan ei ole väittänyt, että vain tämä ratkaisee, että tämä ratkaisisi koko vanhustenhoidon. Jos sellaista on joku väittänyt, pyydän, että esitätte lähteen.

Mutta, arvoisa puhemies, uutinen tässä oli se, että Zyskowicz, edustaja Zyskowicz, hallituksen varaministeriksikin kutsuttu edustaja Zyskowicz totesi tuolla pöntössä, että toisin kuin ministeri Saarikko on antanut ymmärtää, hallitus ei selvitä hoitajamitoituksen kirjaamista lakiin. Minulla on täällä Yle-uutinen, jossa vastuuministeri Saarikko sanoo, että hän käynnistää hoitajamitoituksen valmistelun. [Puhemies koputtaa] Mikä on hallituksen linja? Tämä olisi hyvä saada nyt keskustelussa selväksi.

19.12 Mika Kari sd (vastauspuheenvuoro): Arvoisa herra puhemies! Tässä varmaan aletaan nyt kiertää tätä lautasta, ja toivon, että kokoomukselta tai sitten mahdollisesti keskustalta tulee vastaus. Sinisiähän täällä salissa ei näin tärkeän asian äärellä taida ollakaan.

On hämmästyttävää myös se, että annetaan kuva, että täältä oppositiosta olisi esitetty nimenomaan, että tällä mitoituksella kaikki ongelmat ratkaistaisiin. Mutta ratkaistaisiin nyt vaikka yksi ongelma. Kokoomuspuolueen puheenjohtaja taisi olla kiinnostunut enemmän desimaaleista tai niiden puutteesta, mutta nämä pilkut ja numerot tarkoittavat yli 4 000:ta ihmistä hoito- ja hoivapalveluiden piiriin, eivätkä ne 4 000 ihmistä ole pois jostain vaan he ovat plussaa sille palvelutasolle, jota nyt yritetään nostaa.

Arvoisat hallituspuolueiden edustajat, oletteko te tämän esityksen takana vai ette? Onko ministeri Saarikko puhunut vastoin parempaa totuutta, edustaja Zyskowicz?

19.13 Maria Guzenina sd (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Muualle hakeutuneita hoitoalan ammattilaisia on tällä hetkellä 30 000. Kymmenen vuotta sitten heitä oli 10 000, nyt heitä on jo 30 000. Onko Suomella varaa kouluttaa näitä ihmisiä, jotka sitten siirtyvät jonnekin muualle, koska hoito- ja hoiva-ala on niin raskasta heille?

Asiantuntija toisensa jälkeen — asiantuntija toisensa jälkeen, googlatkaa, jos ette usko — on viimeisten päivien aikana ilmaissut julkisesti, että vaikka he ehkä epäilivät vuonna 2012 mitoituksen kirjaamista lakiin tasolla 0,7, nyt he kannattavat sitä. Nyt he kannattavat sitä. Kokoomus tuntuu olevan nyt se viimeinen linnake, ja nyt te ilmeisesti olette saaneet hallituksen sisällä sellaisen sekaannuksen aikaan. Ben Zyskowicz, te kerroitte juuri, että ministeri ei valmistelekaan tätä sitovaa hoitomitoitusta lakiin, toisin kuin hän ihan äskettäin vielä antoi ymmärtää. Mitä siellä hallituksessa [Puhemies koputtaa] tapahtuu? Pidätkö te nyt kaikkia muita hallituspuolueita panttivankeina tämän asian suhteen, [Puhemies koputtaa] niin kuin te piditte viime hallituskaudella?

Ensimmäinen varapuhemies Mauri Pekkarinen: Ja vielä ennen edustaja Zyskowiczin puheenvuoroa myönnän vastauspuheenvuoron edustaja Laiholle.

19.15 Mia Laiho kok (vastauspuheenvuoro): Kiitos, puhemies! Nyt tässä keskitytään tähän mitoitusasiaan, ja tämä on todella harmillista, koska vanhustenhoito on tärkeä asia, ja täällä kerätään poliittisia irtopisteitä yhdellä luvulla. Tämä yksi luku ei todellakaan ratkaise mitään. Sillä käännetään selkä muille vanhuksille. Meillä tarvitaan vanhustenhoitoa kotihoidossa, omaishoidossa, ja vanhuksen hoitoisuuden pitää ratkaista se, minkälainen on se mitoitus. [Välihuutoja sosiaalidemokraattien ryhmästä] Sillä tavalla, kun vanhusten hoitoisuus lasketaan yhteen, niin sen perusteella voidaan arvioida mitoitusta. Mutta kun sanotaan, että hoitoisuusmittari on sama kuin kuumemittari, mitä oppositio on sanonut, niin se

Pöytäkirja PTK 159/2018 vp

on työntekijöiden työn aliarvioimista, koska tälläkin hetkellä hoitohenkilökunta tekee ympäri Suomea tätä arviointia.

Ensimmäinen varapuhemies Mauri Pekkarinen: Ja vielä vastauspuheenvuoro debatin aloittaneelle, tai oikeastaan käynnistäneelle, edustaja Zyskoviczille.

19.16 Ben Zyskowicz kok (vastauspuheenvuoro): Arvoisa herra puhemies! En osaa nimetä hoivakoteja, joissa pienempi mitoitus riittää, mutta ilmeisesti niitä on ainakin Tampereella, koska siellä valtuutettu Sanna Marin äänesti 0,57-mitoituksen puolesta.

Mitä sitten tulee tähän peruskysymykseen, hallitus ei ole päättänyt, että se erillisenä kysymyksenä selvittää hoitajamitoituksen liittämistä lakiin. Sen sijaan se on päättänyt laajemmasta selvityksestä, ja kuten täällä luin, niin osa tätä selvitystä on henkilöstön määrä, osaaminen ja kohdentaminen sekä osaajien tarve ottaen huomioon myös kotihoito ja omaishoito. Eli tästä asiasta on turha hyppiä seinille. Tämä on se, mitä hallitus on päättänyt.

Sitten, edustaja Guzenina, te voitte lukea tämän koko lain kaikki muut pykälät ja momentit, mutta fakta on se, että te esitätte lisättäväksi yhden virkkeen, jossa on yksi luku, ja se on juuri se, mikä ei ole riittävä ratkaisu.

Ja lopuksi, kun puhuin omaisten valvonnasta, te haluatte ymmärtää sen väärin. Tarkoitin, että kun omaiset ja vanhukset valitsevat, [Puhemies koputtaa] se pakottaa, ymmärrätekö, pakottaa palveluntuottajat panostamaan laatuun, koska asiakkaina sen jälkeen eivät ole kunnat vaan nämä yksittäiset vanhukset ja heidän omaisensa.

Ensimmäinen varapuhemies Mauri Pekkarinen: Puhujalista, edustaja Rehula.

19.17 Juha Rehula kesk: Arvoisa herra puhemies! Laaja kokonaisuus, monta asiaa, monta näkökulmaa. Historiakatsaukseen voisi käyttää tämän 7 minuuttia, mutta kun aloitteen allekirjoittaja korostetusti totesi vuoden 2012 lainsäädännön ja sen lausuman, joka löytyy eduskunnan vastineesta silloiseen hallituksen esitykseen vanhuspalvelulaista, en malta olla muistuttamatta vuoden 2014 joulunalusajasta, jolloin 270 miljoonaa vähennettiin vuoden 2015 budjetista ja kirjattiin lakiin [Krista Kiuru pyytää vastauspuheenvuoroa] ”vain lääketieteellisin perustein voidaan myöntää pitkäaikaishoitopaikka”. Tämä on suora sitaatti siitä laista, joka täällä eduskunnassa hyväksyttiin — saapi sitä pyöritellä päätään. Täällä lain esittelijä kertoi — taisi käydä pieni lapsus — että kotihoitoon tuntuu olevan vaikeampaa ja vaikeampaa päästä. Todellisuus kaiketi on se, että laitoshoitoon, siihen tuettuun asumiseen ja laitoshoitoon, on vaikeaa päästä. Niin olette aikanaan päättäneet. Tästä ei pääse pois.

Kolmas kommentti: Täällä kerrottiin, kuka on vanhuspalvelulain äiti. Sen verran minäkin olen ollut biologian tunnilla hereillä, että jotta voi olla äiti, pitää syntyä lapsi. Ja sen lapsen pitäisi olla sitten kymmenen pisteen tai yhdeksän tai kahdeksan pisteen lapsi. Me osaamme kaikki kyllä tämän toinen toisillemme nakkelukin. Tämä on hyvin helppoa. Mutta se vanhuspalveluiden tilanne, joka Suomessa tällä hetkellä on — minä olen kiitollinen siitä ja keskustassa ollaan kiitollisia siitä, että tätä keskustelua käydään. Matkan varrella on ollut Koukkuniemi. Koukkuniemellä on päästy eduskuntaan. Meillä on ollut tällä vaalikaudella Turun Kupittaa. Nyt meillä on akuutisti Pietarsaarta, Joroista ja muutamia muita paikkoja. Minä kysyn ääneen: miksi tarvitsee tapahtua jotakin ihmisarvolle vastaista, jotta esimerkiksi tämä sali oikeasti herää siihen, mistä meidän vanhuspalveluissa on kysymys?

Pöytäkirja PTK 159/2018 vp

Ollaan tilanteessa, jossa ei tarvitse ennustaa sitä tulevaisuutta, johon ollaan menossa. Samanaikaisesti kun me mietimme eurojen riittävyyttä, meidän pitää pystyä huolehtimaan siitä, että meidän nuoret olisivat kiinnostuneita siitä työstä, jota tällä hetkellä kymmenettuhannet naiset ja myös miehet tekevät, tekevät parhaan kykynsä, osaamisensa ja taitonsa mukaan. Ei auta, vaikka meillä olisi mimmoinen laki, vaikka meillä olisi mimmoiset pykälät, jos toimitaan vastoin ihmisarvoa. Niin kuin tämän päivän kyselytunnin keskustelussa sanoin vieressä istuneelle kollega Toimi Kankaanniemelle kyselytunnin aikana: on se tämä maailma muuttunut, kun vanhuspalveluiden osalta puhutaan rikoksista, rikosnimikkeistä ja asioista, joissa on toimittu vastoin inhimillisyyttä, ihmisarvon vastaisesti, puhutaan rikosnimikkeistä. Minusta se kertoo tästä yhteiskunnan tilasta paljon paljon enemmän kuin se keskustelu, mitä täällä puolin ja toisin — en ollenkaan väitä olevani tässä puhdas pulmunen — käydään ikään kuin jollakin kikka kolmosella, vaikka se olisi isompikin, merkittävämpikin asia, että ratkaistaisiin tilanne.

Mitoitus, mikään mitoitus, ei tule koskaan ratkaisemaan sitä tilannetta, joka on siellä ikääntyneen ihmisen kodissa. Näissä laitospaikoissahan on kyse ihmisen kodista. Sitten täällä kysyttiin, että kertokaa joku paikka nimeltä, jossa on tyytyväisiä ikäihmisiä ja mitoitus on alle 0,7. En valitettavasti pysty nimiä antamaan, mutta sen pystyn sanomaan, että olen käynyt työni vuoksi useissa sellaisissa paikoissa, joissa tulee palautetta, että eivät ole koskaan olleet asiat näin hyvin. Mutta ydinasiahan on se, mikä on se hoitoisuuden tarve, millaisia ihmisiä on, miten asiat on järjestetty. Jos johtaminen on pielessä, jos toimitaan vastoin ihmisarvoa, niin ei sitä kyllä millään lailla valitettavasti paikata. Aivan keskeistä tässä on se, että me saamme valvonnan sille tasolle... Ja tässäkin pitää muuten muistaa, että valvonta on toiminut näitten räikeitten epäkohtien esille tuomisessa — valvonta on toiminut. [Maria Guzenina: Hidas oli valvonta!] Samoin tämä keskustelu on ollut minusta myönteistä siksi, että pitää ihmisten uskaltaa puhua. Niillä tuhansilla ja taas tuhansilla ihmisillä, jotka ovat näissä ikäihmisten asumisen yksiköissä töissä, pitää olla pelko pois, ja heidän pitää voida puhua asioista.

Arvoisa herra puhemies! Tämä hallitus on päättänyt valmistella vanhuspalvelulain, käydä läpi päivitystarpeet. Minä en lue Ylen uutista, minä luen ministeriön tiedotetta, jossa on viisi kohtaa, joihin virkamiestyöryhmä on jo valmistelun käynnistänyt. Ja yksi kohta siellä lukee harvinaisen selvästi: henkilöstön määrä. [Antti Lindtman: Lukeekohan mitoitus?] Siellä lukee henkilöstön määrä. Siellä puhutaan hoitoisuudesta, siellä puhutaan siitä, että vanhuspalvelulaki käydään läpi. [Antti Lindtman: Ministeri on sanonut, että hoitajamitoitusta valmistellaan!] En minä tiedä, mitä muuta siellä voisi tässä kohdassa lukea.

Arvoisa herra puhemies! Keskusta lähtee siitä, että osana ikäihmisten hoidon ja hoivan nykytilan parantamista hoitajamitoitus sidotaan lakiin, 0,7:ään. Sidotaan lakiin hoitajamitoitus 0,7:ään. [Antti Lindtman: Mutta ei se yksin ratkaise!] Mutta on jatkettava heti. Hoitoisuuden on oltava jatkossakin aivan keskeinen asia. Pitää luoda nykyistä paremmat mitarit siihen. Ja toisekseen, se tunne, joka kenties nyt tämän lakialoitteen allekirjoittajilla on, että nyt meillä on tässä kahva, josta kääntää, ja ikäihmisten palvelut saadaan kerralla kuntoon — se kahvahan pitää kääntää, mutta se vaatii monta muuta asiaa. Ja olennaista on viesti eduskunnasta: ihmisten pitää kokea turvallinen vanhuus.

Ensimmäinen varapuhemies Mauri Pekkarinen: Vastauspuheenvuoro, valiokunnan puheenjohtaja Kiuru.

Pöytäkirja PTK 159/2018 vp

19.24 **Krista Kiuru sd** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Edustaja Rehula puhui erittäin tärkeitä asioita, erityisesti puheensa loppuun, kun hän antoi tukensa tälle hoitajamitoituksen nostolle 0,7:ään ja kertoi vielä, että kannattaa suurempaa reformia, niin kuin minäkin. Yhdessä ollaan liikkeellä.

Mutta on hyvä korjata tuon puheen alkupuolella ollut virhe. On hyvä, ettei se jää tänne pyörimään. Nimittäin totesitte, että viime hallituskauden lopulla 300 miljoonaa euroa leikattiin vanhustenpalveluista. Tosiasiassa ei leikattu euroakaan, ei yhdeltäkään momentilta, ei vanhuspalveluista eikä muualtakaan. Mutta, edustaja Rehula, todella tehtiin kustannusten hillintään liittyviä toimia rakennepoliittisen ohjelman nimissä, ja silloin todettiin, että se on linjaus ja vasta silloin, kun kunnille tulee säästöjä tästä aikaan, voidaan nämä säästöt toteuttaa valtionosuuksia leikkaamalla kustannustenjaon tarkastuksen yhteydessä, toisin kuin tämä hallitus on tehnyt. Tämä hallitus on leikannut ensin ja sitten jäänyt odottamaan, onko tehtävien uudella ohjauksella vaikutusta.

Ensimmäinen varapuhemies Mauri Pekkarinen: Vastauspuheenvuorot vielä edustaja Guzeninalle ja sitten edustaja Rehulalle.

19.25 **Maria Guzenina sd** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Minä ilahduin edustaja Rehulan puheenvuorosta. Se oli selkeä, siinä kerrottiin keskustan kanta, joka on sosiaalidemokraattien kanta: hoidettavuus on otettava huomioon. Tämä hoitajamitoituksen sitominen lakiin on osa isompaa pakettia — isompaa pakettia. Ja tiedätkö, edustaja Zyskiewicz, mikä se isompi paketti on? Minä tiedän, että edustaja Rehula kyllä tietää. Hän tietää, koska hän on sen saman paketin kanssa puurtanut kuin minä aikoinaan 2012. Sen paketin nimi on vanhuspalvelulaki, ja siihen sisällytettynä tämä hoitajamitoitus, nyt vihdoin, on se puuttuva pala, joka sinne tarvitaan. Lisäksi lisätään valvontaa, ja siinä se on. Rahaa myöskin, edustaja Zyskiewicz. Mutta täällä salissa kaikki muut puolueet — kaikki muut puolueet — ovat nyt ilmaisseet selkeän kantansa siitä, ja ainoana kokoomus ei vielä-kään taivu siihen, mitä asiantuntija toisensa jälkeen julkisuuteen on tullut kertomaan, [Puhemies koputtaa] että tämä mitoitus täytyy saada riittävälle tasolle, ja se taso on 0,7.

Ensimmäinen varapuhemies Mauri Pekkarinen: Arvoisa edustaja Guzenina, pyysitte puheenvuoron edustaja Rehulan puheenvuoron johdosta ja vastatessanne edustaja Rehulalle käytitte ylivoimaisen valtaosan ajastanne puhutellaksenne edustaja Zyskiewiczia. Tämä ei ole vastauspuheenvuoron idea, ei.

19.27 **Juha Rehula kesk** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa herra puhemies! Tarkoituksella jätin viime vaalikauden kuntien valtionosuusleikkaukset mainitsematta, mutta ne ovat yli 6 miljardia. Viime vaalikaudella leikattiin yli 6 miljardia.

Toisekseen, edustaja, valiokunnan puheenjohtaja Kiuru, en minä käy teidän kanssanne kiistelemään siitä, mitä tehtiin, oliko kustannusten vähennystä vai ei. Minulla on 4. päivältä joulukuuta 2014 valiokunnan mietintö tässä edessäni, ja ei se ole sattumaa, että tämä joulun alla käsiteltiin, koska budjettiin tehtiin leikkaus etukäteen liittyen siihen, että kotihoitoon panostetaan. Laitoshoidon kriteerejä tiukennettiin, kotihoitoon panostettiin ja sillä perusteella leikattiin selkeää rahaa kunnilta pois. Meillä voi olla tästä erilainen näkemys, mutta minulla on valiokunnan mietintö, ja meillä on täällä kyllä silloisen opposition vasta-

Pöytäkirja PTK 159/2018 vp

lausekin. En siteeraa sitä, mutta ei tämä nyt ihan tuulesta temmattu ole. Kunnilta leikattiin, siinä oli se maali.

Ensimmäinen varapuhemies Mauri Pekkarinen: Myönnän vastauspuheenvuoron edustaja Zyskowiczille edellisen johdosta. — Nyt mennään järjestyksessä, edustaja Kiuru.

19.28 **Ben Zyskowicz kok** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa herra puhemies! Edustaja Guzenina kertoi, että vanhuspalvelulain uudistaminen tarvitaan ja niin edelleen. Tässä lakialoitteessa, jota me nyt käsittelemme, te esitätte yhtä uutta virkettä, jossa on yksi uusi luku. Sen sijaan hallitus on käynnistänyt laajemman valmistelun, ja tämä hoitajien määrä on osa tätä tarkastelua. Kokoomus on sitoutunut tähän hallituksen aloittamaan tarkasteluun ja tähän uudistustyöhön, ja tarkastelemme aikanaan sitten ennakkoluulottomasti sitä, mitä siinä vaiheessa esitetään. Eli ei tässä kannata nyt asioita muuksi muuttaa. Te ehdotatte yhtä lukua yhteen momenttiin, that's it. Hallitus tarkastelee asiaa kokonaisuutena, kuten oikein on.

Ensimmäinen varapuhemies Mauri Pekkarinen: Myönnän vielä vastauspuheenvuoron edustaja Lindtmanille, ja sen jälkeen siirrytään puhujalistaan.

19.29 **Antti Lindtman sd** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Rehula voinee kaivaa sen momentin, mitä tulee näihin kuntien valtionosuuksiin. Jos te olette niin huolissanne viime kaudella tehdyistä päätöksistä, [Krista Kiuru: Miksi ei peruttu? — Juha Rehulan välihuuto] niin miksi te olette tällä vaalikaudella leikanneet vielä 800 miljoonaa niiden päälle — herää kysymys, sen päälle.

Mutta, arvoisa puhemies, edustaja Zyskowiczille: Kukaan ei ole väittänyt, että tällä hoidetaan koko vanhustenhoito kuntoon. Mutta tämä on yksi keskeisen tärkeä asia, että laitamme nollatoleranssin hoitajien alimitoitukselle. Mitenkä nyt on niin, että silloin kun keskustaa esittää, niin esitys on vastuullinen ja osa kokonaisuutta, ja silloin kun oppositio esittää, niin on täysin vastuutonta, että on vain yksi luku — mutta tarvitaan se minimiluku.

Mutta, edustaja Zyskowicz, on kieltämättä uutinen, jos ministeri Saarikko täällä Ylelle kertoo, että hän aikoo joka tapauksessa käynnistää hoitajamitoitukseen liittyvän lain valmistelun ministeriössä, eli edustaja Zyskowicz, onko kokoomus [Puhemies koputtaa] tämän siis estänyt hallituksen sisällä?

Ensimmäinen varapuhemies Mauri Pekkarinen: Kun tämän debatin käynnisti edustaja Rehula omalla puheenvuorollaan, ja kun hänen nimensä vielä äsken moneen kertaan mainittiin, myönnän hänelle vielä vastauspuheenvuoron.

19.30 **Juha Rehula kesk** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa herra puhemies! Tämä valtionosuuskeskustelu: Meillä on lainsäädäntö, jonka te olette muuten ihan itse tehneet, jossa puhutaan kustannustehon tarkistuksista. Tässä on ollut kuntatalouden kannalta onnellisia vuosia: kunnilla on mennyt paremmin kuin pitkiin, pitkiin aikoihin. [Antti Lindtman: Ei enää!] On käynyt niin, että kustannustehon tarkistuksessa, jonka pitää toimia kumpaankin suuntaan, on tuo merkki ollut miinusmerkkinen. [Antti Lindtmanin välihuuto]

Pöytäkirja PTK 159/2018 vp

Ja toinen asia: tilanteesta, jossa kilpailukyky sopimus tehtiin, kunnat ovat toisaalla saaneet sen euromäärän helpotusta — heidän ei ole tarvinnut korottaa veroäyreyä tai tuloveroprosentteja, kun toisaalla on tullut helpotusta esimerkiksi henkilöstökustannuksiin.

Tässä nämä kaksi keskeisintä elementtiä, mitä tällä vaalikaudella on tapahtunut. [Välihuutoja sosiaalidemokraattien ryhmästä]

Ensimmäinen varapuhemies Mauri Pekkarinen: Arvoisat edustajat, menemme hetkeksi puhujalistaan. Täällä on vastauspuheenvuoroa pyytäneinä samoja edustajia, joilla on varsinainen puheenvuoro. Myönnän nyt pitkään puheenvuoroaan odottaneelle edustaja Saloselle varsinaisen listapuheenvuoron.

19.32 Kristiina Salonen sd: Arvoisa puhemies! Kun nuorena opiskelijana astuin ensimmäisen kerran sisään yksityiseen vanhusten palvelutaloon, olin vaikuttunut. Kaunis sisustus ja palvelukulttuuri tuntuivat lähes paratiisilta ikäihmisille ja talon työntekijöille. Pala palalta kuitenkin valkeni, ettei julkisivu ollut koko totuus. Jouduin käymään sisäistä kamppailua vanhushoivan ammattietiikan ja bisneksen perussääntöjen välillä. Auttaminen ja auttamisella rahan tekeminen eivät tuntuneet sopivan samaan työnkuvaan. Kattokruunujen loisteessa hoitajat joutuivat taistelemaan muun muassa palkoistaan. Lopulta kauniit myyntipuheet tuleville asukkaille alkoivat tuntua tyhjiltä ja oma toiminta siten valheelliselta. Oli lähdettävä pois, ettei olisi lakannut välittämästä. Nyt 20 vuotta myöhemmin suomalaiset kysyvät itseltään samaa: voiko lapsilla, vammaisilla ja vanhuksilla tehdä bisnestä? Vastaus on häpeällinen.

Viime vuosina paine tuottaa vanhuspalveluita entistä kustannustehokkaammin on kasvanut entisestään. Tehokkuutta on tehdä enemmän samoilla resursseilla tai saman verran pienemmillä. Tehokkuus ei tarkoita sitä, että tehtäisiin oikeita asioita, kuten nyt näemme. Tehokkuusvaateiden myötä hoitajien työlisterille on lisätty hoivatyötä avustavien palveluiden tekeminen ja samalla on vähennetty ruokahuollosta, viriketoiminnasta ja siivouksesta alan ammattilaisia.

Kirjaustavoitteet ovat lisänneet työtä tietokoneen parissa poissa asiakkaiden luota. Kun muuta työtä on tullut enemmän, on jotain aikaisemmasta pitänyt jättää vähemmälle huomiolle tai tehdä huonommin. Märässä vaipassa istuttamiset ja aamiaisen antamiset puolilta päivin kertovat selviytymistaistelusta. Sellaisessa yksikössä hoitaja yrittää selviytyä työmäärästään ja vanhus hoitamatta jättämisestä.

Tehokkuus näkyy kyllä plussana rahassa mutta miinuksena laadussa. Lopputulos on kaikkien kannalta järkyttävä. Pahimmat laiminlyönnit ovat johtaneet kuolemaan, mutta huomiotta ei saa jättää myöskään aiheutettua turvattomuutta ja kärsimystä. On käsittämätöntä, miten hoivakoti on voitu jättää jopa kokonaan ilman työntekijää aamu- ja iltavuorojen välillä. Maan tapana tuntuvat olleen työvuorolistoilla olevat haamuhoitajat, joilla asiat on saatu näyttämään paperilla hyviltä. Todellisuudessa sillä on aiheutettu vaaraa ihmisille. Toimintatapa kertoo johdon syvästä välinpitämättömyydestä, jonka seuraukset näkyvät paitsi hoivan tasossa myös henkilöstön työpahoinvointina.

Kaikesta tästä, mitä alalla on jo vuosia tiedetty, syntyi lopulta maanlaajuinen kohu. Toivon, että viimeistään nyt jokainen laiminlyönti nousee esiin sekä yksityisellä että julkisella puolella. En ymmärrä vetoamuksia olla puhumatta alan ongelmista maineriskin takia. Keskustelu ei alan houkuttelevuutta heikennä vaan todellisuus, jonka omaiset, opiskelijat ja

Pöytäkirja PTK 159/2018 vp

työntekijät kohtaavat joka päivä. Ala kiinnostaa kyllä, kun työnsä saa tehdä hyvin ja uupumatta.

Muutos ei ole helppo, eikä ole olemassa vain yhtä toimenpidettä, jolla kaikki muuttuu paremmaksi. Se ei silti oikeuta sanomaan, etteikö lakiin tarvita minimihoitajamitoitusta. Vanhuspalvelulain säätämisestä asti tai jo ennen sitä on ollut aivan selvää, että lain tasoista vähimmäismitoitusta hoitajien määrästä suhteessa hoidettaviin tarvitaan, ja nyt se asia on korjattava, välittömästi. Siksi kannatan tätä lakiesitystä.

Kansanedustajina tehtävämme on ensin varmistaa, että lain velvoittamana hoivakodeissa on sitova hoitajamitoitus. Vahvalla valvonnalla ja rikosseuraamuksilla on kitkettävä kaikenlainen keinottelu aina haamuhoitajista muistisairaiden sitomiseen ja vanhusten hyvinvoinnista tinkimiseen. Haavoittuvassa asemassa olevien suomalaisten hoivatyö ei voi olla kansainvälisten sijoittajien armoilla. Puuttumalla samalla vanhusten kotihoidon ongelmiin voimme kääntää suunnan kohti oikeudenmukaista ja turvallista hoivaa ja arvokasta vanhuutta, ja tästä kokonaisuudesta on kysymys, ja sitä myöskin me tavoittelemme. Yksi osa sitä on hoitajamitoitus.

On vielä sanottava edustaja Zyskowiczille, kun toteatte, että yhden mitoituksen kirjaaminen ei muuta mitään tai että se olisi jollain tavalla väärin: Me olemme jo nyt kuulleet valvovilta viranomaisilta, että mikäli laissa on paljon erilaisia variaatioita, niin alkaa tuottajien ikään kuin anelu siitä, että ei tarvitsisi noudattaa tai että meillä ei ole niin paljon hoitoisuutta tarvitsevia asiakkaita, niin että meille riittäisi vähempikin mitoitus. Siksi on selkeästi sanottava laissa, mikä on minimimitoitus, ja siitä ei voi tinkiä. Ei ole olemassa ympärivuorokautisessa hoivassa vanhuksia, jotka kärsisivät siitä, että meillä on laissa minimimitoitus kirjattuna. Eivät ympärivuorokautiseen hoivaan pääse sen tasoiset vanhukset, jotka eivät tarvitsisi tätä mitoitusta. Se on se todellisuus tänä päivänä. Toivon, että tutustutte siihen, ennen kuin väitätte muuta. [Ben Zyskowicz pyytää vastauspuheenvuoroa]

19.38 Ben Zyskowicz kok (vastauspuheenvuoro): Arvoisa herra puhemies! Täällä rouva kansanedustaja tuntee vanhuspalveluasiat ja tuon käytännön arjen ehdottomasti paremmin kuin minä ja moni muu kansanedustaja, enkä yritä mitään muuta väittääkään. Se, mitä yritin sanoa ja sanon edelleen, on se, että se, mitä te tässä aloitteessanne esitätte, on yksi luku lisättäväksi lakiin, ja se, mitä hallitus on tekemässä, on tämän kokonaisuuden tarkastelu, jonka osana on hoitajien määrä, ottaen huomioon erinäköisiä tekijöitä, myös kotihoito. Tähän virkamiesvalmisteluun, työryhmätyöhön kokoomus on sitoutunut, ja aikanaan tulemme katsomaan, mitä sieltä yhdessä esitetään.

Kun kysytte, missä on niitä laitoksia, joissa pärjätään vähemmällä mitoituksella, vastaan, kuten jo vastasin: en tiedä, mutta ilmeisesti ainakin Tampereella, koska puolueenne väliaikainen puheenjohtaja Sanna Marin äänesti siellä sen puolesta, että mitoitukseksi riittää 0,57.

Ensimmäinen varapuhemies Mauri Pekkarinen: Puhujalistaan. — Valiokunnan puheenjohtaja, Kiuru.

19.39 Krista Kiuru sd: Arvoisa puhemies! Tämän päivän yhteiskunnassa ikääntyneistä on vaarassa tulla lainsuojattomia. Minusta yksi länsimaisen sivistyksen hienoimmista periaatteista on se, että me pystymme tiivistämään kaiken olennaisen käskyyn tehdä toiselle niin kuin haluaisit itsellesi tehtävän, mutta vanhustenhuollossa tämä kyseinen käsky saa

Pöytäkirja PTK 159/2018 vp

kyllä aika surullisen merkityksen. Nimittäin viime vuonna ison pohjoismaisen tutkimuksen mukaan jopa 40 prosenttia laitoksissa työskentelevistä työntekijöistä ei haluaisi vanhana ottaa vastaan oman yksikkönsä vanhuksille tarjoamaa hoitoa. Ajatelkaa, kuinka surullista, että me ajattelemme, että me emme itse haluaisi, että meitä hoitaa niin vähän ihmisiä. 40 prosenttia ammattilaisista sanoo, että minä en itse haluaisi, että minua kohdeltaisiin näin. Täällä eduskunnassa kuitenkin annetaan ymmärtää, että sama meno voi jatkua. Ja se on minusta se kaikkein huolestuttavin ja hälyttävän tulos.

Lisäksi kolmasosa hoitajista harkitsee työssään lopettamista. Kolmasosa on jo sitä mieltä, että ei enää tätä. Vuonna 2012, kun silloinen sosiaali- ja terveystieteiden ministeriryhmä syventyi hoitajamitoitukseen liittyviin asioihin, noin 10 000 hoitajaa oli vaihtanut alaa. Ajatelkaa, että tänä päivänä eli seitsemässä vuodessa tuo luku on jo 30 000. Mutta keskustelua piisaa ja tekoja ei. Hoitajat äänestävät jaloillaan.

Minusta nämä ovat vakavia varoituksia siitä, että tämä nykymeno ei voi jatkua.

Eduskunnan oikeusasiamieskin on toistuvasti ottanut kantaa vanhusten hoidon puolesta. Oikeusasiamies on todennut, että vanhustenhoidossa tapahtuvien ihmisten perusoikeuksien loukkausten taustalla on usein taloudellisia arvovalintoja — taloudellisia arvovalintoja. Siis riittämättömät taloudelliset satsaukset näkyvät sitten siinä, että ravinnon, hygienian, vaippojen vaihdon, kuntoutuksen, hoidon ja ulkoilun puutteet näkyvät arjessa kovalla tavalla. Puutteet johtuvat hyvin pitkälti siitä, että henkilökuntaa on riittämätön määrä, eivät siitä, että hoitajat eivät haluaisi hoitaa potilaita. Nämä karut olosuhteet on kuultu vuosikaudet, mutta teot puuttuvat. Tosiasiat todistavat, että kyllä eduskunnassa pitäisi olla inhimillisiä tekijöitä lisää.

2012 elettiin viime hallituksen aikaa, jolloin edustaja Guzeninan kanssa olimme sosiaali- ja terveystieteiden ministeriryhmässä käymässä keskustelua siitä, mitä kaikkia toimia uuteen vanhuspalvelulakiin pitäisi kirjoittaa. Jakovara tuolla hallituskaudella oli hyvin vaikeassa tilanteessa noin 600 miljoonaa, josta leijonanosa käytettiin vanhustenhoidon parantamiseen, toisin kuin tässä keskustelussa täällä on väitetty.

Sen jälkeen valitettavasti näissä neuvotteluissa ei koskaan saatu aikaan muuta kuin sellainen giljotiini, että jos on hallituskauden lopulla yksikin yksikkö, joka ei täytä tuota 0,7:n mitoitusastetta, niin asia korjataan pysyvällä, sitovalla lainsäädännöllä. Ja suuri sääli on sanoa, että kokoomus on pitänyt seitsemän vuotta huolta siitä, että tuo giljotiini ei ole kuuna päivänä napsahtanut. Siksi vanhustenhoidossa on turha luottaa siihen, että kokoomus rientäisi avuksi. Se on vakava kysymys, onko meillä 4 000 ihmistä vanhustenhoidossa lisää näitä tärkeitä tehtäviä tekemässä, turvaamassa sen arjen niin, että jokainen voi kokea, että on turvassa. Ja täällä eduskunnassa käydään loputonta keskustelua siitä, että 4 000:ta henkilöä ei tarvita, koska pointtihan on se — eikä siinä tarvita edes kolmea pointtia — että kokoomuksella ei ole varaa siihen, että vanhustenhoidon laitettaisiin yksi 200 miljoonaa lisää kiinni. Se olisi minimi, ja siihen päälle hoitoisuuden mukaan pitäisi sitten laajentaa tuota 0,7:ää.

Mutta haluan vielä sanoa, että 5 prosenttia näistä meidän yksiköistämme on tällä hetkellä alle tuon 0,5:n mitoituksen ja vain 20 prosenttia eli viidennes on yli 0,7:n. Meillä ei ole edes sitovaa 0,5:n suositustasoa, joten siitä on helppo joustaa. Tältä osin olen itse tullut siihen lopputulokseen, että tuo 0,7:n mitoitus pitää kirjata lakiin. Siitä hoitoisuus joustaa ylöspäin, eli desimaalit liikkuvat ylöspäin, mutta 0,7 on minimi. 80 prosentilla suomalaista yksiköistä on vielä paljon töitä, jotta tähän päästään.

Pöytäkirja PTK 159/2018 vp

Minusta ei pidä vähätellä sitä, että jokainen hallitusvastuussa pyrkii kantamaan taakkaansa niin hyvin kuin pystyy. Nyt tällä hallituskaudella valitettavasti tämä taakankantaminen kiteytyy siihen, että on kyllä tuotu valtavan isoja lakipaketteja tänne, 3 miljardin leikkauksia soteen, jotka heti laitetaan täytäntöön, mutta kun on se Ben Zyskowiezin kuuluisa väite siitä, ettei vain yhdellä virkkeellä voitaisi hoitaa tätä vanhuspalveluasiasiaa kuntoon, niin tosiasiaa se olisi edes askel siihen, että jotakin tapahtuisi.

Selityksiä kyllä riittää. Tänään selvisi, että kokoomus on varmistanut senkin, että tämänkin hyvä työ, joka on käynnistynyt laajemman muutoksen tekemiseksi suomalaiseen vanhustenhuoltoon, on tehty tyhjäksi, koska ei se sisälläkään hoitajamitoituksesta päättämistä. Jos kokoomuksella tämä hoitoisuus joustaisi, niin silloin kokoomus sanoisi, minkä lukujen välillä tuo joustaa. Oletteko valmiit panostamaan enemmän kuin 0,7 alimmaksi mitoitukseksi, se on iso kysymys. Mutta entä ylimmäksi? Te ette taida päästä siitä 0,5:n ei-sitovasta mitoituksesta mihinkään. Se on minusta tärkeä kysymys. Onko kokoomus yhä sillä kannalla, että pidetään hallituksessakin huolta siitä, että mitään ei tapahdu?

Ensimmäinen varapuhemies Mauri Pekkarinen: Sopinee niin, että otetaan pari puheenvuoroa tässä, sama poliittinen ryhmä. Otetaan ne vielä, ja sen jälkeen käydään taas debattia. Jos joka puheenvuoron jälkeen käydään pitkä debatti, niin asia ei etene.

19.46 Ilmari Nurminen sd: Arvoisa herra puhemies! Ensinnäkin kannatan lämpimästi edustaja Guzeninan valmistelemaa lakialoitetta ja haluan muistuttaa, että viime kaudella valmisteltiin vanhuspalvelulaki ja jo silloin vaadimme tätä henkilöstömitoitusta, mutta kokoomuksen vastustuksesta sitä ei saatu. Haluan muistuttaa myös, että henkilöstö on — voidaan melkein laittaa yhtäläisyysmerkki — hyvin pitkälti myös hoidon laatua. Kun me tarkastelemme pohjoismaisessa vertailussa, niin meillä on kaikista vähiten hoitajia vanhusten palveluissa.

Nyt kun tästä vanhuspalvelulaista on tänään puhuttu, niin tämä hallitushan purki tätä vanhuspalvelulakia. Se madalsi osaamisvaatimuksia ja poisti vastuuhoitajat ja meinasi tiputtaa myös tätä henkilöstömitoitusta nykyisestä edelleen. Eli käytännössä meillä on vähiten henkilökuntaa ja myös osaamistasoa on laskettu, ja yhteisvaikutukset nähdään nyt tässä. Nämä meidän vaatimuksemme ovat olleet pitkäjänteisiä, ja nämä ovat edelleen erittäin tarpeellisia ja tärkeitä, ja jotenkin harmittaa se, että kun tulee koko ajan esille näitä haasteita ja ongelmia, niin meillä ei ole täällä kykyä tehdä päätöksiä ja muuttaa näitä.

Seuraavaksi me keskustelemme tästä minun valmistelemastani aloitteesta koskien ulkoiluoikeutta. Meidän täytyy muistaa, että meillä on lähes 45 000 ihmistä ympärivuorokautisessa hoidossa tällä hetkellä. Valtaosa heistä ei pitkälle edenneiden muistisairauksien ja muiden takia pysty puolustamaan omia oikeuksiaan. Sen takia me tarvitsemme lakia heidän turvakseen. He tarvitsevat henkilöstömitoitusta, he tarvitsevat oikeutta ulkoiluun ja muuta, koska nämä markkinat tällä hetkellä vanhuspalveluissa ovat yhä enemmän markkinaehtoisia. Eli kun markkinoilla toimitaan, niin he tarvitsevat turvaksi vahvempaa sääntelyä, ja se on meidän täällä eduskunnassa tehtävä.

Tuossa kun me keskustelimme kyselytunnilla tästä aiheesta, niin olisin halunnut pitää puheenvuoron erityisesti näistä markkinoista. Kun me tiedämme, että nämä isot pörssiyritykset ovat jatkuvasti kasvattaneet osuuttaan tässä ympärivuorokautisessa hoidossa, niin millä tavalla me pystyisimme puuttumaan siihen? Hallitushan on tarjonnut sote-uudistusta ratkaisuksi esimerkiksi tähän kysymykseen. Kun me mietimme, että monet näistä yhtiöistä —

Pöytäkirja PTK 159/2018 vp

julkisuudestakin on saatu lukea — eivät edes maksa veroja Suomeen, niin kyllähän se on erittäin kohtuuton tilanne julkisia, pieniä yrityksiä kohtaan ja myös meitä veronmaksajia kohtaan, jotka rahoitamme nämä palvelut.

Yritin etsiä tästä hallituksen sote-esityksestäkin kohtia, joilla tulevat maakuntapäätäjät voisivat varmistaa sen, että näiden yhtiöiden, jotka toimivat näillä sote-markkinoilla, pitää maksaa veronsa Suomeen. En hyvällä tahdollakaan löytänyt tästä esityksestä sellaisia kirjauksia. Eli kun täällä puhutaan nyt yhdestä luvusta ja yhdestä sanasta, niin myös tähän voisi lisätä jonkun sanan. Esimerkiksi valinnanvapauslain 42 §:ssä on säädetty maakunnan asettamista ehdoista palveluntuottajille. Täällä on voimavaroja, saatavuutta, palveluketjuja, palvelujen yhteensovittamista ja muutamia muita, mutta täällä ei ole mainittu esimerkiksi veronmaksutietojen julkisuutta, joka on keskeinen seikka siinä, että tulevat maakuntapäätäjät voisivat vaatia näiltä yrityksiltä yhdeksi kriteeriksi verojen maksamista Suomeen. Tämä on ainakin itselleni hyvin keskeinen kysymys tässä, että kun me teemme sääntelyä, me haluamme henkilöstömitoituksen, me haluamme oikeusturvaa ikääntyneille, niin miten myös nämä markkinat hoidetaan tässä, niin että nämä isot pörssiyritykset eivät voi toimia tällä tavalla kuin ne ovat juuri toimineet.

Tätä keskustelua kuunnellessani haluan vielä muistuttaa, että ympärivuorokautisessa hoidossa olevat ihmiset ovat täysin riippuvaisia toisen ihmisen avusta. Täytyy muistaa, että monet heistä ovat muistisairaita, monilla ei ole perhettä ja lapsia, jotka valvoisivat heidän etujaan, eli mielestäni se on täysin kohtuuton väite sanoa, että antaa heidän valita parhaat palvelut, mitkä heille sopivat, koska se ei ole käytännössä mahdollista heidän kohdallaan.

Toisaalta kun puhutaan hoitoisuudesta, tämä 0,7 on, kuten täällä on tuotu esille, mitoitus, jolla pystytään huolehtimaan laadukkaasta hoidosta ja takaamaan myös iäkkäiden ihmisten perusoikeuksien toteutuminen. Näillä perusoikeuksilla viitataan siihen, että miettikää esimerkiksi tätä ulkoiluoikeutta: THL:n tutkimusten mukaan puolet ympärivuorokautisessa hoidossa olevista ei pääse ulos, vaikka haluaisi. Miettikää tätä salia: jos me olisimme kaikki toisten ihmisten avun varassa ja puolet ei pääsisi ulos, vaikka haluaisi, niin kyllä me siinä kohtaa tarvitsisimme niitä ihmisiä, hoitajia, niin että myös nämä perusoikeudet toteutuvat.

Mielestäni tämä aloite on äärettömän kannattava ja tärkeä. Tulemme sosiaalidemokraateina edistämään tätä myös tulevaisuudessa.

19.52 Satu Taavitsainen sd: Arvoisa puhemies! Yksityisen Esperin Care -hoivayrityksen vanhustenhoidon laiminlyönnit nostivat keskusteluun vanhustenhoitoon riekaleisen nykytilan. Omaiset, hoitajat ja kuntien valtuutetut ovat jo vuosia nostaneet esiin niitä vanhustenhoitoon ongelmia, joista nyt valtakunnallisesti puhutaan. Huolestuneita on ollut henkilökunnan riittävyydessä ja hoidon laadussa. On tehty epäkohtailmoituksia, ja valvova viranomaisena on tutkinut. Silti merkittäviä parannuksia ei ole tapahtunut. Läpimurto viimein tuli, kun Valvira puuttui tiukasti ja sulki yhden Esperin Caren yksikön.

Hyvää hoitoa on räikeästi rikottu ja vaarannettu ihmisten turvallisuus ja elämä. Tutkimuksen vyöry on lähtenyt liikkeelle, ja kaikki Esperin ja muutkin vanhustenhoitoon yksiköt läpivalaistaan. Useiden epäillään kuolleen laiminlyöntien vuoksi. Myös henkilökunnan mahdollisuudet tuoda epäkohtia esille ovat tärkeitä. Nythän on jo esimerkkejä siitä, että yksityiset hoivakodit ovat irtisanoneet epäkohtailmoituksia tehneitä hoitajia.

Arvoisa puhemies! Suomen ei pidä tuhlailla vuosittain satoja miljoonia euroja keinotekolun ja verokikkailun tukemiseen, yritysjohtajille ja sijoittajille maksettaviin valtavastiin palk-

Pöytäkirja PTK 159/2018 vp

kioihin. Verorahat pitää käyttää hoitajien, lääkäreiden, sosiaalityöntekijöiden, mielenterveyden ja muiden ammattilaisten palkkaamiseen, sillä he tarjoavat konkreettisia, ihmisen elämää parantavia palveluja. Samalla tavalla kuin asiakkaat, myös työntekijät, joiden tehtävänä on huolehtia ihmisistä, joutuvat kärsimään voitontavoitteluun keskittyneestä bisneksestä vanhustenhuollon lisäksi myös vammaispalveluissa, lastensuojelussa ja varhaiskasvatuksessa. Tähän haluan muutoksen. Taloudellisen voiton tavoittelu näissä on kiellettyä. Tästä tein varhaiskasvatuksen osalta lakialoitteen, joka on viikon päästä lähetekeskustelussa.

Mielestäni on etovaa ajatella, että monikansalliset sijoitusyhtiöt rahankiilto silmissään rahastavat vanhuksilla, lapsilla, mielenterveyskuntoutujilla ja vammaisilla. Samat sijoittajahot ovat näiden takana. Nyt on paljastunut, että Esperin Care -hoivayrityksen ja Touhulan-päiväkotiketjun hallituksen puheenjohtajana on sama henkilö. Samat toimintatavat ovat näissä. Ihmettelen, että tälle on vahva tuki poliittisen oikeiston piirissä.

Arvoisa puhemies! Kannatan lämpimästi edustaja Guzeninan erinomaista lakialoitetta. Tahdon ehdottomasti vanhuspalvelulakia muutettavan niin, että asetetaan sitovaksi henkilöstömitoituksen alarajaksi seitsemän hoitajaa kymmentä vanhusta kohden. Sanon tämän siksi näin selkeällä kielellä, koska kokoomus ei ymmärrä desimaalilukuja. Seitsemän hoitajaa kymmentä vanhusta kohden on sama asia kuin 0,7-hoitajamitoitus. Se tarkoittaa vuorokauden aikana työvuorossa olevaa hoitohenkilöstöä.

Kannatan myös laajempaa vanhuspalvelulain päivittämistä. Myös kotihoitoa pitää vahvistaa, jotta hoitajia ei uuvuteta liian suurella päivittäisellä kotikäyntien määrällä. Kotihoitaja voi olla vanhuksen ainoa ja odotetuin ihmiskontakti päivän aikana. Aikaa hoivaan ja jutteluun pitää olla riittävästi. Ihminen tarvitsee ihmistä.

Hyvää ystävänpäivää!

Ensimmäinen varapuhemies Mauri Pekkarinen: Pieni debatti, jos siihen on tarvetta — ja kun on, edustaja Zyskowicz, teille vastauspuheenvuoro.

19.57 Ben Zyskowicz kok (vastauspuheenvuoro): Arvoisa herra puhemies! Muutaman edellä olleen puheenvuoron johdosta täällä edelleen tivataan sitä, että 0,7 on minimi, jotta perusoikeudet toteutuvat. Totean kolmannen kerran, että ilmeisesti Tampereella riittää vähempikin, koska siellä kansanedustaja, valtuutettu Marin äänesti 0,57:n puolesta.

Sitten täällä väitettiin, että kokoomus on estänyt tämän hoitajien määrää koskevan asian tarkastelun. Ei ole estänyt, ei mitoituksen tarkastelua, ei määrän tarkastelua, vaan se on osa tätä hallituksen aloittamaa työtä, ja kokoomus on sitoutunut tähän työhön, ja aikanaan katsonne, mitä sitten nämä asiantuntijat tältäkin osin esittävät.

Sitten lopuksi tästä, että muistisairaat ja muut eivät voi valita. Te ette oikein ymmärrä tai tahdo ymmärtää sitä, mitä yritän sanoa. Jos päätöksen tekevät tosiasiaissa vanhus ja hänen omaisensa, niin palveluntuottajat aivan eri lailla joutuvat panostamaan laatuun kuin silloin, kun kunta kilpailuttaa. Ja kenenkään ei ole pakko valita, jos ei halua.

19.58 Antti Lindtman sd (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ensinnäkin tämä Tampere: Kuten te hyvin tiedätte, muun muassa Petteri Orpon valtiosihteeri ajoi Tampereella tätä hoitajamitoituksen leikkaamista. Ja juuri tämä on se esimerkki, minkä takia tämä hoitajamitoitus, minimimitoitus, tarvitaan: [Ben Zyskowiczin välihuuto] ettei kunnissa jouduta samaan tilanteeseen kuin valtiolla monta kertaa, ilmeisesti hallituksessa nytkin,

Pöytäkirja PTK 159/2018 vp

että aina kokoomus ajaa alempaa mitoitusta, estää parannukset. Sen takia me tarvitsemme lain, että tämä ei olisi sen varassa, että kokoomus Tampereella ajaa alempaa mitoitusta. Tämä kai tuli selväksi. Tämä on hyvä esimerkki siitä, miksi tämä mitoitus tarvitaan.

Ja sitten edustaja Zyskowicz, 28 ikäihmistä — riittääkö päivävuoroon kuuden sijasta viisi vai iltavuoroon viiden sijasta neljä? Vastatkaa tähän. Kummasta se hoitaja on pois, kun te ajatte alempaa mitoitusta?

20.00 Juha Rehula kesk (vastauspuheenvuoro): Arvoisa herra puhemies! Nurminen on kiireiltään salista lähtenyt pois, mutta kun hän puhui näitten tulevien toimijoiden verotuksesta liittyen siihen, millä tavalla näitten tulevien yksityisten toimijoiden talousasiat pitää julki tuoda, ja hänellä oli toiveita niihin liittyen, niin toivon, että hän lukee sen pykälän, josta hän itse puhui, jälkeen tulevan 59 §:n, jossa on hyvän matkaa toistakymmentä kohtaa niitä asioita, jotka edellytetään, jotta palveluntuottajana voi olla, ja niitten edellytetään olevan julkiset.

Toisekseen yksi asia on, että tuottajilla on velvoite kertoa asioita ääneen. Ei pidä valita sellaista palveluntuottajaa, joka ei maksa veroja Suomeen. Ja tässä en sano, kenellä on vastuu siitä, mutta se on yksi osa tätä koko lakikokonaisuutta valinnanvapauslaissa. Ei pidä valita sellaista.

Toisekseen edustaja Nurmiselle olisin sanonut, että voi, kunpa se yksi luku takaisi hoidon laadun. Hän veti yhtäläisyysmerkit. Näinhän ei valitettavasti nykytilassakaan ole.

Puhemies Paula Risikko: Jatketaan hetki debattia, mutta mennään sitten listalle.

20.01 Antti Lindtman sd (vastauspuheenvuoro): Arvoisa edustaja Rehula, kannatatteko te tätä 0,7-mitoitusta vai ette? Silloin kun oppositio sitä esittää, te sanotte, että ei, tuo on huono esitys, koska se ei ratkaise koko tätä ongelmaa, mutta kun keskusta on tämän saman kannan ottanut sen jälkeen, kun me teimme tämän välikysymyksen, niin se se vasta on vastuullinen mitoitus, vastuullinen esitys, koska siinä otetaan huomioon kaikki muutkin. Kukaan ei ole täällä oppositiossa väittänyt, että hoitajamitoitus ratkaisisi koko ongelman, mutta on selvää, että se poistaa ison osan niistä väärinkäytöksistä.

Ja sitten edustaja Rehula, toivon, että korjaatte sen virheellisen väitteen, jonka täällä esititte koskien leikkauksia, kun väititte, että viime vaalikaudella olisi tehty leikkauksia. Te hyvin tiedätte, että siinä samassa mietinnössä, jonka luitte, todetaan, että valiokunta pitää hyvänä, ettei niitä leikkauksia ole viety budjettimomenttiin. Voinette tämän virheellisen tiedon nyt korjata?

20.02 Juha Rehula kesk (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! En minä tiedä virheellisestä tiedosta, minulla on mietintö kädessäni [Antti Lindtman: Niin minullakin!] 4. päivästä joulukuuta, ja täällä kyllä jokseenkin selkeästi sanotaan, että vuoteen 2017 mennessä tällä 272 miljoonalla eurolla, näillä eväillä, pitää muutos tehdä. [Välihuutoja sosiaalidemokraattien ryhmästä]

Toisekseen, kyllähän tämä keskustelu aavistuksen verran helpompaa olisi, arvon kollega, jos esimerkiksi tällainen väittäminen, että olenko kannattanut tai ollut kannattamatta... Minä kannatan hoitajamitoituksen kirjaamista lakiin. Te kyseenalaistitte sen, hieman vähättelevästikin, mitä mieltä olen. Ei minun ole tarvinnut peretellä, ei ottaa sivuaskelta, ei ottaa vaihtoaskelta, mutta tämä hoitajamitoitus ei tule ratkaisemaan asiaa, eikä se korreloi

Pöytäkirja PTK 159/2018 vp

hoidon laadun kanssa. On edellytykset tehdä parempaa vanhustenpalvelua, on edellytykset tehdä, mutta yksi luku ei ratkaise esimerkiksi hoitoisuuden mukanaan tuomia vaateita.

20.03 Maria Guzenina sd (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Nyt yritän vääntää rautalangasta niin selkeästi kuin vain on mahdollista. Tämä meidän esittämämme sitova minimimitoitus, lakiin sidottava minimimitoitus, on osa isompaa kokonaisuutta. Kukaan oppositiosta ei ole väittänyt, että tämä yksin ratkaisisi. Tätä mitoitustasiala ei olla tuomassa mihinkään tyhjiöön. Meillä on voimassa oleva vanhuspalvelulaki, jonka osalta täytyy peruuttaa ne leikkaukset, jotka hallitus tällä hallituskaudella on tehnyt.

Edustaja Zyskowicz ja edustaja Rehula, ymmärrätekö te samalla tavalla, kun sanotaan ”vähintään”? Nyt tässä opposition lakialoitteessa lukee ”vähintään”. Sitten kun on olemassa sellaiset määreet kuin ”tasan” tai ”enintään”, niin mikä näiden kolmen määreen ero on, edustaja Zyskowicz? Meillä lukee täällä, että ”vähintään 0,7”. Jos meillä lukisi ”tasan”, se tarkoittaisi jotain muuta, ja jos meillä lukisi ”enintään”, sekin tarkoittaisi jotain ihan muuta. Nyt te ette tunnu ymmärtävän, mitä ”vähintään” tarkoittaa. Se ”vähintään” tarkoittaa sitä, että hoitoisuus täytyy ottaa huomioon. Tämä on minimi, sen alle ei saa mennä; sen yli toivotaan mentävän silloin, kun hoitoisuus niin vaatii.

20.05 Ben Zyskowicz kok (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Täällä ei taida olla ketään nyt Tampereelta, mutta on varmasti aika kummallinen väite, että valtiovarainministeri Orpon valtiosihteeri on pakottanut demareiden tämänhetkisen puheenjohtajan Sanna Marinin äänestämään Tampereella 0,7:n hoitajamitoituksen puolesta, kun toinen vaihtoehto oli 0,58. Ja kun täällä vaaditaan minulta jatkuvasti esimerkkejä laitoksista, joissa riittää vähempi kuin 0,7, niin en osaa niitä laitoksia sanoa, mutta ilmeisesti sellaisia Tampereella on, kun siellä Tampereella päätettiin, että 0,57 riittää.

Sitten te ette, demarit, vastaa siihen, kumpikohan johtaa parempaan laatuun: se, että kunta kilpailuttaa ja valitsee halvimman tarjouksen tekijän, asiakkailta ei kysytäkään mitään, vai sellainen asetelma, jossa asiakkaat ja heidän omaisensa valitsevat, jos haluavat. Eli yrittäkää ymmärtää: se systeemi pakottaa panostamaan laatuun. Nykysysteemi ei pakota, nykysysteemissä riittää, että teet halvimman tarjouksen.

20.06 Merja Mäkisalo-Ropponen sd (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Siinä vaiheessa, kun yksin asuva muistisairas pääsee tai joutuu muuttamaan yhteisökotiin, hän ei kyllä kykene itse valitsemaan [Ben Zyskowicz: Ei tarvitse! Ei tarvitse!] tätä hoitoyhteisöä eikä pysty myöskään muuttamaan, tekemään sitä päätöstä, että nyt muutan täältä pois, jos se hoito ei ole hyvää. [Ben Zyskowicz: Ei tarvitse! Ei tarvitse!]

Olen sitä mieltä, että meidän on ihan turha keskustella täällä siitä, kenen syy tämä tilanne on. Meidän on ihan tärkeätä myöntää, että virheitä ovat tehneet kaikki ja olemme kaikki tähän asiaan syyllisiä. Emmekö me nyt voisi vain myöntää, että me tarvitsemme nyt korjaavia toimenpiteitä ja että minimihenkilöstömitoitus lakiin kirjattuna on yksi erittäin tärkeä korjaava toimenpide? Se ei korjaa kaikkea, me tarvitsemme myöskin esimerkiksi täsmennyksiä ammattitaitovaatimuksiin, me tarvitsemme paljon uudenlaisia ajattelutapoja ja kulttuurin muutosta, mutta minimihenkilöstömitoitus on välttämätön ehto ongelmien korjaamiseksi.

Pöytäkirja PTK 159/2018 vp

20.07 **Mia Laiho kok** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Mitoituksesta ja asiantuntijoista: Me puhumme täällä nyt mitoituksesta ihan kuin täällä tiedettäisiin, mikä on oikea mitoitus, mikä on hoitajamitoitus tuntematta ollenkaan sitä, mitä siellä kentällä tehdään, kuinka sairaita vanhuksia siellä hoidetaan, minkälaisessa ympäristössä he asuvat, ovatko he yhdessä tasossa, kahdessa tasossa, kuinka paljon yhdellä hoitajalla on siellä valvottavia, onko vuoteeseen hoidettava, onko saattohoitopotilas. Me katsomme vain yhtä lukuja, tuntematta — me emme ole hoitajia, me emme pysty sanomaan, kuinka hoidettava joku potilas, asukas on. Kyllä se on hoitohenkilöstön ja ammattilaisten tehtävä arvioida, kuinka paljon hoitoa he vaativat.

Mitoitus: Kuinka paljon jossain yksikössä tarvitaan hoitajia riippuu siitä, kuinka sairaita ja hoidettavia potilaita siinä kussakin yksikössä on. Sen perusteella voidaan arvioida, kuinka paljon hoitajia tarvitaan. [Puhemies koputtaa] Heitä tarvitaan lisää, mutta se pitää tehdä asiantuntijoiden perusteella, työryhmän arvion perusteella.

20.08 **Sirpa Paatero sd** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Juuri näin — 30 vuotta sitten asiantuntijat ovat arvioineet, vuonna 87 muistaakseni, Marja Vaarama tuossa Helsingin Sanomien artikkelissa kertoi, että silloin oli arvioitu asiantuntijaryhmällä, että 0,7 on niille ihmisille, jotka ovat tämmöisessä vaativan hoidon tarpeessa. Sen jälkeen se on arvioitu aika monta kertaa. Aina on päädytty samaan lukuun. Tämä 0,7 ei ole meidän keksintömme eikä edes edellisen hallituksen aikana keksitty. Se on asiantuntijoiden arvio. Sen jälkeen voi olla, niin kuin näissä kaikissa papereissa nyt jo lukee, että jossakin vaaditaan jopa yksi henkilö per yksi asiakas. Siihen tulee se hoitoisuus. Mutta nykyään vanhusten kunto on niin huono näissä ympärivuorokautisissa paikoissa, että vähimmäistaso on se 0,7. [Puhemies koputtaa] — Ja valvontaan palaan vielä hetken päästä.

20.09 **Pia Kauma kok** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Täällä on puhuttu Tampereen hoitajamitoituksesta. Edustaja Guzenina, tähän olette Espoosta. Meillä on Espoossa se tilanne, että hoivakotien nykyisen sopimuksen mukainen henkilöstömitoitus on keskiarvoltaan 0,58, ja meillä on kaksi hoivakotia, joissa se on 0,5. Nyt tietysti täällä tulee miettineeksi sitä, että kun tämä luku ja desimaali on teille niin tärkeä, niin minkä takia te ette ole huolehtinut omassa kotikaupungissanne siitä, että se olisi sitten se 0,7. [Sirpa Paatero: Kun kokoomus on sitä vastaan!] Eikö teitä ole kiinnostanut oman kotikaupunkinne tilanne? Ja ehkä tietenkin kiinnostaa myöskin se, mitä näihin hoitajamitoituksiin luetaan. Espoossahan sinne luetaan rekisteröidyt sairaanhoitajat, lähihoitajat, mutta hoiva-avustajat ovat vain osittain mukana. Kun puhutaan desimaalista, kun puhutaan luvusta, niin pitäisi tietää, mitä siihen luetaan. Siellä tarvitaan monenlaista henkilökuntaa, muun muassa laitospulaisia ja virikeohjaajia. Meidän pitää tietää, luetaanko nämä mukaan siihen mitoitukseen vai ei.

20.11 **Maria Guzenina sd** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Kun vuonna 2004 tulín espoolaiseksi valtuutetuksi, taisi olla niin, että edustaja Kauma tuli samana vuonna. Olin silloin sosiaali- ja terveyslautakunnan puheenjohtaja ja sain silloin sinnikkäällä työllä — oppositiossa olimme, siis Espoossahan kokoomus on valtapuolue, oli silloin vielä suurempi puolue kuin nykyään — ja me, pienemmät puolueet, saimme vietyä eteenpäin kokoomuksen vastustuksesta huolimatta sen, että kriteeristöissä, kilpailuskriteeristöissä

Pöytäkirja PTK 159/2018 vp

hoivan laadun merkitys oli 60 prosenttia ja hinnan 40. Se oli valtava saavutus, joka sitten kokoomuksen toimesta säästötoimenpiteenä peruttiin.

Älkää sanoko minulle, etten ole yrittänyt hoitaa näitä asioita kotikaupungissani. Kyllä minä olen, ja te tiedätte sen. Olen ollut myös budjettineuvottelija kerta toisensa jälkeen näiden vuosien aikana, ja näiden vuosien aikana budjettineuvottelusta toiseen SDP, demarit, me olemme esittäneet jokaisessa budjettineuvottelussa lisää rahaa vanhusten hoivaan niin kotihoidon puolelle kuin laitoshoitoon. Me olemme myöskin esittäneet, että meille tulisi enemmän laitoshoidon paikkoja, koska kotona tällä hetkellä on [Puhemies koputtaa] aivan liikaa niitä vanhuksia, jotka eivät siellä enää pärjää, [Puhemies: Aika!] mutta ne kriteerit päästä ympärivuorokautiseen hoivaan ovat liian korkeat, [Puhemies: Aika!] ja tämä täytyy muuttaa.

Puhemies Paula Risikko: Puolitoista minuuttia ei ole minuutti.

20.12 Mia Laiho kok (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Täytyy tähän Guzeninan puheenvuoroon sen verran kommentoida, että siellähän sosiaali- ja terveyslautakunta on ollut demarijohtoinen ainakin kaksi kautta. Tällä hetkellä se on vihreiden johtama, mutta kyllä siellä SDP:llä on ollut erittäin merkittävä osuus lautakunnan... [Antti Lindtman: Espoossa!] — Espoossa, nimenomaan Espoossa.

Ja Espooseen vielä, kun se on omakin kotikaupunkini: Siellähän merkittävä osa on ostopalvelua, mitä on hankittu ulkopuolelta, ja siellä keskimääräinen mitoitus on 0,60 — sama sekä ostopalveluissa että omissa palveluissa — ja riippuu yksikön koosta, millä tavalla se mitoitus koetaan. Siellä on erittäin hyvin johdettuja yksiköitä, joissa koetaan, että 0,60 on erittäin hyvä ja sillä pärjätään hyvin. Suurin osa on näin.

20.13 Joona Räsänen sd (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Tässä keskustelussa todella koko ajan tullaan tähän, että todetaan, että tämä yksi asia ei ratkaise kaikkea. No ei se kaikkea ratkaise, mutta se on valtava parannus — ja tätäkin parannusta sieltä salin oikealta laidalta vastustetaan.

Mitä tulee kuntiin ja siihen, miten päätöksiä kunnissa tehdään, niin, arvoisa puhemies, olen ainakin itse ymmärtänyt, että sen takia täällä juuri nyt edustaja Guzeninan johdolla esitämme lainmuutosta, että sen jälkeen ei tarvitse jokaisessa kunnassa budjettineuvotteluissa käydä läpi sitä, kuinka paljon kokoomus haluaa sitä laskea tänäkin vuonna. Sen jälkeen sitä ei tarvitse joka vuosi käydä siellä läpi.

Sitten täällä edustajat viittasivat näihin hankintoihin, että kumpikohan siellä painaa, hinta vai laatu — mitä kävi hankintalain uudistuksen osalta, kun sitä käsiteltiin tässä salissa? Oppositio esitti, että otetaan enemmän laatua huomioon. No se ei käynyt hallitukselle. [Sosiaalidemokraattien ryhmästä: Burn!]

20.14 Pia Kauma kok (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Toistan sitä samaa, mitä edustaja Laiho tuossa edellä, ja muistutan myöskin siitä, että kuntopolitiikassa ei ole oppositiota, edustaja Guzenina, mutta kuitenkin SDP on ollut siellä vastuupuolue vanhuspalveluista päätettäessä sosiaali- ja terveyslautakunnan puheenjohtajana jo vuosikaudet, ja nimenomaan teidän johdollanne näitä palveluja on ulkoistettu, ettekä ole halunneet pitää huolta siitä henkilöstömitoituksesta, mikä ilmeisesti ainakin nyt tuntuu teille olevan tärkeä. [Vastauspuheenvuoropyyntöjä sosiaalidemokraattien ryhmästä]

Pöytäkirja PTK 159/2018 vp

Puhemies Paula Risikko: Mennään puhujalistalle hetkeksi aikaa. Palataan taas hetken päästä. Nyt on puhujalista, ja siellä ensimmäisenä näyttää olevan edustaja Laiho. Sitten ovat edustajat Kauma, Paatero, Kari, Räsänen, Lindtman.

20.15 Mia Laiho kok: Arvoisa puhemies! Viime päivinä otsikoihin ovat nousseet vanhus-
tenhoidon ongelmat ja toimintatavat, kuten täälläkin ne keskusteluttavat, ja kaltoinkohte-
lutapaukset eivät ole tietenkään mitenkään hyväksyttäviä. Aiemmin syksyllä esillä olivat
lastensuojelun ja laitoksiin sijoitettujen lasten huolenpidon ongelmat, ja myös vammais-
palveluissa on kilpailutusten myötä ollut monia ongelmia.

Nykyisin sosiaali- ja terveyspalvelujen järjestäjinä on melkein 300 kuntaa tai kuntayh-
tymää, ja palveluiden hankkiminen ostopalveluna on vaativaa ja vaatii osaamista, vaatii so-
pimusteknisten tietojen osaamista ja hankintaosaamista. Ja se vaatii myöskin valvontaa,
että ne palvelut toteutuvat niin kuin on sopimuksissa haluttu ja myöskin niihin sopimuk-
siin sidottuja mahdollisia sanktioita oikeasti käytetään. Tässä on selvästi ollut osaamatto-
muutta ja varovaisuutta julkisella puolella. Pitää muistaa, että jos hankitaan joitain palve-
luita, niin kyllä pitää valvoa myöskin niiden toteutumista. Kyllä tässä kunnat ovat päävas-
tuussa siitä, mitä ostavat.

Jos tässä nyt karrikoiden, vaikka tietenkin on ihan toisenlaisesta asiasta kyse: jos kotiin
tai taloyhtiöön ostetaan putkiremontti, niin eihän sitä työtä osteta valvomatta, mitä siellä
tehdään. Tämä on tietenkin ihmisten hoitamista, mutta valvontaa tarvitaan sielläkin. [Antti
Lindtmanin välihuuto] — Omavalvonnasta huudettiin täällä. Omavalvontaa tehdään sekä
julkisella puolella että yksityisellä puolella, ja sitä tarvitaan jatkuvasti. Emme me voi läh-
teä siihen, että on vain ulkopuolista valvontaa, vaan kyllä pitää olla laatutaso korkealla
myöskin omassa toiminnassa. Se perustuu hyvään johtamiseen ja hyvään työilmapiiriin, ja
sitä kautta myöskin kohdellaan paremmin vanhuksia ja laatutaso nousee.

Meillähän hoidetaan vanhuksia sekä ympärivuorokautisessa hoivassa, jossa heitä on yli
50 000, että kotihoidossa, jossa heitä on yli 60 000, ja lisäksi ovat myös omaishoitajat. To-
siasia on, että jos nyt lähdetään kaavamainen mitoitus laittamaan ympärivuorokautiseen
hoivaan katsomatta ollenkaan, mihin siellä se resurssi laitetaan, niin tulee käymään niin,
että osassa se on liian vähän ja osassa vähän niin kuin liikaa. En sano sitä, etteikö se ylime-
nevä ole varmasti tarpeen ihan varmasti jokaiselle vanhukselle, mutta koska meidän talous-
kin on kuitenkin rajallinen ja meillä on muitakin kohteita, mihin tarvitaan rahaa, niin kyllä
meidän pitää tarkkaan miettiä, mihin se raha laitetaan niin, että se mahdollisimman paljon
hyödyttää sitten näitä asukkaita.

Kun puhutaan lakiin laitettavasta mitoituksesta, meidän pitää huomioida henkilökunnan
saatavuus ja nämä muut sektorit, kotihoito. Jos laissa on luku, joka sitoo, niin kuntienhan
pitää totta kai noudattaa lakia. [Antti Lindtman: Aivan!] Mitä se tarkoittaa? Se tarkoittaa si-
tä, että niitä hoitajia otetaan kotihoidosta tai muista palveluista. Erityisesti kotihoitoon on
tällä hetkellä hankala saada työvoimaa, on rekrytointiongelmia, työ on raskasta. Emme me
voi ykskaks tehdä tällaista muutosta, vaan se pitää tehdä suunnitellusti, arvioida, missä tar-
vitaan sitä hoivaa eniten, ja arvioida, kuinka hoidettavia potilaita, asukkaita on eri puolilla,
tehdä sen perusteella ne arviot, käyttää hoitoisuusmittareita ja saada ne valtakunnallisesti
laajennettua niin, että koko Suomessa arvioidaan hoitoisuutta. Sen perusteella sitten arvi-
oidaan se, kuinka paljon kussakin yksikössä tarvitaan hoitajia, koska siihen vaikuttavat
myöskin muut tekijät, niin kuin tuossa kommenttipuheenvuorossani sanoin, ja myöskin

Pöytäkirja PTK 159/2018 vp

erityisesti se yksikön koko ja se, minkälainen vaihtuvuus siellä on, mikä siellä on johtamisen taso.

Voisin tässä sanoa hyvän kokemuksen Espoosta: Itse asiassa viime maanantaina kävin pienessä hoivayrityksessä tutustumassa, jossa oli mitoitus 0,60, oli 30 paikkaa ja erittäin ihanaa, henkilökunta viihtyi siellä ja oli tosi tyytyväistä, sitoutunutta. Henkilökunta sanoi, että kun vanhukset tulevat sinne, niin heidän toimintakykynsä siellä paranee, selkeästi se ympäristö on heidän hoitoaan tukeva. Kuntoutukseen siellä kannustettiin ja tehtiin sitä. Erittäin hyvin toimiva yksikkö. Ei se ole siitä mitoituksesta kiinni. Sen pitää olla riittävä. Sen mitoituksen pitää olla niitten asiakkaiden, asukkaiden mukainen. Siellä esiteltiin, että oli käytössä tällainen hoitoisuusmittari, joka tehtiin aina puolivuositain, mutta sen lisäksi oli tällainen johtamisen työkalu, että sitä pystyttiin käyttämään vaikka joka viikko ja katsomaan, että jos tulee tarvetta lisätä henkilökuntaa, niin sitten sitä lisättiin. Eli hyvin joustava systeemi. Myöskin käytettiin hyväksi sellaisia ammattiryhmiä, joita pystytään käyttämään muussa työssä: hoiva-avustajia. Vaikkei heitä kokonaan lasketakaan mitoitukseen, niin se on tosi tärkeää myös, että henkilökunta voi tehdä osaamistaan vastaavaa työtä. Se lisää myöskin motivaatiota.

Ennen kaikkea työhyvinvointi on tärkeää, resurssien pitää olla kohdallaan, ja ilman muuta me tarvitsemme hoitajia lisää, me tarvitsemme myös lääkäreitä lisää, molempia ammattiryhmiä, kun väestö vanhenee ja palveluntarve kasvaa. Mutta kyllä meidän pitää oikeasti miettiä, että se tehdään järkevällä tavalla ja asiantuntija-arvioihin perustuen, työryhmän työn perusteella, eikä täältä vain heitellä lukuja poliittisten irtopisteiden toiveiden varassa. [Mika Karin välihuuto] Myöskin soveltuvuuskokeet ovat tärkeitä. Olen iloinen siitä, että opetusministeri Sanni Grahn-Laasonen ottaa ne uudestaan käyttöön, niin että saadaan motivoituneita ja alalle soveltuvia henkilöitä.

Valvontaan on lisätty resursseja, ja oikeusasiamiehellekin puhemies Risikon toimesta on saatu lisättyä resursseja jo tälle vuodelle ja myöskin sitten jatkoon. [Vastauspuheenvuoropyyntöjä]

Puhemies Paula Risikko: Seuraavaksi edustaja Kauma. Mennään tätä puhujalistaa nyt jonkin aikaa ja sitten katsotaan, riittääkö vielä. — Olkaa hyvä.

20.22 Pia Kauma kok: Arvoisa puhemies! Viime viikkoina esiin tulleet laiminlyönnit vanhustenhoidossa eri puolilla Suomea ovat olleet järkyttävää kuultavaa. Puutteita on ollut sekä julkisella että yksityisellä puolella, se meidän kaikkien on myönnettävä. Jos jotain hyötyä tästä keskustelusta on, niin se on se, että nyt nämä asiat tulevat ainakin päivänvaloon ja voimme keskustella niistä ja siitä, mitkä asiat ovat parannuksen kohteena ja mitä meidän pitää tehdä erityisesti seuraavalla vaalikaudella.

Tähän mennessä mitoitussuositus on ollut 0,5 näissä hoivapaikoissa, ja ministeri Saarikon viimeviikkoisen puheenvuoron perusteella toteutuma on ollut noin 0,65. Jos tämä mitoitus hoivakodeissa nostettaisiin tasolle 0,7, tarve olisi noin 4 200 lisähoitajalle. Tietenkin nyt, kun hoitajista on pulaa muutenkin, minua ainakin huolestuttaa se, mistä nämä hoitajat saadaan. [Ben Zyskowicz: Kotihoidosta!] Meillä on kymmeniätuhansia vanhuksia kotihoidossa tälläkin hetkellä, ja sieltä myöskin kuuluu viestiä siitä, että hoitajat vaihtuvat, voi olla kymmeniä hoitajia kuukaudessa. Onko meidän tulevaisuutemme sitten se, että ne hoitajat haetaan sieltä ja meidän kotihoidettavat vanhuksemme ovat entistä huonommassa tilanteessa? [Antti Lindtman: Haluatteko te lisää hoitajia vai ette?] Tästä syystä pidän erittäin

Pöytäkirja PTK 159/2018 vp

tärkeänä sitä, että nimenomaan tämä hoidettavuus on se kriteeri, jonka perusteella määritellään, kuinka paljon niitä hoitajia tulee olla.

Sitten toinen asia, mikä on tärkeä, on myöskin se, että kun kunnat ostavat näitä palveluita, niillä on riittävä ostamisosaminen. Se tarvitsee olla ja myöskin se, että niillä on riittävät resurssit siihen, että kuntapäättäjät tietävät, mikä se tilanne siellä aidosti on. Sinne pitää pystyä tekemään yllätyskäyntejä myös sillä tavalla, että niistä ei tiedetä etukäteen, jotta hoivapaikat eivät pysty niihin varautumaan ennalta. Nyt ongelma on ollut se, että esimerkiksi avien tekemät käynnit ovat olleet pitkälti sellaisia, että ne on tehty yllätyksinä vasta silloin, kun on jo tiedetty, että on vakavia ongelmia. Yllätyskäyntien määrää meidän on pystyttävä lisäämään.

Myöskin sanktiot: Se on myös selvä, että vaikka niitä hoitajamitoituksia olisi sopimuksissa, niin meidän täytyy tietää, että niitä myöskin noudatetaan siellä tai siitä seuraa sanktio. Jos on kysymyksessä iso yritys, joka niitä palveluita tuottaa, sille ei joku pieni sakko paljoa merkitse. Se jatkaa toimintaansa siitä huolimatta. Sakon on oltava tuntuva, ja sen pitää johtaa jopa toiminnan keskeyttämiseen ellei peräti toimiluvan perumiseen, jos ei toimenpiteitä tapahdu. Meidän täytyy tehdä nimenomaan valvontapuolelle näitä muutoksia.

On tärkeää, että nämä asiat nyt nostetaan kunnolla keskusteluun eikä puhuta pelkästään vain yhdestä luvusta, [Krista Kiuru: Kuka on puhunut yhdestä luvusta? — Ben Zyskowiczin välihuuto] hoitajamitoituksesta, vaan kokonaisuudesta. [Puhemies koputtaa] Vanhusten hyvä hoitaminen on tärkeä asia meille kaikille, ei vain oppositiolle.

20.25 Sirpa Paatero sd: Arvoisa rouva puhemies! Edellisen kauden lopulla oli sopimus, että jos löytyy yksikin paikka, jossa suosituksen mukainen hoitajamitoitus ei toteudu, se kirjataan lakiin. Niitä löytyi sen tarkastelun perusteella, mutta kohta neljä vuotta myöhemmin lakiin sitä ei ole vielääkään kirjattu, edes sitä 0,5:ttä.

Valviran ylijohtaja kertoi Helsingin Sanomissa, että tämä kohu on jopa erinomainen asia siitä syystä, että he ovat nähneet tämän tilanteen jo pitkään ja niillä resursseilla, joita on yhdeksän henkilötövuotta Valvirassa, tilanteen hoitaminen on oikeasti ollut mahdotonta. Nyt se, että tapauksia nousee julkiseen keskusteluun ja heidän mukaansa varmaankin tämän jälkeen siihen tulee myös jotakin muutosta, on hyvä asia. Kun katsoo sitten avin resurssit, niin siellä on parikymmentä koko Suomessa.

Olen samaa mieltä, että valvontaa on hyvä lisätä ja tarpeen lisätä, mutta jos täällä puhutaan, ettei pelkillä numeroilla, niin ei myöskään pelkällä valvonnalla. Ei voi olla niin, että jonkun yksikön nurkassa tarvitsee joka viikko käydä katsomassa. Kyllä tämän enemmän pitää perustua siihen, että kun kerran on tehty sopimukset tai on laki, niin sitä ne yksiköt tai tahot, jotka toimintaa järjestävät, myöskin noudattavat.

Äsken viittasin jo THL:n Marja Vaaraman kommentteihin siitä, kuinka hän, myöskin samaisen Helsingin Sanomien artikkelissa, ilmoittaa, että tämä on ollut 30 vuoden sota. Vuonna 87 hänet on ensimmäisen kerran velvoitettu laskemaan, mikä olisi oikea mitoitus. Se oli 0,71. Sen jälkeen poliitikot ovat kuulemma toistuvasti teettäneet uusia selvityksiä, ja joka kerta ne on jätetty huomiotta. Ja enemmänkin on tehty poliittista painostusta, jopa niin, että tämä asiantuntijoiden määrittelemä hoitajamitoitus dissataan, eli ei ole missään tapauksessa haluttu kuulla niitä asiantuntijoita. Ja nyt ei ole siis kyse niistä ihmisistä, jotka haluavat muuttaa ryhmäkoteihin vapaaehtoisesti siitä syystä, etteivät halua asua yksin, vaan niistä ihmisistä, jotka täyttävät kriteerit, tarvitsevat 24 tuntia vuorokaudessa hoi-

Pöytäkirja PTK 159/2018 vp

vaa. Se 0,7 asiantuntijoidenkin suosituksissa on ollut se alin taso, jonka jälkeen sitten tietenkin sitä lisätään, kun hoitoisuus kasvaa.

Koulutuksen lisääminen, kun puhutaan henkilöstömäärästä, on hyvä ajatus, ja tuen täysin opetusministerin ajatusta siitä, että voidaan lisätä, mutta meillä on alueellisesti eroja. Joillakin alueilla tälläkin hetkellä löytyy hoitajia, mutta enemmän on ehkä ollut tämä huoli, joka on tässä salissa tullut esille, että kun se työ on ollut niin rankkaa, niin kymmeniätuhansia koulutettuja hoitajia on hakeutunut muihin tehtäviin. Jos se työ olisi vähemmän haastavaa, rankkaa, niin että sinne ei uupuisi, niin aivan varmasti osa näistä hoitajista palaisi takaisin, tulisi tekemään sitä työtä, mihin on oikeasti sen koulutuksen saanut. Surullisia tarinoita tulee meille sähköpostiin, nähdään mediassa, miten hoitajat kertovat siitä, että he eivät pysty oman etiikkansa vastaisesti työskentelemään tai he eivät pysty, kun heitä pakotetaan ylemmän johdon puolelta, tekemään sellaisia tehtäviä niin paljon ja niin vähällä mitoituksella, mikä ei heidän mielestään ole eettisesti kestävä, tai heidän oma kehonsa ja mielensä eivät kestä sellaista työtä tehdä.

Tässä on puhuttu kuntien osuudesta, ja se on totta, että täällä hankintalaki olisi hyvä väline, ja olisi voinut toivoa, että tämäkin hallitus olisi halunnut sen laadun merkitystä sinne nostaa. Mutta olen pahoillani siitä, että kuntia syyllistetään, koska olen yrittänyt pysyä kärkyillä vähän kuntien tehtävistä, ja yksikään kunta ei tee hankintaa niin, että se ilmoittaa kriteeriksi vain hinnan, ei aivan varmasti. Kaikissa niissä kuntien hankintatarjouksissa ovat myöskin perusteina riittävä henkilöstön määrä, asianmukaiset tilat, lääkkeenantomahdollisuudet ynnä muut, ja tämä sama kriteeristö on aivan varmasti myöskin siinä kohtaa, kun nämä yksiköt hakevat toimilupaa aluehallintovirastoilta. Sitä toimilupaa ei saa, mutta sen jälkeen, kun se toimilupa on saatu, sen jälkeen, kun se sopimus kunnan kanssa on tehty, sitten on pystytty vähentämään ja on ajateltu, ettei sitä kukaan tule valvomaan.

Edustaja Zyskoviczin kanssa olen eri mieltä siitä, että se olisi parempaa, että vain omaiset tai se henkilö itse, joka näissä hoivapalveluissa on, olisi se valvoja. Mielestäni on huomattavasti vastuullisempaa, että semmoinen ihminen ja taho, joka tietää, mitä sen hoidon pitäisi olla muutenkin kuin ”musta tuntuu”, on myöskin siinä takana. Tietenkin tälläkin hetkellä omaiset käydessään siellä ovat valvoneet ja monet heistä ovat tehneet näitä valituksia. Siitä syystähän Valvira on tällä hetkellä täynnä näitä valituksia, koska suurimman osan niistä ovat tehneet ne omaiset. Mutta sitten toisaalta realismia ei ole eri puolilla Suomea se, että valitaan sen yhden sijaan joku muu, tai jos haluaa, että omainen on suhtkoht lähellä, alle sadan kilometrin, ei ole mahdollisuutta valita. Tai sitten niin kuin täällä Mäkilä-Ropponen kertoi muistisairaiden osalta, joilla ei oikeasti ole ollut pitkiin aikoihin kykyä valita, tai kehitysvammaisten osalta, näiden osalta jonkun muun pitää tehdä se kriteeristö ja se valvonta, ja tässä tapauksessa se on ollut kunta. Ja nythän on surullista, että tässä tulevassa, mahdollisesti tulevassa, sote-uudistuksessa tätä etukäteisvalvontaa ei ole. On vain jälkikäteisvalvonta. Siellä on kriteerit, joiden mukaan yritykset ilmoittautuvat, kun täytävät ne kriteerit, jotka tarkastetaan ”asiakirjojen perusteella”. Näin lukee lakiesityksessä. Lakiesityksessä lukee, että pääosin asiakirjojen perusteella. — Kiitos.

Puhemies Paula Risikko: Mennään hetken aikaa nyt tätä puhujalistaa. Otetaan sitten vielä vastauspuheenvuoroja, mutta nyt edustaja Kari, Mika.

20.33 Mika Kari sd: Arvoisa rouva puhemies! Vähän murheellisin mielin tätä keskustelua olen kuunnellut, kun tämä hoitajamitoitusmäärä tuntuu olevan kokoomukselle niin

Pöytäkirja PTK 159/2018 vp

suurta myrkkyä ja samaan aikaan ikään kuin vastalääkkeeksi tarjotaan sitä, että ei tarvita mitoitusta vaan omaiset hoitavat valvonnan. Toki kuulin, että tässä perusteltiin muitakin syitä, mutta me kaikki varmasti tunnemme niin monta läheistä, joilla ei välttämättä omaista ole, jonka edunvalvojana ei toimi lähiomainen vaan enemmänkin viranomainen.

Te olette esittäneet ja tässä edustaja Kaumakin esitti aikaisemmin sitä, että pitäisi tästä alimitoituksesta annettavia tuomioita koventaa eli nostaa rikoslain kautta sanktioita niille yrityksille tai toimijoille, jotka näitä palveluita tuottavat heikolla tasolla, mutta tiedän — edustaja Zyskowicz, te olette juristi ja olette varmasti perehtynyt myös rikoslain vaikuttavuuteen — että ainakin tuolla hallintovaliokunnan puolella, jossa itse myös työskentelen, usein tulee esiin se, että pelkkä rikoksista annettavien tuomioiden nostaminen ei lisää lainkuuliaisuutta vaan nimenomaan valvonta, jolla pystytään valvomaan ja ennaltaehkäisemään erilaisia kolttoisia, joilla yritetään vaikkapa terveyspalvelubisneksessä saada parempia voittoja ja tuottoja sillä, että vähennetään henkilökuntaa.

Näin ollen kaksi keskeistä tekijää tässä korjausliikkeessä olisivat, että me saisimme hoitajamitoituksen, jolloin palvelun määrää ja laatua sitä kautta on riittävästi, ja sitten se toinen puoli, että saisimme valvonnan sille tasolle, että tätä toimintaa pystytään tehokkaasti valvomaan. Silloin meillä olisi tyytyväisiä asiakkaita siellä potilaiden puolella emmekä ajautuisi tilanteeseen, jossa vain ja ainoastaan piiskalla yritetään ohjata alimitoitettuja palveluyksiköitä.

Näin ollen toivon kyllä, että pääsisimme sellaiseen yhteiseen keskusteluun siitä, millä tavalla tämä hoitajamitoitus nostetaan sinne 0,7:ään sen sijaan, että kokoomus painaa jarrua aivan täydellä innolla. Keskustan väki tässä vähenee — toivon, että puhemäärä lisääntyy, ja mielelläni kyllä kuulisin keskustan kansanedustajien näkemyksiä myös tästä hoitajamitoituksen tarpeesta ja kannustavia puheenvuoroja hallituspuolue kokoomukselle siitä, että tämä korjausliike myös tarvitaan.

20.36 Joona Räsänen sd: Arvoisa puhemies! Ikäihmiset ansaitsevat parempaa hoivaa kuin mitä tänä päivänä pystymme heille tarjoamaan, ja hyvin merkittävänä osana tätä parannusta on kysymys siitä, että sitova hoitajamitoitus kirjoitetaan lakiin, niin kuin tässä edustaja Guzeninan lakialoitteessa esitetään. Ei se korjaa kaikkia ongelmia — tarvitaan paljon muitakin toimenpiteitä — mutta se on merkittävä: kysymys on siitä, että tulevaisuudessa meillä on jokaisessa yksikössä vähintään riittävä määrä henkilökuntaa tarjoamassa sitä palvelua ikääntyville asiakkaille.

Arvoisa puhemies! Mitä tulee henkilökunnan määrään, niin hieman ihmettelen tätä keskustelua, kun varsinkin kokoomuksesta nyt oikeastaan pääargumentti, millä vastustatte tätä sitovaa hoitajamitoitusta, on se, että se lisää hoitajien määrää ja mistä näitä hoitajia sitten saadaan. Jos olen kuitenkin ymmärtänyt oikein, niin tekin kai nyt sen verran sentään haluatte vanhuspalveluita parantaa, että sinne tarvitaan lisää henkilökuntaa töihin, joten, arvoisa puhemies, tämän kysymyksen voitte itseltänne kysyä. Vai olisiko kenties niin, että kun työolot näissä yksiköissä, olivatpa ne sitten julkisia tai yksityisiä, saadaan paremmalle tolalle, niin myös sellaiset henkilöt, joilla on hoitotyökoulutus, jotka ovat sitten vaihtaneet alaa, saattaisivat palata takaisin tekemään sitä työtä, johon heillä koulutus on, jos työn viihtyvyyttä voitaisiin parantaa? Siinä varmasti auttaa se, että työkavereita olisi hieman enemmän.

Mitä tulee sitten tähän työilmapiiriin, josta moni hoitoalan ammattilainen toteaa, että he uupuvat työtaakan alle, niin en sitä yhtään ihmettele, kun tänään luin artikkelia, missä käy-

Pöytäkirja PTK 159/2018 vp

dään läpi näitä Esperi Caren selityksiä valvontaviranomaisille siitä, minkä takia siellä hoitokoti Ulrikassa oli tehty, mitä oli tehty, ja tekoja oli vähän jopa vähätelty. Siinähan toimija totesi, että valvontaviranomaisen ei olisi pitänyt kuunnella työntekijöitä, koska nämä ovat epäluotettavia. Siis yhtiö toteaa valvovalle viranomaiselle, että ei teidän pitäisi uskoa nyt niitä työntekijöitä, jotka siis noudattavat lakia, ilmoittavat epäkohdista, ja joita työnantaja moittii epäluotettaviksi. Kyllähän se kertoo jo aika lailla siitä, minkälaisia tällaiset toimijat ovat.

Arvoisa puhemies! Tähän loppuun totean, että kun näitä rankkoja väärinkäytöksiä on ollut, niin kyllä niillä pitää olla myös seurauksia, jotka ovat sitten samanmukaisia. [Vastauspuheenvuoropyyntöjä]

Puhemies Paula Risikko: Puhujalista jatkuu. Edustaja Lindtman, ja otetaan sitten muutama debattipuheenvuoro.

20.39 Antti Lindtman sd: Arvoisa puhemies! Olen iloinen siitä, että sosiaalidemokraattisen eduskuntaryhmän aloitteesta nyt käsittelyssä oleva lakialoite on saanut taaksensa koko opposition laajan tuen ja osan myöskin hallituspuolueiden kansanedustajista. On vihdoin ja viimein aika asettaa nollatoleranssi hoitajien alimitoitukselle. Kun eduskunta hyväksyy tämän lakialoitteen, niin tämän aloitteen suurin seuraus on se, että tässä laitetaan piste alihoitajamitoitukselle. Sille asetetaan nollatoleranssi.

Vuodesta 2007 lähtien on jatkunut vilkas keskustelu vanhuspalvelulaista, ja uskon, että en ole ainoa, uskon, että suomalaiset laajasti, ikäihmiset laajasti, omaiset ja hoitajat, ovat sitä mieltä, että vihdoin päättäjien on aika pistää stoppi hoitajien alimitoitukselle. Siitä tässä aloitteessa on kysymys. Sen vuoksi käyn nyt tässä puheenvuorossani läpi muutamia argumentteja, mistä tässä aloitteessa ei ole kysymys — tai oikeammin puran muutamia edustaja Zyskowiczin esittämiä väitteitä, jotka eivät kestä lähempää tarkastelua.

Ensinnäkin edustaja Zyskowiczin ja kokoomuksen keskeinen argumentti vastustaa tätä lakialoitetta, hoitajamitoitusta, on se, että yksi luku ei ratkaise koko vanhustenhoidon ongelmaa. No, onko joku jossain niin väittänyt? Ei ole. Lukeeko siinä lakialoitteessa niin, että tällä lakialoitteella, tällä hoitajamitoituksella, ratkaistaan koko vanhuspalveluiden ongelma? Eihän siinä niin lue. Tämä on olkinukke, jonka muun muassa edustaja Zyskowicz ja kokoomus ovat kehittäneet, jotta he voisivat perustella sitä, minkä takia he eivät tätä kannata.

Ihan samalla tavalla voitaisiin ottaa esimerkkejä miltä tahansa politiikan alueelta. Kun kokoomus vaaliohjelmassaan esittää, että lapsilla pitää olla mahdollisuus turvalliseen lapsuuteen, niin sen vuoksi yksi toimenpide on sinänsä ihan oikea: että pitää selvittää kaikilta lasten kanssa työskenteleviltä rikostausta mahdollisten lapsiin kohdistuneiden rikosten varalta, se on oikea toimenpide. Mutta väitänkö minä, edustaja Zyskowicz, että tuo yksi toimenpide ratkaisisi lasten turvallisen lapsuuden koko Suomessa? En väitä, kuten emme mekään väitä, että tällä hoitajamitoituksella laitetaan koko vanhustenhoito kuntoon.

Tai, edustaja Zyskowicz, kun Petteri Orpon kokoomus oli ainoa puolue, joka Ylen kyselyssä ei tiennyt kantaa siihen, pitäisikö Suomessa olla 7 850 poliisia, niin jos tapahtuu niin kuten minä toivon, että kokoomuspuolue tulisi tämän riittävän poliisimäärän taakse, niin ihan samalla tavalla, jos te tämän korjauksen teette tähän teidän linjaanne ja tiedätte jatkossa, mikä oikea määrä poliiseja on, en minä tule väittämään tai vastustamaan kokoo-

Pöytäkirja PTK 159/2018 vp

muksen kantaa poliisien määrän lisäämiseen sillä, että se yksin ratkaisee Suomen turvallisuusongelmat.

Tämä väite, että yksi luku ei ratkaise koko vanhustenhoidon ongelmaa, on epä-älyllinen argumentti vastustaa tätä hoitajamitoitusta.

Sitten on toiseksi sanottu, että ikäihmiset ansaitsevat yksilöllisen mitoituksen. No, este-täänkö tässä lakialoitteessa sen yksilöllisen mitoituksen toteutuminen? Ei, kuten ei nykyti-lassakaan, kun sanotaan, tai edustaja Zyskowicz on käyttänyt termiä, että on yksi taikaluku. Meillä on jo yksi taikaluku: se on se 0,5 siellä laatusuosituksessa. Eihän sekään estä hoitoisuuden huomioimista. Kyse on siitä, että asetamme jonkun alarajan. Ja aivan kuten nykyiselläkin, kuten täällä useissa puheenvuoroissa on sanottu, keskimääräinen mitoi-tus on yli 0,6. Sehän juuri kertoo siitä, että on erilaisia tilanteita. Mutta tässä kysymys on siitä, että tarvitaan minimi. Meidän mielestämme inhimillisen ja arvokkaan hoidon minimi on se, että 28 vanhuksen hoivakodissa on päivävuorossa kuusi hoitajaa. Riittääkö Zysko-wiczille, että siellä on viisi? Tähän pitää saada vastaus.

Sitten ehkä kaikkein hulluimpia argumentteja on se, että tätä hoitajamitoitusta ei pidä tu-kea, koska esimerkiksi Maria Guzenina ja Espoon sosiaalidemokraatit eivät ole saaneet ai-kaiseksi korkeampaa hoitajamitoitusta: siis Espoossa — loistava esimerkki — jossa sosi-aalidemokraateilla 75 valtuutetusta on 10 valtuutettua. [Naurua] Täällä kokoomusedusta-jat syyttävät sosiaalidemokraatteja ja Maria Guzeninaa Espoon vanhustenhoivan tilantees-ta. [Mika Kari: Hataraa!] Jos tällä argumentilla lähdetään liikkeelle, niin silloinhan tuon ar-gumentaation päässä pitäisi purkaa kaikki velvoitteet kunnilta ja luottaa vain siihen, että kyllä ne kuntapäättäjät siellä hoitavat, kunhan vain sosiaalidemokraatit saadaan ulos näistä kunnista — kyllä sitten tulee kaikki kuntoon. Pitäisikö purkaa mitoituskeskukset päivähoitosta, hoitotakuusta? Entä maankäytöstä, mistä tahansa? Jos aina se argumentti on se, että hoita-jamitoitusta ei pidä laittaa täällä kuntoon, koska jostain kunnasta, jossa on alle 0,7:n mitoi-tus, löytyy joku sosiaalidemokraattinen valtuutettu, niin, edustaja Zyskowicz, voitte myön-tää, että tämä päättelyketju on erittäin epälooginen eikä se kestä tarkastelua. Hoitajamitoi-tus tarvitaan juuri sen vuoksi, että meillä ei olisi jatkossa tilannetta, jossa kunta toisensa jäl-keen kokoomus ajaa pienempää mitoitusta. Kuntapäättäjät ja myöskin valvovat viranomai-set tarvitsevat tämän selkänogan.

Sitten nämä sanktiot. Siitä olen iloinen, että tässä kokoomuspuolue on muuttanut kan-taansa. Vielä kun he julkistivat heidän vaaliohjelmansa, he totesivat, että luotamme Suo-meen ja sääntelyä on purettava. Olen iloinen, että tässä on nyt saatu tarkistettua kantaa, että kyllä sääntelyä todella tarvitaan. Ja jonkinlaista perusteiden perusteiden perusteella mitat-tua hoitajamitoitusta ilmeisesti kokoomuskin on kannattamassa, mutta en ole saanut selvil-le, mikä se on.

Ja kuudenneksi sitten vielä tämä sote-uudistus. Todella on niin, että toteutuessaan tä-män hallituksen markkina-soten julkilausuttu tavoite on se, että tulee enemmän markkinoi-ta ja enemmän toimijoita. Mutta kun hallituksen omassa esityksessä todetaan, että valvon-nan resurssit eivät riitä, valvonnan resursseja ei ole mahdollista lisätä, niin tästä loogisena ja myöskin hallituksen esityksestä ilmenevänä johtopäätöksenä on se, että yhä enemmän valvontaa tapahtuu yritysten oman valvonnan perusteella — yhä enemmän, ja siitä löytyy mustaa valkoisella täältä tuottajalaista.

Nyt kysymys kuuluu näiden nähtyjen vanhustenhoidon epäkohtien valossa: pidetäänkö todella järkevänä, että jatkossa vanhustenhoidoa hoidetaan yhä enemmän markkinoilla ja se valvonta perustuu nykyistä enemmän — nykyistä enemmän — yritysten oman valvonnan

Pöytäkirja PTK 159/2018 vp

varaan? Jos näihin kahteen kysymykseen vastaus on ”kyllä”, niin silloin ymmärrän, [Puhemies koputtaa] että tätä hallituksen sote-uudistusta voi tukea. Mutta jos joku on sitä mieltä, että tämä on väärä suunta, [Puhemies: Aika!] niin tämä pitäisi arvioida uudelleen.

Puhemies Paula Risikko: Siinä meni 8 minuuttia.

20.47 Merja Mäkisalo-Ropponen sd: Arvoisa puhemies! On hyvä tässä vaiheessa iltaa myöskin todeta, että vanhusten ja vammaisten hoidossa on paljon hyvää ja laadukasta toimintaa, ettei unohdeta tätäkään tosiasiaa. Mutta valitettavasti on myös vakavia laiminlyöntejä. Nyt esille tulleille ihmisoikeusrikkomuksille — minun mielestäni on ihan hyvä käyttää sitä sanaa, ne ovat ihmisoikeusrikkomuksia — ja epäinhimilliselle hoidolle on asetettava nollatoleranssi. Ei ole oikein, että ikäihmisiä kehoitetaan virtsaamaan vaippaan tai eristetään tai hoidetaan turhaan rauhoittavilla lääkkeillä tai sidotaan, kuten tällä hetkellä tehdään. Ne ovat ihmisoikeusloukkauksia.

Vanhus- ja vammaispalvelujen virheiden korjaaminen vaatii henkilöstön lisäämistä ja toisaalta myöskin ammattitaitovaatimusten täsmentämistä. Hallitus on sanonut myös, että sote korjaa kaiken. Kuitenkin hallituksen sote-mallin sisältämät valtavat säästöpainet ovat täysin ristiriitaisia vanhusten hoidon ja hoivan laadun kehittämisen ja valvonnan parantamisen kanssa. Digitaaliset palvelut eivät tätä ristiriitaa ratkaise, vaikka ministerin aitiosta on sitäkin totena kerrottu. Ihmettelen edelleen, miten ihmeessä pienenevillä resursseilla hallituksen sote-malli voisi tilanteen korjata tai valvontaa parantaa.

Edustaja Laiho, muistaakseni — toivottavasti nyt en laita näitä sanoja väärän henkilön suuhun — totesi, että täällä ei ole hoitajia eikä tietoa olosuhteista arjessa. No, minä olen hoitaja, mutta olen myöskin Muistiliiton puheenjohtaja, ja tiedän tasan tarkkaan, mitä on muistisairaana hyvä, laadukas, inhimillinen ja kuntouttava hoito. Käyn säännöllisesti yhteisökodeissa ja keskustelen hoitajien kanssa ja tiedän, että hoitajat kärsivät ja uupuvat siitä, etteivät he pysty tekemään työtään niin hyvin kuin haluaisivat. Ammatti-indentiteetin ja todellisuuden välillä on valtava ristiriita.

On hyvä muistaa, että siinä vaiheessa, kun muistisairas ihminen joutuu tai pääsee yhteiskotiin, hyvän hoidon edellytys on 0,7-mitoitus, koska silloin se vointi ja kunto on jo sen verran huono, ja joskus se on jopa paljon enemmän kuin tämä 0,7. Me olemme laatineet Muistiliitossa hyvän hoidon kriteerit, ja ne voisivat kyllä auttaa arvioimaan hoidon laatua, ja toivon, että tähän kriteeristöön tutustuisi myöskin tämä porukka täällä.

Hoitajia on epäinhimillisten työolosuhteiden takia siirtynyt pois hoito- ja hoivatyöstä, ja jos heidät saataisiin takaisin omalle alalle, niin asia olisi melkein sillä jo ratkaistu. Ja jos emme tee nyt korjaavia toimenpiteitä eli helpota hoitajien työtaakkaa, niin hoitajat kiihtyvällä tahdilla lähtevät muihin hommiin. Se on niin epäinhimillistä työtä niillä pienillä resursseilla ja niissä olosuhteissa, missä sitä tehdään. [Mika Kari: Asiantuntijan puheenvuoro!]

Puhemies Paula Risikko: Sitten mennään näihin debatteihin. Täällä on neljä — nyt kuusi — pyydettyä puheenvuoroa. Sitten ei enempää.

20.50 Pekka Puska kesk (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! En olisi ystävänäpäivänä halunnut osallistua tähän kiihkeään keskusteluun, jossa tärkeässä asiassa helposti puhutaan toisten ohi ja joskus unohdetaan faktatkin. Tilannehan on siis se, että hallitus on il-

Pöytäkirja PTK 159/2018 vp

moittanut, että uuden lain valmistelu on alkanut, ja keskusta on ilmoittanut, että osana sitä kannatamme pohjaksi 0,7 hoitajamitoitusta. Näitä tapahtuneita vakavia ongelmia, joita on esitetty, tuskin kukaan kiistää, mutta nyt tarvitaan hyvä valmistelu laitoshoidon laajasta kokonaisuudesta, jota oppositioikin näyttää haluavan. Oppositiohan on täällä toistuvasti huomauttanut huonosta lainvalmistelusta, ilman taustaselvityksiä ja vaikutusarviointia, mutta nyt ollaan tällä tavalla liikkeellä. Toimitaan asiallisesti, annetaan ministeriöiden ja hallituksen useimpien puolueiden ilmoittaman kannan pohjalta valmistella hyvä, uusi laki ja uskotaan, että tulevaisuudessa vaaleissa myöskin äänestäjät antavat tälle tukensa.

20.51 Maria Guzenina sd (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Tämähän on siis lähete keskustelu, ja lähete keskustelun tarkoitus on antaa saatesanoja siihen, kun valiokunta sitten ennen pitkää tätä lakialoitetta tulee käsittelemään. Ja aika vähän täältä salista on saatesanoja kuulunut. Olen erittäin iloinen siitä, että keskustapuolue tuntuu olevan samoilla linjoilla opposition kanssa, ja näen tässä paljon hyvää. Meitä on nyt enemmistö, ja uskon, että tällä porukalla me saamme aikaan parannuksia. Sen sijaan kokoomuksen osalta en ymmärrä sitä, minkä takia sieltä yritetään jatkuvasti keksiä selityksiä sille, miksi tämä ei onnistuisi, ja minkä takia siellä tahallaan väärin ymmärretään miltei kaikki asiat, mitä täältä puolelta salia sanotaan. Sitä minä en ymmärrä.

Te sanotte, että hoitajia on mahdollista saada, sitä 4 000:ta. Teille on kuitenkin kerrottu, että tällä hetkellä 30 000 hoitajaa on hakeutunut johonkin muuhun kuin koulutustaan vastaavaan työhön, 30 000. Te väitätte, että meillä olisi vain yksi luku. Ei, meillä on vähimmäismäismitoitus, joka on osa nykyistä vanhuspalvelulakia, johon täytyy tehdä tarkennuksia, jota täytyy nyt parantaa. Sieltä täytyy perua ne heikennykset, joita tämän hallituskauden aikana on ollut. Ja esimerkiksi teidän edustajanne Laitinen-Pesola on myöntänyt tämän julkisesti televisiossa. Hän on sanonut, entinen Tehyn puheenjohtaja, että tässä tehtiin virhe, tässä hallitus on tehnyt virheen. Hän on sanonut näin, ja toivoisin, että te muutkin voisitte tämän myöntää. On tehty virheitä, virheiden tunnustaminen on viisauden alku, ja nyt täytyy mennä eteenpäin. Vanhuksilla ei ole aika odottaa. He tarvitsevat ihan aidosti, aidosti riittävän määrän hoitajia, [Puhemies koputtaa] joilla voidaan turvata se hoidon ja hoivan laatu.

Puhemies Paula Risikko: Kysymyksessä ovat minuutin mittaiset puheenvuorot.

20.54 Ben Zyskowiec kok (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Tässä on tapahtunut rankkoja laiminlyöntejä, on tingitty laadusta. Ovat ne johtuneet sitten ahneudesta, kuntien säästöpainesta tai mistä tahansa syystä, niin niitä ei voida hyväksyä, ja jos rikoksia on tehty, niin rangaistuksia on siitä seurattava myös niille, jotka siellä johdossa ovat yllyttäneet ihmisiä toimimaan vastoin lakia, jos tällaisia käy ilmi.

Mutta en ole saanut demareilta vastausta siihen kysymykseen, että kumpikohan pakottaa nämä palvelun tuottajat panostamaan enemmän laatuun, sekö että kunta kilpailuttaa — siellä on laatukriteerit mukana, niin kuin edustaja Paatero kertoi, hintakriteeri erittäin tärkeänä, niin kuin me kaikki tiedämme — sekö pakottaa panostamaan laatuun, vai se, että maakunta antaa potilaille, käytännössä potilaille ja heidän omaisilleen, tällaisen asiakasetelin ja tämä ihminen itse päättää, mihin hoitolaitokseen hän menee. Kumpi vaihtoehto pakottaa panostamaan laatuun, jotta asiakkaita saisi? Tässä ensin mainitussa mallissa kunta päättää ja menet sinne, minkä kunta päättää. Jälkimmäisessä mallissa ihmiset itse päät-

Pöytäkirja PTK 159/2018 vp

tävät, ja kai silloin aika tärkeätä näille palvelun tuottajille on se, minkälainen heidän maineensa ihmisten keskuudessa on.

20.55 Kristiina Salonen sd (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Olemme selkeästikin yhtä mieltä siitä, että vanhuspalveluiden kokonaisuus on laitettava kuntoon ja tarvitsemme ikään kuin kokonaisremontin. Tästä näyttää olevan salissa yksimielisyys. Mutta eri mieltä olemme ainakin kokoomuksen kanssa hoitajamitoituksesta. SDP haluaa osaksi tätä kokonaispakettia myöskin hoitajamitoituksen lakiin, kokoomus ei sitä halua, koska yksi luku, kuntoisuus ja niin edespäin.

No, ehkä nyt pitäisi kysyä sitä, mitä pahaa teistä tapahtuisi, jos se lakiin kirjattaisiin. Annatte ymmärtää, että se estäisi kuntoisuuden arvioinnin. Ei estä. Samassa pykälässä on jatkossakin kuntoisuuden arviointi. Sanotte sen olevan pois kotipalveluista, eli onko niin, että kun vahvistetaan kotipalvelua, niin se on pois ympärivuorokautisesta hoivasta? Eihän tällainen ole perusteltua. Miksi ette vain sano, ettette kannata hoitajamitoitusta, koska katsotte, että se maksaa liikaa, ja haluatte säästää muuttamalla hoitajamitoituksen? Se olisi rehellistä. Kuka tätä politiikkaa tässä salissa tekee, kysyn vain? [Ben Zyskowicz: Te ainakin!]

20.56 Hannakaisa Heikkinen kesk (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Tässäkin keskustelussa toistuvasti annetaan väärää todistusta tulevasta maakunta- ja sote-uudistuksesta. On aivan keskeinen ajatteluvirhe puhua, että se markkinamalli tulee sote-uudistuksen myötä. Markkinamalli on olemassa täällä, ja jos me emme saa tätä uudistusta tehtyä, niin tämä tilanne, missä kunnat kiihtyvällä tahdilla talousahdingossaan joutuvat joko suoraan kilpailuttamaan tai vielä pahemmin kokonaisulkoistuksia tekemään vanhus-tenhoivassa, vain jatkuu.

Maakuntauudistuksen jälkeen koko vanhuspalvelujen logiikka muuttuu. Maakunta ei kilpailuta, vaan asetetaan yhtenäiset kriteerit, ja siinä pystyvät samassa rivissä olemaan näitä palveluja tarjoamassa järjestöt, pienet yritykset, isommat yritykset, ja sitä kautta ihminen valitsee sen paikan, mihinkä menee hoivaan, ja jos hän ei ole tyytyväinen, hän voi vaihtaa paikan. Te ette halua nähdä tätä logiikan muutosta, minkä maakunta- ja sote-uudistus tuo. On aivan turha jatkaa tätä keskustelua, kun te ette tutustu papereihin ja siihen, miten tämä asia muuttuu. Markkinamalli on täällä, ja me haluamme tällä [Puhemies koputtaa] uudistuksella tämän ryöstökalastuksen pysäyttää.

20.58 Antti Lindtman sd (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Siinä, lisääkö nykymalli — jota siis kukaan ei kannata, kaikki kannattavat sote-uudistusta, [Ben Zyskowicz: Täh? Mitä?] alkuperäiset tavoitteet toteuttavaa sote-uudistusta, ei hallituksen markkinamallia... — Jos nyt verrataan nykymallia hallituksen sote-malliin, niin lisääkö hallituksen markkina-sote sote-markkinoita vai ei: tässä kyllä nyt joudun sanomaan, että jopa Esperi Caren entiseen toimitusjohtajaan luotan enemmän kuin Heikkiseen. Hän on arvioinut, että hallituksen markkinamalli tuplaa heidän liikevaihtonsa, tuplaa markkinan. Isot yritykset ovat viestineet osakkeenomistajille, että kun tämä hallituksen sote-markkinamalli tulee, niin se kasvattaa liiketoimintaa. Tässä tapauksessa luotan heihin.

Mutta, edustaja Heikkinen, te olette keskustan sote-vastaava, ja Zyskowicz täällä kertoi aikaisemmin, että ei pidä paikkaansa se, mitä ministeri Saarikko on sanonut, että Saarikko käynnistää hoitajamitoitukseen liittyvän lainvalmistelun ministeriössä. Onko todella niin, edustaja Heikkinen, että hoitajamitoitukseen liittyvää lainvalmistelua ei olekaan käynnis-

Pöytäkirja PTK 159/2018 vp

tetty, toisin kuin Saarikko on sanonut? Zyskowicz sanoi, että ei ole käynnistetty. Oletteko te antaneet periksi tässä kokoomukselle? [Ben Zyskowicz: Ei ole käynnistetty erillisenä, kuten tiedätte!] — Erillisenä tai yhdessä, onko sitä ylipäättänsä käynnistetty, hoitajamitoituksen valmistelua?

20.59 Mia Laiho kok (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Edustaja Räsänen viittasi tähän Esperin Careen — ne laiminlyönnit ovat tuomittavia, joita on tapahtunut — mutta tässä samassa yhteydessä voisinkin tiedustella, millä tavalla Esperin Carella on Tradekan kautta sitten huolehdittu tästä valvonnasta ja mitoituksista, [Antti Lindtman: Tradekan kautta?] kun vasemmistopuolueiden, demareiden ja vasemmistoliiton, hallitsema monialakonserni Tradeka on itse mukana alan liiketoiminnassa Med Group -hoivan kautta ja he ovat myöskin olleet yhteistyössä Esperin Caren kanssa. [Välihuutoja sosiaalidemokraattien ryhmästä] Tradeka on antanut myös vaalitukea edustajille, ja tulevaisuudessa eduskuntavaaleisakin tulevat saamaan, näin tiedot kertovat, muun muassa Antti Lindtman, Maria Guzenina, Li Andersson, Paavo Arhinmäki, Ilkka Kantola, Aino-Kaisa Pekonen eduskuntavaalikampanjaansa 2 500 euroa. Onko tämä vanhusten hoivasta pois?

Puhemies Paula Risikko: Sitten vielä edustaja Paatero, ja sitten mennään taas puhujalistalle.

21.00 Sirpa Paatero sd (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Hyvä, että tämä asia tuli esille. Ihan ensinnäkin: Tradeka ymmärtääkseni jähdytti koko yhteistyön, ja ymmärtääkseni niissä toiminnoissa ei ollut yhtään tammöistä hoivakotia, ei yhtään. Siinä toiminnassa, mitä yhteistyötä edes ajateltiin, ei ollut missään tapauksessa yhtään tammöistä ympärivuorokautista hoivakotia, joten kannataisi ehkä tämä tarina nyt lopettaa. [Antti Lindtman: Terveisiä ryhmäkansliaan!] Tämä tarina on niin täynnä reikiä, että ei kannata ruveta siitä kiistelemään.

Vielä laatuun ja valvontaan: minä olen sitä mieltä, että kun kunnat ja sitten mahdollisesti ne sote-kunnat tulevaisuudessa arvioivat ja tekevät ne kriteerit, niin siellä on ammattilaiset, jotka arvioivat, mitä ja minkätyyppisiä palveluita muun muassa ne ikäihmiset tai kehitysvammaiset tai muistisairaat tarvitsevat. Ja niin kuin äsken toistin, myöskin tietenkin jokainen ihminen itse valvoo ja heidän omaisensa ja läheisensä aivan varmasti myöskin valvovat, niin kuin ovat valvoneet nyt ja tehneet ison kasan niitä ilmoituksia, mutta kaikilla ei siitä huolimatta — on tämä malli tai se tuleva malli — ole realistista mahdollisuutta kerran viikossa vaihtaa paikkaa. Se ei vaan ole realistista, koska niitä paikkoja ei ole. Se ei ole ihmisten oman elämän kannalta mahdollista, eikä semmoista kannata tehdä.

Puhemies Paula Risikko: Sitten mennään puhujalistalle.

21.02 Toimi Kankaanniemi ps: Arvoisa rouva puhemies! Viime vaalikaudella 2011—2015 valtionosuuksia ei todellakaan varsinaisesti leikattu, mutta tuolla kaudella tuli yli satauhatta työtöntä, ja se merkitsi sitä, että verotulot vähenivät ja sosiaalimenot kasvoivat, myös kaikki muut kuntien menot kasvoivat aika voimakkaasti. Käytiin yt-neuvotteluja, irtisanottiin henkilöstöä myös sosiaalipuolelta, vanhustenhuollosta lukuisissa kunnissa. Kriisikuntia oli kymmenittäin, ja kuntaliitoksia tuli paljon taloudellisen ahdingon takia.

Pöytäkirja PTK 159/2018 vp

Kaikista näistä toimenpiteistä seurauksena oli myös se, että kuntatalous velkaantui. Vuoden 2010 lopussa kuntien yhteenlaskettu velka oli 10,6 miljardia ja vuoden 15 lopussa 18,1 miljardia, eli tuona aikana, siis käytännössä Kataisen, Stubbin hallituksen aikana, kuntatalous velkaantui 7,5 miljardilla eurolla. On selvää, että kun kunnat olivat tässä tilanteessa, niin vaikka ne nostivat veroprosentteja laajasti ja tekivät monenlaisia tehostamistoimenpiteitä, niin ne joutuivat myös leikkaamaan ja heikentämään palvelujaan. Yksistään henkilöstövähentäminen johti siihen. Lukuisat kunnat ulkoistivat vanhustenhuoltoa, ja se merkitsi sitä, että kilpailutettiin. Kilpailutuksessa määräävänä tekijänä oli kunnan taloudellinen ahdinko, eli hinnan perusteella moni kunta valitsi sen hoitopaikan, mikä oli taloudellisesti edullisin, ja laatu jäi varjoon. Tähän syylistyivät varmasti kaikkien puolueitten voimakunnat, ja tässä tilanteessa nyt ollaan.

2015, kun Sipilän hallitus aloitti, se ohjelmassaan päätti, että valtionosuusleikkauksia ei tehdä. Lisäksi se päätti, että kaikki kuntien veromenetykset kompensoidaan täysimääräisesti ja kunnille mahdollisesti annettaviin uusiin tai laajennettuihin tehtäviin annetaan täysi valtionosuus. Siis sinänsä Sipilän hallitus jähdytti sen edellisen vaalikauden kuntatalouden, ei siis parantanut mutta ei myöskään heikentänyt. Kuitenkin kuntatalous vahvistui voimakkaasti tämän vaalikauden aikana, niin että viime syksynä, kun teimme valtiovarainvaliokunnan kunta- ja terveysjaostossa budjettimietintöä, siellä mietinnön 28 sivulla 32 todettiin, että kuntatalous on vahvempi kuin vuosikymmeniin. No, tänä päivänä se on jo siten heikentynyt siitä merkittävästi, niin kuin tuoreet tiedot kertovat, ja edessä ovatkin aika synkät ajat. Verotulot ovat kasvaneet tällä vaalikaudella, työllisyyshän on parantunut merkittävästi, ja menojen kasvu on saatu pysäytettyä kunnissa pitkälti, paitsi nyt aivan viime aikoina ilmeisesti on käänne tapahtunut.

Mitä meillä on edessä: vanhusten määrän voimakas kasvu. En muista ihan tarkkaan, mihin vuoteen mennessä se 300 000 uutta vanhusta tulee, mutta kuitenkin vaikeasti hoidettavia vanhuksia tulee yhä enemmän. Henkilöstön saatavuus ja palkkaus ovat isoja kysymyksiä, haasteita on edessä, ja kun tuossa totesin, että kuntatalous vaikeutui jo viime vuonna ja ehkä tänä vuonna vaikeutuminen jatkuu, niin ollaan suurissa ongelmissa.

Tähän iskevät sitten suuret sote-firmat. Nämä monikansalliset taikka ylikansalliset, kansainväliset firmat ovat ostaneet pieniä yrityksiä pois, ja keskittyminen on kova. Sitten on tullut ahneus, joka on lyönyt leimansa tähän vanhustenhuoltoon ikävällä tavalla, täysin järjestömän kohtuuttomalla tavalla. Se on häpeä meille kaikille. Valvonta ei ole kunnossa, omavalvonta ei toimi. Kunta on näissä sopimusosapuolena ja on vaikeuksissa sopia sen ison kumppaninsa kanssa, koska jos tämä panee vanhainkodin tai hoitopaikan kiinni, niin ne vanhukset ovat kunnan sylissä, niille on hankittava kuitenkin hoitopaikka. Aluehallintavirastot valvovat, mutta ne ovat aliresursoituja ja Valvira vielä enemmän valtakunnallisenä valvojana.

No, näin on käynyt nyt, että Kristiinankaupungista tämä alkoi. Siellä on 27 valtuutettua, joista 17 on RKP:läisiä. Syyttämekö tästä sitten RKP:tä, että siellä on tämä tilanne? Joroisissa on ongelmia suuren firman kanssa, Alavudella kerrotaan, että on jopa kuollut kuusi vanhusta, ennen kuin valvoja heräsi. Eli valvonta ei ole kunnossa. Meillä on neljän tason valvonta, eli kukaan ei käytännössä todellisuudessa valvo, ja tämä on, hyvä hallitus, pantava kiireesti kuntoon. Valvonta on koottava yhteen vahvaksi ja tehokkaaksi, kuten edustaja Arja Juvonen on esittänyt.

Nyt sitten luotetaan siihen, että kun maakunnat tulevat, jos tulevat, niin se ratkaisee ongelman, mutta kyllä ne ovat pitkälti samoissa ongelmissa kuin kunnat nyt. Ensinnäkin maa-

Pöytäkirja PTK 159/2018 vp

kuntien rahoitus näyttää olevan jo lähtökohtaisesti alimitoitettu, eli maakunta joutuu jälleen etsimään hoitopaikkoja niillä resursseilla, mitä löytyy, ja siitä vaikeudet eivät helpotu. Tietysti malli on erilainen, kun asiakas valitsee, mutta löytyykö näiltä paikkakunnilta, Kristiinankaupungista tai Joroisista tai Alavudelta, niitä vaihtoehtoisia paikkoja, vai osoittaako se maakunta sitten, että tuolla maakunnan toisella laidalla on paikka minun äidilleni, kaukana kotiseudultaan, synnyinsijoiltaan, omaisistaan? Tämä on kylmää, jos näin tapahtuu. Eli en valitettavasti voi uskoa, että todellista ratkaisua maakuntauudistus toisi.

Arvoisa puhemies! Sanktiot: me esitimme ryhmäpuheenvuorossamme, että kymmenen prosenttia liikevaihdosta, silloin kun sääntöjä ja sopimuksia ja lakia rikotaan. Se on tehokas.

Pääministeri puhui tästä osuuskuntamallista, [Puhemies koputtaa] että sillä voitaisiin hoitaa nämä. Jyväskylän Tikkakoskella tätä vähän yritettiin muutama vuosi sitten, mutta ei se onnistunut. Ei löytynyt osuuskuntaan osakkaita, jotka olisivat lähteneet pyörittämään. [Puhemies koputtaa] Osakeyhtiölain 5 §:ssä todetaan, että osakeyhtiön tarkoitus on tuottaa tuottoa osakkeenomistajille. [Puhemies: Aika!] Arvoista ei puhuta mitään. Olisiko osakeyhtiölakiin lisättävä arvot?

21.10 Ben Zyskowiec kok: Arvoisa rouva puhemies! On ilo tulla puhumaan edustaja Kankaanniemen jälkeen, koska hänen puheenvuoronsa piti sisällään paljon sellaista faktaa, joka ei meille ole välttämättä mieluista kuultavaa mutta joka kuitenkin kertoi, mikä se tilanne käytännössä maassamme on.

Tässä on tapahtunut erittäin rankkoja laiminlyöntejä. On ihan totta, kun on sanottu, että tietyissä tilanteissa vanhuksia ei ole kohdeltu ihmisarvoisella tavalla. On hienoa, että nämä laiminlyönnit ovat tulleet esiin ja että on tämä valtava keskustelu syntynyt, koska se tulee johtamaan parannuksiin. Oli näiden laiminlyöntien ja osin jopa väärinkäytösten syynä sitten yritysten ahneus tai niiden johtajien ahneus tai muu moraalittomuus, tai oli kyseessä sitten kuntien säästöpainet, tarve löytää säästöjä, niin on ihan selvää, että sitä, mitä on nyt nähty ja mikä on nyt paljastunut, ei voida missään tapauksessa hyväksyä. Esimerkiksi nämä yritykset ovat kyllä ansainneet kaiken sen maineen menetyksen, mikä niitä nyt on kohdannut, ja huomasin jostain, että Attendonkin osake on syöksynyt Tukholman pörssissä. Siihen on varmasti muitakin syitä, mutta ei tämä tällainen maineen menetys ole ollut varmasti yhtiön kurssikehityksellekään hyvästä.

Edustaja Lindtman oli ollut huomaavinaan, että kokoomus olisi muuttanut kantaansa siihen, että jos ja kun tässä on syyllistytty laiminlyöntiin ja jos on jotain rikoksia tehty, niin siitä pitää seurata asianmukaiset sanktiot. Edustaja Lindtman, en tiedä, mistä olette tällaiseen käsitykseen päätenyt. Pelkästään sloganin ”Luotamme Suomeen” perusteella tuollaista johtopäätöstä ei ole voinut tehdä, ja joka tapauksessa olette tässä täysin väärässä. Kokoomus on ottanut erittäin tiukan linjan näihin sanktioihin, koska kannatamme oikeusvaltiota, sitä, että väärintekijöitä rangaistaan. Kokoomuslainen oikeusministeri Häkkänen on tehnyt tämän selväksi, kokoomuslainen sisäministeri Mykkänen on käynnistänyt poliisin ja valvojien välistä yhteistyötä ja kokoomuslainen kansanedustaja Ben Zyskowiec jo viime lauantain BenTV:ssä — suosittelen katsomaan — totesi, että jos tässä on pyritty hankkimaan oikeudetonta taloudellista etua antamalla väärää tietoa, niin ollaan lähellä petosta ja tämä puoli on myös tarvittaessa tutkittava.

Edustaja Lindtman käytti tuosta viereisestä pöntöstä oikein hyvän puheenvuoron, mutta en vielä kukaan saanut vastausta demareilta siihen, kumpikohan malli laittaa palveluntuotta-

Pöytäkirja PTK 159/2018 vp

jat panostamaan enemmän laatuun: nykyinen malli, jossa siis vanhukset eivät itse päättä vaan kunta päättää kilpailutuksen jälkeen ja valitsee yleensä ymmärtääkseni sen halvimman tarjouksen, tämäkö pakottaa panostamaan laatuun, missä kunta päättää ja vanhukset menevät sinne, minne kunta päättää, vai sekö malli, jota sote-uudistuksessa ja sen valinnanvapaudessa on tarkoitus toteuttaa, että maakunnalla on velvollisuus antaa niin sanottu asiakasseteli palveluun ja sen jälkeen omaiset ja nämä vanhukset päättävät itse, mihin hoivakotiin he menevät. Kummassa mallissa palveluntuottajan on pakko panostaa laatuun? Siinäkö, jossa se voittaa halvimalla tarjouksella kunnan kilpailutuksen ja saa kaikki kunnan maksamat vanhukset, vai siinä mallissa, jossa sen pitää voittaa tulevien asiakkaiden ja heidän omaistensa luottamus, jossa sen pitää huolehtia siitä, että sillä on semmoinen maine, että sinne halutaan tulla?

Mutta kun tämä valinnanvapaus on teille demareille myrkkyä, niin te keksitte erilaisia syitä, miksi tämä ei muka ole hyvästä. Ensinnäkin te sanotte, että ei siellä syrjäkylillä ole sitä valinnanvapautta. Sehän on totta. [Antti Lindtman: Eikä sinne tule!] — Eikä sinne tule, se on totta. Ei ole ikinä ollut, ei ole tänä päivänä eikä tule ikinä olemaan syrjäkylillä samanlaisia mahdollisuuksia valita kuin mitä on kaupungeissa tai siellä, missä on enemmän ihmisiä.

Sitten toinen perustelu sille, miksei tämä malli, joka pakottaa laatuun panostamaan, ole hyvä, on se, että kun tässä on muistisairaita ihmisiä, vanhoja ihmisiä, eivät kaikki osaa valita. Ei ole pakko valita yhtään mitään. Tässä maakunta tarjoaa asiakassetelin. Sen on velvollisuus tarjota. Kenenkään ei tarvitse ottaa asiakasseteliä vastaan, ja vanhuksella, hänen omaisillaan on aina oikeus maakunnan palveluihin. Maakunta voi tuottaa ne itse tai maakunta voi kilpailuttaa, niin kuin tänä päivänä kunnat kilpailuttavat. Ei ole pakko valita yhtään mitään. Eli yrittäkää rehellisesti nyt, demarit, jotka nyt teette täysillä politiikkaa tällä asialla — ja se on tietysti sallittua, ja nyt kun vaaleihin on näin vähän aikaa, niin te olette oikein kiimassa tämän asian kanssa — yrittäkää nyt vastata siihen, kumpikohan malli pakottaa panostamaan siihen laatuun: se, millä asiakas itse päättää — ja nyt en puhu siitä, että joka viikko vaihtaisi, ei näin voi edes tehdä, vaan puhun siitä, että mihin laitokseen pannaan se oma vanhus omaisten toimesta tai itsensä toimesta — valita sen, jolla on hyvä maine, hyvä laatu, jota kaikki naapurit ja kylän miehet kehuvat, vai se malli, missä kunta päättää ja kunta laittaa? No, sitten olen pahoillani siitä, että käytin ilmaisua ”omaiset valvoivat”. En tarkoittanut, että he korvaavat varsinaisen valvonnan, vaan tarkoitin juuri sitä, yrittäkää ymmärtää oikein, juuri sitä, mitä äsken kuvasin.

Sitten täällä on yritetty tehdä ongelmaa siitä, että ministeri Saarikko totesi, että hän laittaa tämän hoitomitoituksen valmisteluun, [Antti Lindtman: Juuri näin!] ja sen jälkeen — siis katsokaa, missä järjestyksessä nämä uutiset ovat tulleet — sen jälkeen hallitus yhdessä päätti valmistelusta, jossa yhtenä ulottuvuutena on, luen vielä suoraan: ”Henkilöstön määrä, osaaminen ja kohdentaminen sekä osaajien tarve ottaen huomioon myös kotihoito ja omaishoito.” [Antti Lindtman: Eli ei mitoitusta!] Ei tässä ole mitään ristiriitaa. Erillisenä asiana mitoitusta ei valmistella, kuten ministeri aikoi, [Antti Lindtman: No siinä se tuli!] vaan hallitus katsoo asiaa kokonaisvaltaisemmin, ja osana valmistelua todellakin katsotaan myös hoitajien määrää.

Lopuksi sanon siitä asiasta, että kokoomuksen kannalta me suhtaudumme erittäin suopeasti ja myönteisesti tähän valmisteluun. Olemme olleet itse sitä matkaan saattamassa, ja me odotamme, mitä nämä asiantuntijat, joista tämä työryhmä tulee koostumaan, tältä osin tulevat esittämään myös määrän osalta, ja sen jälkeen arvioimme tätä asiaa.

Pöytäkirja PTK 159/2018 vp

21.17 Maria Guzenina sd: Arvoisa puhemies! Tuntuu siltä, että tämä keskustelu nyt junnaa ihan paikallaan. Moni iäkäs, ja varmasti moni vanhuksen omainen, jos on sattunut kuuntelemaan tätä keskustelua, ihmettelee varmaan näitä täällä pidettyjä puheenvuoroja, joiden sisältö aika monessa on ollut selittelyä siitä, miksi nyt ei kuitenkaan voida sitoa sitä henkilöstömitoitusta lakiin. Ja nämä puheenvuorot nyt ovat täällä salissa tulleet ainoastaan kokoomuksen suusta.

Täällä on nostettu esille aikamoisia olkiukkoja. Olkiukko on siis hämäys: nostetaan keskusteluun jokin sellainen aihe, jolla ei itse asiassa ole tämän varsinaisen asian — eli henkilöstömitoituksen, eli vanhusten hyvinvoinnin — kanssa paljoakaan tekemistä, tai ei yhtään tekemistä. Ja paksuin olkiukko taisi olla se, että kokoomus väitti demareiden Espoossa olevan syyllisiä siihen, että vanhustenhuollossa on Espoossa puutteita. Espoon valtuustossa todellakin on 75 jäsentä, demareita on kymmenen. Kas kun, kokoomus, ette tässä syyttäneet keskustapuoluetta — keskustalla on peräti kolme paikkaa — jos tämä logiikka menee niin, että se, jolla on vähiten, on aina syyllinen, koska te enemmistönä sanotte, että tuolla on syyllinen. Se on vähän sama logiikka, kun koulun pihalla kiusataan ihmisiä: että enemmistö tulee sen kaikkein heikoimman kimppuun. Tällä samalla logiikalla siis, edustaja Heikkinen, on keskustan syy, että Espoossa henkilöstömitoitus ei ole aina riittävällä tasolla. Tämä oli siis sarkasmia.

Arvoisa puhemies! Me olemme täällä nyt puhumassa todella vakavasta asiasta, ja nyt pitää lopettaa kaikennäköiset selitykset, miksi vanhustenpalveluita ei voi parantaa. — Ja minä muuten näin, edustaja Heikkinen, kun te teitte tämän liikkeen. [Puhuja pyörittää sormeja ohimollaan] Se oli täysin asiaton. [Ben Zyskowiec: Näyttäkää pöytäkirjaan!] — No, minä sen näytin äsken pöytäkirjaan, minä matkin häntä. Ja täällä monet muutkin näkivät. — Me puhumme valtavan tärkeästä ja vakavasta asiasta, ja täällä elehditään, täällä keksitään olkiukkoja ja täällä yritetään kaikin voimin viedä keskustelua jonnekin semmoiseen paikkaan, mitä nämä vanhukset eivät oikeasti ansaitse. Siis he ansaitsevat, että... [Välihuuto] — Älkää huudelko nyt väliin. — Tätä henkilöstömitoitusasiaa on demareiden toimesta jo vuodesta 2012 viety eteenpäin. Ja niin kuin olette kuulleet, asiantuntijat ovat yrittäneet jo 30 vuotta saada sitovaa henkilöstömitoitusta lakiin. Sitä on suositeltu, sitä on viety erilaisille poliittisille puolueille, erilaisille poliitikoille, sitä on yritetty saada aikaiseksi valtavan pitkän aikaa. Viime hallituskaudella se ei onnistunut, mutta ehkä — jos se nyt tällä hallituskaudella tyssää siihen, että kokoomus tätä vastustaa — sitten ensi hallituskaudella. Ja minä katson keskustalaisia: ehkä me teemme sen sitten yhdessä.

21.20 Juha Rehula kesk: Rouva puhemies! Kaksi ja puoli tuntia jatkunut keskustelu on edennyt siihen vaiheeseen, että täällä kollegat ilmoittavat toisilleen, mitä täällä saa puhua. Tämähän on sangen mielenkiintoista, mutta se osoittaa minulle ainakin sen, että eväilyt ovat loppu. Tyyli-lajejahan on useita, on lärväilyä ja ylipuhumista ja ohipuhumista ja dokumenttien, faktojenkin muuksi muuttamista. Yksi mahdollisuushan meillä olisi käydä tätä keskustelua sellaisena kuin esimerkiksi edustaja Mäkisalo-Ropponen täällä kävi.

Me voimme ihan kuinka myöhään tahansa tänäkin iltana käydä läpi historiaa — myönnän, että tulen tässä puheenvuorossanikin historiaan vielä menemään — tai sitten yrittää yhdessä etsiä niitä ratkaisuja [Maria Guzenina: Juuri näin!] — yrittää yhdessä etsiä niitä ratkaisuja, sehän on se varmin konsti tehdä yhdessä ratkaisuja. — Kun me toinen toistamme dissaamme ja puheitamme aika räikeälläkin tavalla vääristämme, kuten täällä esimer-

Pöytäkirja PTK 159/2018 vp

kiksi edustaja Lindtman omalla kohdallani teki, niin onhan se himpun hankalaa se rakentavan keskustelun käyminen.

Meillä on ongelma. Se ongelma on mittaluokaltaan yksilötasolla aina merkittävä. Jos ollaan tilanteessa, jossa ei saa oman kuntoisuuden, oman toimintakyvyn — niin kuin tässä kohtaa se termi kuuluu — mukaista hoitoa ja hoivaa, niin ei se kyllä paljon lärväilyllä se homma muuksi muutu, mutta jokainen tyyliinsä valitsee. [Maria Guzenina: Eikä sormea heiluttamalla!]

Toisekseen, jos meidän vanhustenhuoltomme, ikäihmisten palvelut, olisi korjattavissa yhdellä asialla, jos se olisi korjattavissa isommalla summalla rahaa, niin se olisi aika helppoa, mutta kun niin ei ole. [Antti Lindtman: Kuka niin on väittänyt?] Meillä on näytöt siitä, ja onneksi tuhannet naiset ja miehet tekevät voimiansa ja kykyjensä mukaan töitä minun ikäisestäni katsottuna edellisen sukupolven kanssa, minun vanhempieni kanssa. He tekevät sitä sydämellään ja he tekevät sen muun muassa kuullen kaiken tämän keskustelun, mitä tässä viime viikkojenkin aikana on käyty. Ja tämän sanon, että en ollenkaan väitä, etteikö peilistä katsomalla omalla kohdallani löytyisi kaikenlaista, mutta jos halutaan tehdä asioita rakentavasti ja oikeasti viedä eteenpäin, niin esimerkiksi prosesseilla kikkailu: me olemme useamman kerran tänä iltana kuulleet täällä salissa, että huomenaamulla se sitten ratkeaa, mitä tapahtuu vanhuspalvelujen hoitajamitoitukselle, mutta kun ei ratkea. Se ei ratkea huomenaamulla. Sosiaali- ja terveysvaliokunta käsittelee toki — sikäli kun tämä istunto tässä ajallaan päättyy tämän vuorokauden puolella — tämän lakialoitteen, mutta että se ratkaisi siihen lakialoitteen käsittelyyn tilanteessa, jossa ne muutokset, mitä pitää tehdä, ovat paljon, paljon muutakin kuin se, että hoitoisuuden mukaan jatkossakin määritellään se, mikä on auttavien käsien tarve... Ja ettei tätäkin nyt tarvitse taas kyseenalaistaa, välihuutoja kun kuuntelen, kirjattakoon lakiin 0,7. Onhan se valvontaviranomaisillekin helppompaa, kun on lakiin säädetty se raja, joka jatkossa pitää olla. Mutta tämä tilanne ei muuta sitä, että meillä on jatkossakin tällaisia tilanteita, jos johtaminen on pielessä, jos ihmisarvon vastaisesti tehdään asioita arjessa, jos hoitohenkilökunta ei saa tehdä tai pysty tekemään sitä työtä, johon he ovat kouluttautuneet, eikä saa olla toisten ihmisten apuna, kun omat voimat eivät riitä. Me emme millään lailla emmekä myöskään millään rahalla, voi tätä korjata. [Antti Lindtman: Onko joku muuta väittänyt?]

Sitten, rouva puhemies, historiaan sen verran, että euroillahan on merkitystä. Viime vaalikaudella tehtiin kuntatalouteen miljardiluokan leikkaukset. Tällä vaalikaudella on tehty toimenpiteitä, joilla velkaantuminen on saatu taitettua, joilla ei ole tarvinnut puuttua siihen helppoon maaliin, jossa edellinen hallitus tietoisesti siirsi oman vastuunsa kuntapäätäjille, mistä seurasi se, että kuntapäätäjät joutuivat tekemään ratkaisuja. [Antti Lindtman: Kataisen hallitus!]

Ihan vähämerkityksellinen ei ole tämä sosiaali- ja terveydenhuollon muutoksen odottaminen ja epävarmuus, ja tässä on kyllä pakko oppositiopuolueille lähettää terveisiä, että olette kyllä kaikkenne tehneet niin prosessien kuin asioidenkin osalta aiheuttaaksenne epävarmuutta. Oma kotikuntani myi kiinteistöt muutamalle yksityiselle toimijalle. Muuten hyvä, mutta siinä meni palvelut mukana. Miksi? Siksi, että kotikuntani ei ole ainoa, jossa ne, jotka enemmistöllä tämän asian päättivät, perustelivat asiaa sillä, että tällä me turvaamme palvelut meidän kunnan alueella. No, meiltä löytyy sitten ensimmäinen esimerkki siitä, että yksikkö on pistetty kiinni, ja eipä luvattuja lääkäripalvelujakaan ole näkynyt koskaan.

Kunnat ovat tilanteessa, jossa kunnallinen itsehallinto mahdollistaa tämän kaiken, mitä tässä on tapahtunut. Mutta kyllä minusta kansanedustuslaitoksen yksi vastuullisimpia teh-

Pöytäkirja PTK 159/2018 vp

täviä on se, että meidän kuitenkin pitäisi pystyä viestittämään turvallisuudentunnetta yksittäiselle henkilölle, joka tällä hetkellä pelkää omaa ikääntymistään, ja toisaalta niille päättäjille, jotka vastuussa kulloinkin ovat, myös sitä, että me olemme johdonmukaisia ja viemme asioita eteenpäin. Näin voisi kuvitella, ja tämä on muuten meidän kaikkien vastuulla. Mutta jokainen tyyliänsä valitsee, ja siksihän meillä vaalit muutaman viikon päästä käydään, että tästäkin asiasta puhutaan.

Ihan loppuun totean tähän puheenvuoroon, että kyllä me syyllisiä etsimällä saamme ajan käytettyä siltä, että meidän pitäisi miettiä, miten nämä jopa ihmisoikeutta loukkaavat räikeimmät esimerkit saataisiin poistettua. [Antti Lindtman: Tässä olisi esitys pöydässä!]

21.27 Ritva Elomaa ps: Arvoisa puhemies! Olemme käyneet tätä tärkeää keskustelua nyt monta tuntia, ja olen kuunnellut tarkalla korvalla. Oma kokemukseni vanhustenhoidosta on, kun olen ollut Koskelan sairaskodissa 70-luvulla pari vuotta hoitamassa vanhuksia. Meidän osastollamme oli 40 vuodepotilasta ja kaksi potilasta, jotka pystyivät olemaan pyörätuolissa, siis vuodepotilaita 40 ja kaksi pyörätuolissa. Kovaa kolmivuorotyötä. Sen jälkeen olen toiminut röntgenhoitajana monta vuotta ja seurannut tilannetta ja nyt tietysti kansanedustajana ollut yhteydessä.

Vanhustenhoito tällä hetkellä Suomessa on osittain kriisissä, se täytyy todeta. Henkilöstömitoituksen sitominen lakiin eli 0,7:n merkitseminen lakiin on tämän lakialoitteen sisältö. Kannatan tätä lakia kuten muutkin perussuomalaiset ja koko oppositio. Hoitavia käsiä pitää olla riittävästi, ja edellytys sille on riittävä hoitajien määrä. Hoidon laadun takaa myös se, että hoitohenkilökunta on ammattitaitoista. Lisäksi on tärkeää, että soveltuvuus alalle mitataan soveltuvuuskokeilla. Ne oli jo osittain lopetettu, mutta onneksi ne otetaan takaisin käytäntöön. Kyselin ministeriltä jo 2015 soveltuvuuskokeiden perään.

Vanhustenhoito koskee myös kotihoitoa ja omaishoitoa. Myös niiden kohdalla on paljon parantamisen varaa. Halutaan, että vanhukset olisivat mahdollisimman pitkään kotona. Näin myös moni vanhus itse haluaa, mutta silloin kotona pitäisi olla myös riittävä apua. Omaiset ja läheiset voivat ja heidän pitäisikin myös huolehtia omaisistaan mahdollisuuksien mukaan, mutta tänä päivänä monet lapset, aikuiset lapset, esimerkiksi asuvat kaukana vanhemmistaan, ja se tilanne on vaikea sen suhteen, ettei välttämättä pysty olemaan omaishoitajana, vaikka haluaisikin.

Omaishoitajien kohdalla voisin todeta, että tulevaisuudessa tarvitsemme heitä paljon enemmän. Tällä hetkellä noin 350 000 hoitaa omaisiaan jollain tasolla. Vain 46 000:lla heistä on sopimus, he saavat siitä korvauksen, joka on todella pieni, keskimäärin 440 euroa. Iso vastuu, mutta he haluavat huolehtia rakkaista läheisistään.

Perussuomalaiset ovat jo vuosikaudet laatineet lakialoitteita saadakseen omaishoidon verottomaksi, ja sitä on myös Omaishoitajaliitto vaatinut. Myös omaishoitajien vapaapäivät pitäisi saada toimimaan paremmin, ja jos on työssä ja haluaa hoitaa omaistaan siinä ohessa, niin työn ja tämän omaishoitajuuden yhteensovittamisessa olisi vielä paljon korjattavaa. Meidän pitää ajatella, että yhteiskunta voittaa taloudellisesti valtavan summan, kun omaishoitajat jaksavat tehdä työtään.

Arvoisa puhemies! Hoitajan työ on vastuullista, elintärkeää. Palkkaus on huono, kun näitä asioita peilataan. Eduskunnan ja hallituksen tulee tehdä sellaista politiikkaa, joka antaa oikeat suuntaviivat asian korjaamiseksi. Tiedän ja tiedämme tietysti, että eduskunta ei voi palkkaan vaikuttaa — ne ovat muut tahot — mutta me voimme tosiaan niitä suuntaviivoja esittää ja ohjata asioita siihen suuntaan. Hoitajia arvostetaan paljon, mutta hoitotyö on

Pöytäkirja PTK 159/2018 vp

vuosikaudet ollut aliarvostettua palkan suhteen. Toivonkin, että myös siihen tulevaisuudessa, ja pian, saadaan parannus. — Kiitos.

21.33 Kristiina Salonen sd: Arvoisa puhemies! Henkilöstön määrällä, hoitajamäärällä on ratkaiseva merkitys ja vaikutus vanhusten ja hoidossa ja hoivassa olevien arkeen. 0,5:n henkilöstömitoituksella puhutaan siis 30 asiakkaan yksikössä 15 työntekijästä. Se tarkoittaa 30 asukkaan osalta sitä, että aamuvuorossa on kuusi hoitajaa, iltavuorossa neljä hoitajaa ja yössä yksi hoitaja 30:tä kohden. Kun puhumme siis mitoituksesta, niin nämä täytyy aina suhteuttaa näihin vuoroihin ja vuoroissa silloin yhtä hoitajaa kohden on huomattavasti enemmän vanhuksia kuin mitä tämä mitoitus ikään kuin antaa ymmärtää. Ja silloin on koko ajan vapaalla on neljä hoitajaa, jotka siis lasketaan myöskin osaksi tätä mitoitusta. Siksi on ratkaiseva merkitys laadun kannalta sillä, mikä tämän hoitajamitoituksen suhdeluku on. Siksi ei voi sanoa, että esimerkiksi asiakasseteli olisi helppo ratkaisu vanhusten liian alhaiseen hoitajamitoitukseen. Tämän asiakassetelin hinta on ratkaiseva laadun osalta. Onkin siis kysyttävä: oletteko, edustaja Zyskowiec, siis sitä mieltä, että vanhuksiin suunnattu raha tulee mallisianne nousemaan esimerkiksi näissä asiakaseteleissä? Sieltä se laatu tulee ja syntyy, minkä hintainen asiakasseteli on, ei siitä, kuka valitsee ja mitä valitsee. Vai ajattelletteko ehkä, että maksamalla vähän vielä itse lisää siihen asiakassetelin päälle asiakas voi sitten valita sitä laatua? Silloin on sanottava: kyllä, rahalla saa varmasti parempaa laatua ja enemmän henkilöstöä, jos on mahdollisuus sitä itse maksaa.

Olen huolissani myöskin tästä valvonnasta. Yritysten omavalvonnan kohteena on myös esimerkiksi henkilöstö ja sen riittävä määrä yksiköissä. Haamuhoitajat, siis nämä työvuorolistoilta nimetyt hoitajat, joiden ei koskaan ole tarkoituksaan tulla työvuoroon vanhuksia tekemään, näyttävät olevan ihan aito ongelma maassamme. Kyllä minun on kysyttävä, miten yritys voi olla kykenevä valvomaan itse itseään, jos yritys tietoisesti laittaa hoitotyötä tekevien hoitajien työvuorolistalle esimerkiksi oman yrityksensä toisessa kaupungissa toimivan yksilön, henkilöstöpäällikön tai johtajia iltavuoroon vahvuudeksi. Miten sellainen voi olla kykenevä valvomaan itse itseään? Ei, minusta ei pysty valvomaan. Ja kun sote-uudistuksenkin osalta puhutaan siitä, että valvontaa vahvistetaan, valvonnan vahvistaminen tarkoittaa käytännössä sitä, että keskitetään valvontaa. Mutta eivät resurssit kasva, eivät resurssit siitä kasva. Ehkä voidaan ajatella, että osaaminen kasvaa siitä, että henkilöstö on yhdessä, ja ehkä tasalaatuisuus ympäri Suomen syntyy siitä, että eri alueilla ei ole silloin niin paljon eroja, mutta ratkaisevaa tässäkin ovat ne resurssit, ja ne eivät, eivät lisäänty.

No, sitten toivon — edustaja Zyskowiec kyllä korjasi omaa puhettaan — ja hartaasti pyydän, että ette enää koskaan puhu omaisten valvontavastuusta. Nimittäin itse olen saanut liian monta puhelua, jossa hädissään olevat omaiset kysyvät, onko oikein, että äidillä on tällainen ja tällainen tilanne, tai mitä heidän pitäisi tässä tilanteessa tehdä. Todella moni omainen on hädissään tilanteessa, jossa heistä tuntuu, että asiat eivät ole kunnossa, mutta he eivät voi olla varmoja siitä, jos ammattilainen toista väittää, tai jos siellä yksikössä toista väitetään, niin he usein epäilevät itse itseään. Ja siksi on hirvittävän raskas taakka kantaa omaiselle, jos hänen pitäisi olla vastuussa vielä siitä valvonnastakin.

Esimerkiksi vaikkapa oman mummoni kohdalla mietin, kun hän kertoi minulle elämänsä viimeisissä vaiheissa, että häntä on kohdeltu näin ja näin, ja tiesin, että hänellä oli jo muistin kanssa ongelmia, ja jouduin aina puntaroimaan sitä, onko se totta, mitä hän puhuu, onko se ehkä jotain, mitä hän on kuvitellut. Ei minulla ollut itselläni, vaikka alan ammat-

Pöytäkirja PTK 159/2018 vp

tilaisena tiedän paljon, riittävästi tietoa, että olisin voinut harkita ja ikään kuin sitä kautta tietää, mitä siellä yksikössä tosiasiallisesti tapahtuu, joten ei sälytetä sitä omaisten niskaan.

Lopuksi haluan vielä todeta paljon käydystä keskustelusta siitä, mitä tosiasiallisesti hallitus yhteisesti on sopinut lähtevänsä tekemään vanhuspalveluiden kriisin osalta. Siellä todella siis lukee tämä henkilöstön määrä, että selvitetään tätä henkilöstön määrää ja kohdentamista. Mutta sanoilla ja sanamuodoilla on politiikassa suuri merkitys, ja nyt kyllä jäänkin kysymään sitä — ja ehkä edustaja Heikkinen voi vaikka sitä avata — mistä olette tosiasiallisesti sopineet. Onko nämä sanamuodot tänne tarkoituksenmukaisesti haettu niin, että nyt siinä selvästi on jonkinlainen tulkintaero, että kyse ei siis ole hoitajamitoituksesta vaan ylipäänsä henkilöstön määrän selvittämisestä? Tähän kyllä mielelläni vielä tämän illan päätteeksi kuulisin vastauksen.

21.39 Ben Zyskowiec kok: Kiitos, rouva puhemies! Edustaja Salonen kohdisti ihan suoran kysymyksen. Sikäli kuin oikein muistan, hallituksen valinnanvapauseesityksessä esitetään, että asiakassetelin arvon on oltava ymmärtääkseni sama kuin on kustannus maakunnan omassa vastaavassa palvelutuotannossa.

Puhuitte näistä haamuhoitajista ja omasta mummostanne. Kumpaan te omaisena ja alan ammattilaisena tämän mummonne siellä Raumalla laittaisitte: sellaiseen hoitolaitokseen, joka on tunnettu siitä, että siellä on haamuhoitajia, siellä on väkeä vähän, siellä laiminlyödään potilaita, asiakkaita, vai sellaiseen hoitolaitokseen, josta tiedätte, olette lkenut verkosta ja kuullut tuttaviltanne ja muuta, että siellä ei ole haamuhoitajia, siellä on oikeita hoitajia, heitä on riittävästi, he pitävät hyvää huolta potilaista? Kumpaan te omaisena mummonne tässä tilanteessa laittaisitte? [Välihuutoja sosiaalidemokraattien ryhmästä] Riittääkö, että vakuuttaa kunnan, vai onko parempi, että pitää vakuuttaa ne todelliset asiakkaat ja heidän omaisensa?

21.41 Hannakaisa Heikkinen kesk: Arvoisa rouva puhemies! Ensin hieman kommentoin keskustelua tästä markkinamallista, mitä oppositio haluaa kovin nostaa, että tuleva maakunta- ja sote-uudistus sen toisi. Espero Caren ex-toimitusjohtaja Marja Aarnio-Isohanni toteaa Kauppalehdessä 7.11.2017: ”Viimeiset 5—6 vuotta tämä sote-säätö on kuitenkin ollut meidän kasvumme draivereita. Mitä pitempään se jatkuu, niin sitä paremmat mahdollisuudet yksityisellä puolella on. Olemme käyneet voimakkaasti kunnissa esittämässä vaihtoehtoa. He haluavat tehdä ratkaisuja niin kauan kuin se päätös on vielä heillä. Sen takia epävarmuus on meille hyvä.” Eli oppositio kaikella maakunta- ja sote-uudistuksen jarrutuksella haluaa tämän tilanteen jatkuvan.

Arvoisa puhemies! Sitten tästä käsittelyssä olevasta lakialoitteesta vanhuspalvelulain muuttamiseksi henkilöstömitoituksen osalta: Se on sinänsä ihan hyvä ja tarpeellinen. Myös oma puolueeni keskusta on peräänkuuluttanut henkilömitoituksen nostamista ja mitoituksen kirjaamista laatusuosituksen sijaan lakiin. Viime viikkojen yhteiskunnallinen keskustelu ja siinä esiin tulleet räikeät vanhustenhuollon epäkohdat alleviivaavat tätä tarvetta. Ei ole hyväksyttävää, että yksityinen voitontavoittelu menee hyvän hoidon ja eettisen toiminnan edelle, eikä myöskään ole hyväksyttävää, että voitontavoittelun nimissä henkilöstömäärä pidetään niin pienenä, että kyse on jo vanhusten kaltoinkohtelusta. Jokaisen vanhuksen pitää tuntea olonsa turvalliseksi. Omaisten pitää voida luottaa hoivan laatuun. Kun ympärivuorokautisen hoivan piirissä on nykyään yhä huonokuntoisempia vanhuksia, takaa

Pöytäkirja PTK 159/2018 vp

osaavan henkilöstön riittävä määrä parhaiten sen, että jokaisen asukkaan hyvinvoinnin varmistamiseen on riittävästi aikaa ja henkilöstö voi hyvin.

Vanhustenhuollon tason parantamiseksi tämä lakialoite ei kuitenkaan ole riittävä. Vanhuspalvelulaki tarvitsee kokonaisvaltaisemman tarkastelun. Olen myös huomannut oppositiopuolueissa olevan haluja saada hoitajamitoituksen muutos tehtyä jo tällä vaalikaudella neljän jäljellä olevan eduskuntaviikon aikana. Siis samat joukot, jotka ovat koko vaalikauden ajan peräänkuuluttaneet huolellista lainvalmistelua ja vaikutusarvioita, haluavat nyt vaalien lähestyessä ohittaa kiireeseen vedoten kaikki hyvän lainvalmistelun periaatteet. Te tiedätte itsekkin, ettei lainsäädäntöä laadita näin. Hyvä oppositio, te ylläpidätte tätä puhetta ainoastaan vaalien läheisyyden vuoksi. Tämä on rumaa äänestäjien huiputtamista. Lainmuutos edellyttää huolellista kustannus- ja vaikutusarvioinnin tekemistä ja eri osapuolten, mukaan luettuna peruspalveluista vastaavien kuntien, kuulemista. Kiire tässä yhteydessä vie valitettavasti lainvalmistelulta laadun. Huonosti valmisteltuun vanhuspalvelulain muutokseen ei meillä pitäisi olla varaa.

Arvoisa rouva puhemies! On arvioitu, että mitoituksen nostaminen edellyttää tuhansia uusia hoitajia. Tällaista reserviä ei ole valmiina odottamassa. Pahimmillaan pikaisesti tehty henkilömitoituksen muutos voi tarkoittaa työvoiman siirtymää muusta hoivasta, esimerkiksi kotihoidosta, palveluasumiseen. Näin ei ratkaista vanhustenhoidon henkilöstövajeita. Koko alan vetovoimaisuuden eteen on tehtävä töitä. Tarvitsemme lisää opiskelupaikkoja ja tarvitsemme työpaikkoja, joissa työtä voi ja ehtii tehdä ammattietiikkansa mukaan.

Arvoisa puhemies! Yksin hoitajamitoituksen muuttaminen ei siis ole taikakeino, joka takaa paremman vanhustenhoidon. Keskustelua vanhustenhoidosta pitäisi käydä kokonaisuutena muistaen samalla myös esimerkiksi kotihoidon, omaishoidon ja perhehoidon kehittämisen, puhumattakaan kaikista niistä ennaltaehkäisevistä toimista, joiden myötä on mahdollista saada ikäihmiselle lisää toimintakykyisiä vuosia. Monimutkaisten ongelmien ratkaisemiseksi ei vain ole yksinkertaisia ratkaisuja.

Arvoisa puhemies! Pirstaleisien lainkohtien uusimisen sijaan tarvitaan siis kokonaisuuden tajua. Koko vanhuspalvelulaki on nyt syytä ottaa tarkastelun alle. Olen erittäin ilahtunut siitä, että hyvinvoinnin ja terveyden ministeriryhmä päätti toissa päivänä kokouksessaan aloittaa vanhuspalvelulain uudistuksen valmistelun. Tuon työn on tarkoitus kattaa koko vanhuspalveluiden kokonaisuus. Tämä on tärkeä linjaus. Lakia uudistettaessa on tarkoitus arvioida ainakin henkilöstön määrän kysymyksiä, ennaltaehkäisyn näkökulmia ikäihmisten toimintakyvyn ylläpitämiseksi, hoidon laadun varmistamiseen liittyviä tekijöitä sekä vanhuspalvelulain ja sosiaalihuoltolain yhteensovittamista. Myös ministeriryhmä peräänkuulutti laajaa virkamiesvalmistelua yli hallinnonrajojen sekä keskustelua ikäihmisten ja heidän omaistensa kanssa, jotta palveluiden, terveyden ja hyvinvoinnin eri näkökulmat, esimerkiksi osaaminen, henkilöstön riittävyys, erilaiset asumisratkaisut, johtaminen, hankinnat ja valvonta, otetaan riittävästi huomioon.

Arvoisa puhemies! Vanhusväestömme määrä kasvaa lähivuosina hyvin voimakkaasti. Tämä haastaa koko yhteiskuntamme. Kunnat ja kuntayhtymät, toivottavasti tulevaisuudessa maakunnat, tulevat olemaan taloudellisesti tosi kovilla vanhuspalveluiden kanssa joka tapauksessa. Yli 75-vuotiaita on Suomessa tällä hetkellä 500 000, ja kymmenen vuoden päästä tuo luku on 800 000. Kasvuvauhti on hurja, ja julkinen talous on koetuksella. Samanaikaisesti yhteiskunnan huoltosuhde on heikkenevä. Ajattelen, että nyt on tarpeen laajempi vanhuspalveluiden tulevaisuuskuvan pohdinta koko yhteiskunnassa. Mitä tavoitte-

Pöytäkirja PTK 159/2018 vp

lemme, ja miten tavoitteisiin on mahdollista päästä? Vanhuspalvelulain kokonaistarkastelu tarjoaa tähän keskusteluun erinomaisen mahdollisuuden.

Arvoisa puhemies! Peräänkuulutan nyt siis ennen kaikkea kokonaisvaltaista ajattelua ja huolellista valmistelua. Se on myös kasvavan vanhusväestömme etu.

Puhemies Paula Risikko: Mennään eteenpäin. Muistutan, että tänään lopetamme kello 22. Se on takaraja. Kun tuossa edustaja Nurminen kävi kysymässä, siirtyykö hänen aloitteensa seuraavalle päivälle, niin kyllä varmasti sitten näin on, jos kello 22 tulee vastaan. Mutta katsotaan, miten pitkälle tätä ehditään.

21.48 Sami Savio ps: Arvoisa puhemies! Vanhustenhoidon tila on tosiaan herättänyt varsinkin viime viikkojen aikana hyvin aiheellista keskustelua, kun monet hoitolaitoksissa tapahtuneet räikeätkin laiminlyönnit ovat tulleet ilmi, ja hyvä niin, että ne ovat tulleet esille. Ongelmat ovat suuria varsinkin huonokuntoisia vanhuksia hoitavissa laitoksissa, ja lainsäätäjien on ehdottomasti puututtava tähän asiaan. Siihenhän myös tämä sitovaa hoitajamitoitusta lakiin kirjattavaksi esittävä hyvä lakialoite omalta osaltaan tähtää. Tällä eduskunnalla onkin vielä aikaa säätää tämä lakialoite laiksi asti, jos niin halutaan.

Arvoisa puhemies! Hoidon laatu ja hoitavien käsien riittävyys on varmistettava sekä julkisella että yksityisellä sektorilla, ja myös kunnille on annettava resurssit tämän asian toteutumiseen. Säästöjä voidaan hakea muun muassa hallinnosta, ja todettakoon samalla, että sote-uudistuksen valmisteluun käytetyillä verovaroilla olisi jo palkattu lukuisia hoitajia, jos uudistus olisi maltettu toteuttaa hallitusti ja asteittain, kuten hallitusohjelmaan alun perin oli kirjattu.

Arvoisa puhemies! Vanhustenhoidon puutteiden korjaamiseksi laadittiin peruspalveluministerin johdolla 25-kohtainen sitoumus, jota monet sote-alan toimijat lupasivat noudattaa. Tarvitaan kuitenkin myös lainsäädäntöä, jotta nämä lupaukset tosiasiallisesti muuttuvat myös konkreettisiksi teoiksi. Vanhuspalvelulakiin tarvitaan ehdottomasti hoitajamitoitusta säätelevä sitova kirjaus, mutta myös hoitolaitosten valvontaa on tehostettava ja annettava tuntuvat sanktiot siinä tapauksessa, että määräyksiä jätetään noudattamatta. Tällainen sanktio voisi olla muun muassa hoitavan yrityksen liikevaihtoon suhteutettu prosenttiosuus, kuten edustaja Kankaanniemi edellä esitti.

Arvoisa puhemies! Hoitajamitoituksen kirjaaminen lakiin olisi askel oikeaan suuntaan, mutta tarvitaan tietysti monia muitakin toimia. On muun muassa varmistettava, että hoitajamitoitukseen laskettava hoitohenkilökunta saa keskittyä hoito- ja hoivatyöhön, siivoojat siivoustyöhön ja niin edelleen. Nyt on tullut viestiä myös meille edustajille, ettei asia ole tällä hetkellä näin, ja tämäkin seikka tulee korjata.

Haluan vielä lopuksi nostaa esille tärkeää työtä tekevien omaishoitajien aseman, jota perussuomalaiset ovat halunneet jo pitkään vahvistaa, kuten edustaja Elomaakin edellä korosti. Olemme muun muassa esittäneet omaishoidon tuen muuttamista verovapaaksi tuloksi. [Puhemies koputtaa] Myös omaishoidon tuen myöntämisperusteiden yhtenäistämistä laajempaa joukkoa koskevaksi tulee edistää nopeasti.

21.52 Sirpa Paatero sd: Arvoisa rouva puhemies! Kun tässä useammassa puheenvuorossa viitattiin kuntatalouteen ja sen hyvään tulokseen, niin eilen julkaistuissa tuloksissa näyttää kaksi kolmasosaa kunnista tekevän negatiivisen tuloksen, ja kun katsotaan keskiarvoja, niin jos sieltä poistaa Helsingin, Espoon ja Vantaan, joittenka tulokset ovat satoja miljoonaa

Pöytäkirja PTK 159/2018 vp

nia ylijäämäisiä, niin tulos voi olla vieläkin karumpi. Syyllisiä ei välttämättä ole ihan järkevää hakea, mutta edellisen hallituskauden aikana on todellakin leikattu kuntien valtionosuuksia ja kuntataloutta heikennetty, ja tämän hallituksen aikana luku on 850 miljoonaa euroa. Osa tästä on tehty siitä syystä, että tehtiin heikennyksiä vanhuspalvelulakiin. Poistettiin vastuuhoitaja ja tehtiin muutoksia niihin ammattipätevyyksiin, keiden tarvitsee olla siellä töissä.

Sitten tähän kuntien päätöksentekoon. Tämä sote on todellakin aiheuttanut sen, että kun kuntien osalta luottamus tähän valtiojohtoiseen kiinteistöyhtiöön ja kolmen vuoden vuokrasopimuksiin on niin heikko, niin monet kunnat haluavat saada itselleen jonkun hyödyn niistä kiinteistöistä, jotka heillä tällä hetkellä on, ja tästä syystä hyvin monet kunnat tällä hetkellä harkitsevat pistävänsä kiinteistöt myyntiin, koska on riski, että heille jää kasapäin tyhjiä kuutioita ja neliöitä sen jälkeen, jos ne maakunnat tällä mallilla tulisivat ja kiinteistöt siirrettäisiin kaikki sinne yhteen yhtiöön ja niitten kuntienkin vuokrasopimukset sinne samaan. Tähän he eivät luota, ja tästä syystä on tämä epävarmuus.

Sitten tästä sotien käsittelystä en malta olla yhtä sanaa sanomatta. En tiedä, miten on voitu kirjoittaa semmoinen laki kolmatta kertaa, jossa ei pystytä turvaamaan ihmisten palveluita. Tästä syystä tähän tämä kierros menee uudelleen, uudelleen ja nyt kolmatta kertaa uudelleen. Siihen ei ole syynä oppositio, vaan siihen on syynä se, että se laki on kirjoitettu niin, että sillä ei pystytä turvaamaan ihmisille palveluita tasa-arvoisesti. Tähän tämä on ymmärtääkseni kämähäntänyt jo kaksi kertaa, ja katsotaan, mitä tapahtuu nyt kolmannella kerralla. Valitettavasti tilanne on tämä.

21.54 Mia Laiho kok: Arvoisa puhemies! Sote-muutoksella nimenomaan turvataan ihmisten palvelut, kun ne tällä hetkellä ovat hyvin hajanaiset ja ihmiset saavat hyvin epäyhtenäistä hoitoa, ja myöskin hoidon laatu paranee sote-muutoksen kautta, koska valinnanvapaus lisääntyy ja sitä kautta nostaa hoidon tasoa, laatua, mihin edustaja Zyskowiec on täällä useamman kerran jo viitannut.

Minä haluaisin tässä korjata edustaja Guzeninan esille tuoman asian, että kaikki asiantuntijat olisivat olleet sitä mieltä, että tarvitaan hoitajamitoitus. Näinhän ei toki ole ollut, vaan hänen ministeriaikanaan STM:ssä lakityöryhmä, jota Välimäki veti — ja siinä olivat mukana muun muassa arvostetut vanhustyön asiantuntijat Kivelä ja Taipale — oli yksimielinen siitä, ettei lakiin pidä laittaa yhtä lukua.

Mutta siitä olemme kaikki samaa mieltä, että vanhuspalvelulain, vaikka sen tavoitteet olivat hyvät, sitovuus on liian matala, vähäinen, ja sitä meidän pitää lisätä. Olen erittäin iloinen, että se on nyt otettu uudelleen arvioitavaksi, jotta myöskin se arviotyö saataisiin tämän vuoden puolella tehtyä, ja on erinomaista, että siinä huomioidaan nimenomaan koko vanhusten palveluketju alkaen ikäihmisten ennalta ehkäisevistä palveluista ja kuntoutuksesta, koska sillä me voimme vaikuttaa siihen, että laitokseen joudutaan mahdollisimman myöhäisessä vaiheessa jos lainkaan.

Tärkeää on huomioida myös kotihoidossa olevat vanhukset, joita on todella yli 60 000. Siellä on monisairaita, paljon hoivaa vaativia vanhuksia, ja pitää kiinnittää huomiota heidän hoitonsa tasoon ja siihen, että siellä on riittävästi hoitavia käsiä ja saatavuus saadaan paremmaksi, koska siellä ne ihmiset ovat kuitenkin omassa kodissaan ja siellä he eivät ole niin sanotusti silmien alla.

Työolosuhteet pitää saada kuntoon sekä ympärivuorokautisessa hoivassa että kotihoitossa.

Pöytäkirja PTK 159/2018 vp

Onkin tärkeää, että me saamme hoitoisuusmittarin valtakunnallisesti käyttöön, että me samoin kriteerein voimme arvioida hoitoisuuden astetta koko maassa ja myöskin maakunnissa ja että me voimme antaa yhdenvertaista hoivaa kaikille sitä tarvitseville. Hoitoisuusmittari on tällä hetkellä käytössä, mutta se ei ole valtakunnallisena vaatimuksena, ja se on käytössä vaihtelevasti, mutta se on erittäin hyvä työkalu henkilökunnalle.

Olen samaa mieltä, että me tarvitsemme ratkaisuja. Me emme tarvitse syyttelyä vaan nimenomaan ratkaisuja, jotka vievät vanhustenhoitoa eteenpäin. Jokaisen vanhuksen pitää voida luottaa siihen, että hän saa inhimillistä, hyvätasoista ja laadukasta hoitoa silloin, kun sen aika on.

Puhemies Paula Risikko: Myönnän tässä istunnossa vielä kaksi puheenvuoroa. Ne saavat Zyskowicz ja Heikkinen. Kaikki muut, jotka tarvitsevat puheenvuoroa, jäävät sitten seuraavalle vuorokaudelle.

21.58 Ben Zyskowicz kok: Arvoisa rouva puhemies! Kun nyt puhujalistan valossa näyttää siltä, että sosiaalidemokraattisesta eduskuntaryhmästä ei enää keskusteluun osallistuta, niin kyllä on pakko todeta, edustaja Paatero ja muut, että en todellakaan saanut vastausta teiltä siihen, kummassa mallissa luulette, että palveluntuottaja joutuu panostamaan enemmän laatuun, sellaisessako, jossa riittää, että se onnistuu voittamaan kunnan hankintakilpailun ja sen jälkeen kunta osoittaa kaikki vanhukset tämän palveluntuottajan hoitolaitokseen, vai sellaisessa mallissa, jota hallitus sote-uudistuksessa esittää — valinnanvapautta — jossa viime kädessä tämä vanhus itse ja hänen omaisensa valitsevat sen palveluntuottajan. Minun mielestäni on aivan itsestään selvää, että jälkimmäisessä mallissa näiden palveluntuottajien on pakko panostaa laatuun, koska ne haluavat sinne asiakkaita. Sen takia ne ovat olemassa, ja ne eivät saa sinne asiakkaita, jos yleinen käsitys on se, että siellä saa huonoa hoitoa ja siellä ei tule riittävästi vanhus hyvällä hoidolla huomioiduksi. Jos tällainen maine on tällaisella palveluntuottajalla, ei se saa sinne asiakkaita, mutta jos on semmoinen maine ja todellisuus, että siellä hoidetaan hyvin ihmistä ja palveluntuottaja toimii tavalla, joka tyydyttää asiakkaita ja heidän omaisiaan, niin silloinhan niitä asiakkaita saadaan lisää.

No sitten, arvoisa rouva puhemies, edustaja Paatero kysyi sotesta, miten ei voida kirjoittaa sellaista lakia, joka takaa kaikille palvelut. Ilmeisesti nyt meillä sitten esimerkiksi vanhusten osalta on sellainen laki hänen mielestään. Tästä sotesta puhutaan vielä monta kertaa, enkä itse voi puhua parhaillaan kesken olevasta perustuslakivaliokunnan käsittelystä, mutta haluan kuitenkin oikoa sellaisen yleisen väärinkäsityksen, että hallituksen hutilointi tai muutoin epäpätevä lainvalmistelutyö olisi syynä siihen, että perustuslakivaliokunta ensin löysi 15 perustuslain vastaista kohtaa hallituksen esityksestä ja sen jälkeen, kun ne korjattiin, löydettiin 22 uutta perustuslain vastaista kohtaa hallituksen esityksestä. Ei se johdu hallituksen huonosta lainvalmistelusta, vaan se johtuu perustuslain liian tiukasta tulkintalinjasta. Mutta tähän aiheeseen varmasti vielä monta kertaa palataan.

Puhemies Paula Risikko: Nyt kello on jo kymmenen, mutta otetaan edustaja Heikkisen puheenvuoro.

Pöytäkirja PTK 159/2018 vp

22.00 **Hannakaisa Heikkinen kesk:** Arvoisa rouva puhemies! Tänään ja viime viikkojen aikana olleen vanhuspalvelukeskustelun aikana on omavalvonta haluttu tuoda erityisenä mörkönä tähän keskusteluun. Oppositio on halunnut väittää, että omavalvonta on jotakin, joka korvaisi muun valvonnan. Näin ei todella ole, ja minusta tuntuu, että ymmärrys siitä, mitä omavalvonta on, ei ole ihan riittävää näissä keskusteluissa. Luen suoraan Valviran sivuilta, miten he kuvaavat omavalvontaa sosiaalipalveluissa:

”Omavalvonta on palveluntuottajan työkalu, jonka avulla kehitetään ja seurataan palvelujen laatua toimintayksiköiden päivittäisessä asiakastyössä.”

”Omavalvonnan perusidea on siinä, että toimintayksiköille on laadittu kirjallinen suunnitelma, jonka avulla asiakkaan palveluissa esiintyvät epäkohdat ja palvelun onnistumisen kannalta epävarmat ja riskiä aiheuttavat tilanteet pystytään tunnistamaan, ehkäisemään ja korjaamaan nopeasti. Omavalvonta perustuu yksikössä toteutettavaan riskinhallintaan, jossa palveluprosesseja arvioidaan laadun ja asiakasturvallisuuden näkökulmasta. Tarkoituksena on ennaltaehkäistä riskien toteutuminen ja reagoida havaittuihin kriittisiin työvaiheisiin tai kehittämistä vaativiin asioihin suunnitelmallisesti ja nopeasti.”

”Sosiaali- ja terveydenhuollon palvelujen valvonnassa korostuu palveluntuottajien oma vastuu toiminnan asianmukaisuudesta ja tuottamiensa palvelujen laadusta sekä asiakas- ja potilasturvallisuudesta. Vanhuspalvelulaissa säädettiin julkisille palveluntuottajille velvollisuus ottaa käyttöön suunnitelmallinen omavalvonta vuoden 2015 alussa. Vastaava velvollisuus tuli kaikille yksityisille sosiaalipalveluille vuonna 2012. Uudessa sosiaalihuoltolaissa omavalvonta säädettiin otettavaksi käyttöön kaikissa sosiaalihuollon palveluissa 1.4.2015 alkaen. Valvira on aiemmin antanut toimintayksiköille omavalvontasuunnitelman sisältöä, laatimista ja seuranta koskevan määräyksen, joka päivitettyä tuli voimaan vuoden 2015 alussa. Toimintayksiköllä tarkoitetaan toiminnallista kokonaisuutta, jossa asiakkaalle tuotetaan sosiaalihuollon palveluja tätä tarkoitusta varten varustetuissa tiloissa tai asiakkaan kotona.”

”Omavalvontasuunnitelma on pidettävä julkisesti nähtävänä. Sen tarkoituksena on kertoa lukijalle, miten yksikössä varmistetaan, että palvelu toteutetaan laadukkaasti ja asiakasturvallisesti. Omavalvontasuunnitelma kertoo myös sen, miten yksikössä toimitaan, kun todetaan, että palvelu ei syystä tai toisesta toteudu sille asetettujen tavoitteiden mukaisesti tai asiakasturvallisuus uhkaa vaarantua. Omavalvonnan tavoitteena on, että henkilökunta arvioi koko ajan omaa toimintaansa, kuulee asiakkaita ja omaisia laatuun ja asiakasturvallisuuteen liittyvissä asioissa sekä ottaa asiakaspalautteen huomioon toiminnan kehittämisessä.”

Arvoisa puhemies! Mielestäni omavalvonta, kun sitä käytetään, on erinomainen jatkuva työkalu niin sosiaali- ja terveydenhuollon muissa palveluissa kuin sosiaalipalveluissa, jotka ovat kotona. En näe mitään pahaa siinä, että haluamme ponnekkaasti vahvistaa omavalvonnan merkitystä palveluissa. Se ei poista millään tavoin sitä, että tehdään ennakkovalvontaa ja jälkikäteisvalvontaa. Mielestäni on erittäin hyvä asia, että omavalvonnan merkitystä ja siihen sitoutumista korostetaan, jotta se voisi olla aito työkalu kaikkialla, niin julkisen, yksityisen kuin kolmannen sektorin palveluissa. Parhaimmillaan omavalvonta on aktiivinen työkalu, joka kilvoittaa työpaikkaa siihen, että siellä kehitetään hoivan laatua.

Keskustelu päättyi.

Asia lähetettiin sosiaali- ja terveysvaliokuntaan.

Pöytäkirja PTK 159/2018 vp

11. Lakialoite laiksi ikääntyneen väestön toimintakyvyn tukemisesta sekä iäkkäiden sosiaali- ja terveyspalveluista annetun lain 14 ja 15 §:n muuttamisesta

Lakialoite LA 98/2018 vp Ilmari Nurminen sd ym.

Lähetekeskustelu

Asia poistettiin päiväjärjestyksestä.

12. Lakialoite laiksi rikoslain muuttamisesta

Lakialoite LA 97/2018 vp Ritva Elomaa ps ym.

Lähetekeskustelu

Asia poistettiin päiväjärjestyksestä.

13. Seuraava täysistunto

Eduskunnan seuraava täysistunto on perjantaina 15.2.2019 klo 13.00. Täysistunto lopetettiin klo 22.05.

Pöytäkirjan vakuudeksi:

Maija-Leena Paavola